

ЕМіністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки та менеджменту
імені Олега Балацького
Кафедра економічної теорії

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК**

**MIEDZYNARODOWE STOSUNKI GOSPODARCZE
I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ
И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ**

Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 5–6 травня 2017 року)

Суми
Сумський державний університет
2017

Рецензенти:

Клісінські Януш Сільверюшович – д-р екон. наук, професор, Академія техніко-гуманітарна в м. Бельсько-Бяла (Польща);

Макаренко Михайло Ілліч – д-р екон. наук, професор, Сумський державний університет (Україна)

*Рекомендовано до видання
вченою радою Сумського державного університету
(протокол № 10 від 20 квітня 2017 року)*

International Economic Relations and Sustainable Development (Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток) : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5–6 травня 2017 року / за заг. ред. О. В. Прокопенко. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – ISSN 2311-133X, 2017. – 184 с.
ISSN 2311-133X

The collection consists of the materials from International Scientific Conference «International economic relations and sustainable development» of Sumy State University, which presented the results of the research carried out in different countries, in such scientific areas as international economic relations, international cooperation and economic diplomacy, economics of nature management and sustainable development, strategic directions for sustainable development providing, International economic relations impact on sustainable development and others.

For scientists, lecturers of higher education institutions, students, graduates and everybody, interested in the scientific and practical problems of modern economics.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні економічні відносини та сталий розвиток» Сумського державного університету, в яких наведені результати наукових досліджень, виконаних у різних країнах, із таких наукових напрямків, як міжнародні економічні відносини, міжнародне співробітництво та економічна дипломатія, економіка природокористування та сталого розвитку, стратегічні напрями забезпечення сталого розвитку, вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток та інші.

Для науковців, викладачів вищих навчальних закладів, студентів, аспірантів та всіх, хто цікавиться науково-практичними проблемами сучасної економіки.

Zbiór zawiera materiały Międzynarodowej konferencji naukowej «Międzynarodowych Stosunków Gospodarczych i zrównoważonego rozwoju» Uniwersytetu państwowego w Sumach, w których są wyniki badań naukowych, przeprowadzonych w różnych krajach w takich obszarach badawczych, jak międzynarodowe stosunki gospodarcze, współpraca międzynarodowa i dyplomacja ekonomiczna, ekonomia ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, strategiczne kierunki zapewnienia zrównoważonego rozwoju, wpływ międzynarodowych stosunków gospodarczych na zrównoważony rozwój i inne.

Dla badaczy, naukowców, studentów, doktorantów i wszystkich zainteresowanych problemami naukowymi i praktycznymi nowoczesnej gospodarki.

В сборник вошли материалы Международной научно-практической конференции «Международные экономические отношения и устойчивое развитие» Сумского государственного университета, в которых приведены результаты научных исследований, выполненных в разных странах, по таким научным направлениям, как международные экономические отношения, международное сотрудничество и экономическая дипломатия, экономика природопользования и устойчивого развития, стратегические направления устойчивого развития, влияние международных экономических отношений на устойчивое развитие и др.

Для научных сотрудников, преподавателей высших учебных заведений, студентов, аспирантов и всех, кто интересуется научно-практическими проблемами современной экономики.

Організатори конференції:

Сумський
державний
університет (Україна)

Академія техніко-
гуманітарна
(Республіка Польща)

Akademia
Techniczno-Humanistyczna
w Bielsku-Bialej

 Кафедра економічної теорії
Факультет економіки та менеджменту СумДУ

<http://et.fem.sumdu.edu.ua/>

Співорганізатори конференції:

Білоруський державний економічний університет (м. Мінськ, Білорусь)
Вітебський державний технологічний університет (м. Вітебськ, Білорусь)
Гродненський державний університет (м. Гродно, Білорусь)
Вища школа страхування і фінансів (м. Софія, Болгарія)
Південно-західний університет «Неофіг Рильські» (м. Благоевград, Болгарія)
Технічний університет м. Варна (м. Варна, Болгарія)
Університет «Проф. д-р Асен Златаров» (м. Бургас, Болгарія)
Лондонська школа економіки та політичних наук (м. Лондон, Велика Британія)
Вірменський державний економічний університет (м. Єреван, Вірменія)
Академія "Кокше" (м. Кокшетау, Казахстан)
Алгоритмікс Інк. (Канада)
Університет МакМастер (Канада)
Рижський технічний університет (м. Рига, Латвія)
Вища школа економіко-гуманітарна (м. Бельсько-Бяла, Польща)
Економічний університет (м. Катовіце, Польща)
Технічно-гуманітарна академія (м. Бельсько-Бяла, Польща)
Університет Пердю (м. Уест-Лафаетт, США)
Наманганський інженерно-технологічний інститут (Узбекистан)
Університет економіки в Празі, Інститут стійкого бізнесу (м. Прага, Чехія)
Університет Уппсала (м. Уппсала, Швеція)

Офіційні партнери та спонсори:

Міжнародний науковий електронний журнал
«Economic Processes Management» (Україна)

<http://epm.fem.sumdu.edu.ua>

www.merittgroup.com

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини

РАЗДЕЛ 1

Международная экономика и международные экономические отношения

SECTION 1

International economics and international economic relations

Domashenko M.D., Korol A. Fluctuations in the exchange rate: the pros and cons of business and the world economy as a whole.....	12
Kotenko A.I., Kotenko A.A. Creative management as a modern tool for improving the competitiveness of Ukrainian enterprises in international area.....	13
Markowska E., Król U. Causes and effects of the development of trade in the light of selected international trade theory.....	15
Mykhailova L.I, Lysenko V.V. International economic operations on the world market of packaging material.....	17
Prokopenko O. V., Kryvoruchko L.B. Relative cultural similarity between Ukraine and Poland as the basis of mutually beneficial relations.....	19
Świeboda W. Rozliczanie środków europejskich przez jednostki budżetowe.....	20
Бабенко В.О., Петухова В.О., Федорова А.Ю. Перспективи розвитку торгівельно-економічних відносин України та її основних торгівельних партнерів в системі міжнародної торгівлі.....	21
Біловодська О.А. Міжнародна інноваційна активність промислових підприємств.....	24
Григорьев С.О. Перспективи зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств в галузі птахівництва.....	26

Грущинська Н.М. Напрями реалізації економічної дипломатії як засоби взаємодії суб'єктів міжнародного бізнесу.....	28
Егорова В.К. Конкурентоспособность Беларуси: проблемы оценки.....	31
Сагер Л.Ю., Сигида Л.О. Діяльність транснаціональних корпорацій в Україні та світі.....	33
Черныш Д., Мельников В. Услуги логистической компании на глобальном рынке.....	35

РОЗДІЛ 2

Економіка природокористування та сталий розвиток

РАЗДЕЛ 2

Экономика природопользования и устойчивое развитие

SECTION 2

Environmental economics and economics of sustainable development

Cebula J., Prokopenko O., Robert M. The trends in intensification of biogas production in France, Poland and in Germany.....	37
Fedoruk M. Life cycle assessment of energy saving measures in buildings.....	38
Kapatus N. Sustainable development goals.....	40
Marekha I., Makarenko T. Global natural resources and sustainable development issues.....	41
Nekrasenko L., Lazurenko B. Alternatives of economic development in the information society.....	42
Vakhovitch D. Methodical foundations of analysis of environmental safety with the use of the fuzzy logic theory.....	44
Геворгян С.А. Эколого-экономические механизмы устойчивого развития.....	46
Давиденко Н.М. Фінансове забезпечення відтворення земель в Україні.....	47

Кочубей А.В. Сравнение выгодности покупки электромобиля и автомобиля с дизельным двигателем.....	49
Крючковская А.В. Smart Grid – концепция повышения энергоэффективности в Украине.....	52
Рассадинова С.І. Виклики для сфери природокористування на шляху до сталого розвитку.....	54
Рогожин О.Г., Хлобистов Є.В. Екосистемний підхід до вартісної оцінки заподіяних збитків.....	55
Рожкова Є.Ю., Антоненко В. Проблеми сталого розвитку та механізми «зеленої» економіки.....	57
Тарабан Н. В. Національна економіка на шляху до сталого розвитку.....	59
Шевченко І.В. Екосистемний підхід до оцінки збитку.....	60

РОЗДІЛ 3

Інноваційний менеджмент в цілях сталого розвитку

РАЗДЕЛ 3

Иновационный менеджмент в целях устойчивого развития

SECTION 3

Innovative management for the purposes of sustainable development

Prokopenko O., Chayen S., Romanyuk Ya. System of shading as instrument of green technology.....	63
Shevtsova G.Z. The Ukrainian chemical industry needs to change its strategic model.....	66
Sowier-Kasprzyk I., Widawska-Stanisza A. Development of sustainable tourism in the eastern part of Poland.....	67
Vterkovska V. Fundamentals of geoinformation systems energy security of economic entities.....	68
Алексеенко В.М., Балакина Е.А. Кластерная модель сохранения интеллектуального капитала Украины.....	71

Вовченко В.Р. Питання екологізації інноваційного розвитку.....	73
Лляшенко Н.С., Мельник Ю.М. «Зелені державні закупівлі» як метод боротьби з грінвошингом.....	74
Копилова Н.В., Грибніченко Р.А. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму в Україні.....	75
Копылова Н.В., Лелюх С.А. Проблемы стратегического менеджмента на международном и региональном уровнях.....	76
Опанасюк Ю.А., Коломієць Д.В Креативне підприємництво та управління ІТ-бізнесом.....	78
Павленко Д.С. Перспективи розвитку вітрової енергетики в Україні на шляху до сталого розвитку.....	79

РОЗДІЛ 4
Екологічний та міжнародний маркетинг
РАЗДЕЛ 4
Экологический и международный маркетинг
SECTION 4
Ecological and international marketing

Krukowska-Miler A. Zrównoważony marketing w zakładach leczniczych.....	82
Makhnusha S.M. Problems and prospects of marketing in globalization.....	84
Plakhtynska V. Social marketing.....	86
Skorik V. Marketing of green business.....	87
Божкова В.В., Прокопенко М.О. Оцінка конкурентоспроможності сайтів вітчизняних вищих навчальних закладів: міжнародне порівняння.....	88
Бондаренко С. А. Маркетинговий аспект інноваційного розвитку виноробних підприємств.....	89

Грищенко О.Ф., Косторнова С.О. Використання інструментів зеленого маркетингу у туристичній галузі.....	91
Ілляшенко С.М. Науковий журнал як інструмент міжнародного маркетингу наукових знань.....	93
Нагорний Є.І. Показники-індикатори маркетингового тестування екологічної інноваційної продукції на етапах інноваційного циклу.....	95
Пелюх О.Р. Дослідження готовності населення Львівщини платити за відвідування лісу з обраними атрибутами.....	97
Телетов О.С., Телетова С.Г. Слогани в системі природоохоронної діяльності.....	99
Троян М.Ю. Процес ухвалення рішення та реакція споживачів на покупку інноваційного продукту в умовах глобальних ринків.....	101
Шульгіна Л.М. Оцінювання якості послуг з точки зору споживача.....	103

РОЗДІЛ 5

Соціальні та демографічні проблеми сталого розвитку країн

РАЗДЕЛ 5

Социальные и демографические проблемы устойчивого развития стран

SECTION 5

Social and demographic problems of sustainable development in the country

Kowalski S. Sponsoring wydarzeń rekreacyjnych jako element CSR.....	105
Widawska-Stanisiz A. Promocja aktywności fizycznej w kampaniach shockvetisingowych.....	107
Александров І.О. Людський капітал й сталий розвиток суспільства.....	108
Антонюк С.Д. Пути решения европейского миграционного кризиса.....	113
Божкова В.В., Носонова Л.В. Зміни на ринку робочої сили в промисловості міста Суми.....	115

Дужан В. Иммиграционные процессы в Украине.....	117
Льченко В.М. Подолання бідності в Україні в контексті сталого розвитку.....	119
Крачунов Х.А., Стойчев П.А. Самооценка как всесторонний систематический анализ устойчивой деятельности организации и показателей степени ее зрелости.....	123
Кушниренко А. Студенческая иммиграция в Канаду.....	128
Осик Ю.И., Аубакирова Ж.Б., Пунтус Е.А. Прекариат в системе социально-экономической стратификации общества.....	130
Прокопенко О.В., Кучеревич В.В. Проблема голоду в сучасному світі.....	136
Соломко Ю.О. Міжнародна міграція робочої сили.....	138
Хишауева Ж.Т. Государственное регулирование трудовой миграции в Казахстане.....	140
Щербаченко В.А. Подходы к управлению активами интеллектуального капитала на этапах их жизненного цикла.....	142

РОЗДІЛ 6

Стратегічні напрями забезпечення економічної безпеки та сталого розвитку

РАЗДЕЛ 6

Стратегические направления обеспечения экономической безопасности и устойчивого развития

SECTION 6

Strategic directions to provide economic security and sustainable development

Abramski A. Zakres ochrony dóbr publicznych w kontekście zaspokożenia potrzeb współczesnego konsumenta.....	144
---	-----

Abramski O. Wybrane aspekty zmian współczesnego systemu bankowego i bankowości oraz ich wpływ na kształtowanie stosunków ekonomicznych, społecznych, politycznych.....	145
Chayen S., Makarenko T., Hnatenko K. ICQ – the mother of messaging and an example of the "start-up nation".....	146
Балджи М.Д. Управління стратегічними ризиками в проєктах розвитку та еколого-економічної безпеки.....	148
Гриценко Л.Л. Моделі розподілу фінансових потоків від реалізації проєктів державно-приватного партнерства.....	149
Денисенко М.П., Бреус С.В. Теоретичні аспекти розвитку дефініції «економічна безпека».....	151
Євдокимов А.В., Бедін А.В., Аль-Вхлілі Алі Хассан Джабур Управління інвестиціями на підприємствах оборонного промислового комплексу України..	153
Захаркін О.О. Захаркіна Л.С. Вплив інновації на формування вартісних характеристик підприємств.....	155
Льченко С.В. Умови оцінювання асиметрії розвитку ринку транспортних послуг.....	157
Коніщева Н.Й., Набока О.Г., Власов В.О. Модернізація діяльності вищих навчальних закладів як стратегічний чинник сталого розвитку.....	158
Кочубей С.Г. Математическое моделирование в достижении целей устойчивого развития.....	160
Лютьов О.В., Пімоненко Т.В. Теоретичні засади комплексного оцінювання макроекономічної стабільності.....	163
Омельяненко В.А. Аналіз використання інструментарію дорожніх карт для забезпечення технологічної безпеки країни.....	165
Петрушенко Ю.М., Круш Я.А. Співпраця України і Європейського банку реконструкції та розвитку в сфері фінансової підтримки малого і середнього бізнесу.....	167

Садченко Е.В., Никола С.О. Влияние социально-экономических факторов на развитие туризма.....168

Степанов В.Н. Об идеологемах нелинейности и неустойчивости в исследовании сложных рискованных систем.....170

РОЗДІЛ 7

Вплив міжнародних економічних відносин на сталий розвиток

РАЗДЕЛ 7

Влияние международных экономических отношений на устойчивое развитие

SECTION 7

International economic relations impact on the sustainable development

Chayen S., Antonenkno V., Horban A. Lessons to be learnt from Israel's Integrated Water Resources Management.....172

Korol A. O. Environmental management and international standards.....173

Kurbatova T. O., Hyrchenko Y.V. International tradable green certificate system: prospects for Ukraine.....176

Zharova L. Rethinking the international management in framework of sustainable development.....178

Wojtuszek B., Wróbel E., Targańska K. The influence of cultural tourism on the sustainable development of municipalities of the Silesian Voivodeship.....179

Домашенко М.Д., Гнатенко К.В. Роль Німеччини в економічному розвитку України.....180

Коротун В. Современные глобальные проблемы.....181

Школа В.Ю. Міжнародні відносини у сфері управління відходами.....183

РОЗДІЛ 1
МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ
ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

РАЗДЕЛ 1
МЕЖДУНАРОДНАЯ ЭКОНОМИКА И
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ

SECTION 1
INTERNATIONAL ECONOMICS AND INTERNATIONAL
ECONOMIC RELATIONS

FLUCTUATIONS IN THE EXCHANGE RATE: THE PROS AND CONS OF
BUSINESS AND THE WORLD ECONOMY AS A WHOLE*

Domashenko M.D., Assistant Professor, **Korol A.**, student gr. ME-51 an
Sumy State University (Ukraine)

The national currency – a monetary unit that is available for use on the territory of a particular state. In modern conditions currency rate is formed, like any market price, under the influence of supply and demand. The exchange rate is essential for international monetary, credit and financial operations. The effect of exchange rate fluctuations have a far-reaching impact on the economy. This applies to both the business participants and consumers. Under the influence of the exchange rate fall all subjects of economic activities: exporting; importers; companies operating in the domestic market and with foreign competitors; companies operating in the domestic market and lack of foreign competitors; legal and natural persons – borrowers of loans in foreign currency; legal entities and individuals – investors (lenders) to invest (lend) in foreign currency; consumers. Under the influence of the exchange rate covers all business entities, such as exporters, importers, investors, consumers, businesses operating in the internal market and other.

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

The decline of the national currency is beneficial to exporters, because they get export premium (premium) in exchange proceeds of foreign currency (eg dollars), which went on national reduced the price and they seek to increase their profits by increasing the export of goods at prices below the world average. At falling of the national currency reduces the real debt denominated in it, but it increases the external debt in foreign currency. In such a situation are borrowers currency loans, with the loan payment and repayment of the interest they have to spend more of the national currency.

The banking sector is now - not in a better situation. In order not to lose revenue, banks are forced to install a big difference between the purchase price and sale of foreign currency to protect themselves against possible floating exchange rate in the interbank market during the day. As a result, first of all, the client suffers. In Ukraine, most of the business entities are importers and, accordingly, today these companies incur losses.

There is a clear relationship: the higher the citizens' trust in their country's currency, the stronger and more stable economy and the welfare of citizens.

As a conclusion, that any exchange rate policy has its pros and cons NBU policy today should be aimed at increasing citizens' confidence in the national currency, the stabilization and development of the foreign exchange market, otherwise - a blank budget, non-payment of salaries, pensions and allowances.

CREATIVE MANAGEMENT AS A MODERN TOOL FOR IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN ENTERPRISES IN INTERNATIONAL AREA

Kotenko A.I., PhD in Engineering sciences, Associate Professor,

Kotenko A.A., PhD in Economic sciences, Senior Lecturer

Sumy State University (Ukraine)

One of the most important task for modern Ukrainian science is finding the levers to speed up the entrepreneurial activity in our country. Complicated economic situation, hard consequences after the last world financial crisis, activation the competitiveness in interstate markets of goods and services and other not less important factors caused to decreasing the temps of economic development. In addition, if the situation in services sphere is quite stable (this economy branch had a huge development temps before the crisis), the ambiance in real sector is a matter of concern.

However, we must to ascertain that the problems in manufacture industry had been existing even before the crisis. Finding answers why these problems were in our real sector is unbelievable hard task and is the object in many fundamental discussions between academic science and practical activity.

Nevertheless, it is possible to concern that one of these problems is low competitiveness of our plants, factories, state and private enterprises in the market of industrial goods (for example – consumer goods).

It is not the necessity to be an analyst for seeing that in retail sphere the trade is quite active even nowadays. The markets of computers, smartphones, tablets and other personal gadgets, appliances are “alive”. Ukrainian consumers are ready to buy vehicles, production equipment, construction materials etc. for the consumption in their companies as well as for personal needs, but Lion's share of these goods are imported from other countries.

On one hand, this means that buying such values is actually the investing of foreign economies – the financial resources, which could be used to improve and expansion of domestic enterprises goes abroad.

On the other hand, it is obvious that there is a narrow range of domestic industrial products, which could be relevant analogues to foreign goods and which potentially might satisfy with all consumer demand in modern Ukraine.

Of course, it doesn't mean that Ukrainian industry is incapable to produce competitive, necessary, modern goods. Ukraine has a powerful industrial, scientific, human potential and all kind of actual products is possible to produce in our country. However, from our viewpoint, there are some problems create additional restricts for industrial development: 1) Investment insufficiency. Our plants, factories need additional resources for modernization existing equipment and for building new, more technological productive facilities; 2) Strong confidence that imported goods a priori are better than domestic; 3) Obsolete methods for planning, organization, motivation and control (only for industrial enterprises: such branches like agricultural, service sphere had made many steps to change this situation).

Obvious that these problems are very famous, there is and was enormous quantity of publications, meetings, conferences, which not just took into account such positions, but suggested fundamental solutions for their overcoming.

But some questions, in this case, didn't find any answer: why Ukrainian consumer product must obligatorily be cheap? Why in the ratio between quality and price the preference must obligatory afford to the last?

Modern consumer is ready to buy expensive product but with proviso that this product is quality, reliable, durable, has the manufacturer's trustworthy guarantee. The other problem, based on previous, is international trade with more powerful and more solvent demand, where Ukrainian real sector unfortunately has low competitiveness nowadays.

That means, Ukrainian enterprises in real sector need new vision of demand, new approaches to handle with it, new instruments for stimulation the consumers, new solutions for getting further prospectives and creative management may be the basic concept to find adequate tools for realization these vectors.

Therefore, the tools of creative management (the ability in all management chain links to realize and accumulate new ways for solving old, present, future problems and to form appropriate scientific and productive potential) should implement in all national enterprises.

They must be aimed into solving problems connected with improving the level of planning, organization, motivation and control. In this context it is extremely important to create such productive system, which main goal won't be just to from the "effective" ratio between quality and price (there could be the variant: low price - low quality – in some cases it can be understood as effective ratio). But such ratio, which will ensure to the consumer sufficient (not just satisfactory) quality level with adequate price for this product.

As the conclusion: if Ukrainian real sector will chose the vector of structural reconstruction; if it will be ready for systematic diversification; if the main goal of corporate management will be satisfaction of all consumer needs in highest level; if Ukrainian industrial products will be made using the latest methods and technologies; if they (as an example - goods of mechanical engineering) will be closely connected with IT-sphere, then our national real sector would get powerful impulse for further development in domestic market as well as in foreign for increasing the welfare for our motherland and for Ukrainian citizens.

CAUSES AND EFFECTS OF THE DEVELOPMENT OF TRADE IN THE LIGHT OF SELECTED INTERNATIONAL TRADE THEORY

Markowska Ewelina, Doktorantka, **Król Urszula**, Doktorantka
*Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego
w Radomiu (Polska)*

International trade is defined as a paid exchange of goods or services with partners who have permanent residence outside the customs territory of the country. It concerns material goods that are sold or acquired abroad. On the other hand, in a broad sense, foreign trade also includes property and credit turnover and current turnover. Apart from commodity exchange, they consist of the purchase and sale of services, intangible goods and obligations resulting from the movement of people abroad, as well as the existence and existence of their own establishments diplomatic abroad. International trade stimulates economic development, technological progress, as well as the influx of modern technologies. Moreover, it is a kind of tool that makes the economy of a given country more flexible, which makes it possible to expand the markets of enterprises and the macro-level of whole countries.

Issues related to the causes of the development of international trade were the essential point of interest of scholars in the eighteenth and nineteenth centuries. According to A. Smith's first international trade theory, the premise for the development of international specialization, and at the same time, the benefits of international trade, is the existence of absolute differences in cost-of-labor production between states. According to the creator of classical trade theory, if in a free market and trade country A is more efficient in the production of a specific commodity x and less efficient than B in the production of another good, then both countries are able to benefit from international development. Division of labor, but only if country A exports to country B all or part of the production of commodity x, in return for the importation into State B of the whole or part of the global production of the commodity y, where absolute advantage is available to its trading partner.

According to A. Smith, the development of international division of labor in line with the development of absolute superiority results in a more effective use of the essential resource, human work. This situation also contributes to the increase in the size of production of both goods. The result of international specialization is the achievement of benefits for both countries, the efficient use of their potential, the expansion of the market, the possibility of lowering the cost of production and, consequently, the achievement of the economic benefits of the cooperating countries.

In light of the considerations of E. Heckscher, B. Ohlin and P.A. Samuelson, the inventor of the theory of abundance of resources, is a fundamental premise for the development of international trade, and thus the determinant of its structure is the relative cost and price differences between states. The occurrence of international differences in costs and prices, according to the authors of this theory, is due to the different equipment of countries in the two basic factors of production, namely capital and labor. According to the authors of the discussed theory, also called H - O - S, each country should export products whose internal production requires a more intensive use of relatively larger and cheaper production factor, and at the same time import goods that require a relatively more intensive use. Of this more expensive factor of production.

Contemporary international trade theorists draw attention to the broader and varied range of reasons for the development of inter-branch and intra-industry international trade. This is mainly due to the change in trading conditions after World War II and, above all, the free migration of factors of production internationally, the importance of technological progress and the demand-side factors in shaping the benefits of international trade.

The creators of neotech theories point to technical progress as a fundamental factor implying intensity, as well as directions of specialization in international trade. Among the neo-theoretical theories, the technology gap theory and the product life cycle theory are the most important. The first of them formulated in 1961 M. V. Posner, G.C. Hufbauer and P. Krugman. According to this theory of directions as well as the structure of international trade in industrial goods, they are decisive for delaying the countries concerned in mastering and applying modern industrial production techniques as well as exploiting technological achievements. In countries where businesses and industries are characterized by a high level of innovation, they have easier access to foreign markets, which in turn allows them to maintain technological advantage over other countries. The theory of product life cycle is closely related to the theory of product life, which shows how the "life" of a product is being trafficked according to the theory of technological gap.

1. J. Rymarczyk, *Handel zagraniczny. Organizacja i technika*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2000.

2. J. Słodaczuk, J. Mijala, *Historia handlu międzynarodowego*, Wydawnictwo PWE, Warszawa 2001.

3. J. Misala, E. M. Pluciński, *Handel wewnątrzgałęziowy między Polską a Unią Europejską. Teoria i praktyka*, Wydawnictwo Elipsa, Warszawa 2000.

4. M. Boulie Krzyśko, *Handel międzynarodowy na przykładzie handlu miedzią katodową*, Wydawnictwo, Poznań 2010.

INTERNATIONAL ECONOMIC OPERATIONS ON THE WORLD MARKET OF PACKAGING MATERIAL

Mykhailova L.I., Professor, **Lysenko V.V.**, Master's Degree Student
Sumy national agrarian university (Ukraine)

In today's modern world, every civilized person anyhow faces with food packaging industry. Typically, consumers do not think about the economic value of the package and do not realize that without packaging product the country's gross domestic product would significantly decrease in value. Assessment of the current state of the commodity market is an important factor in economic growth of the country. The process of making conjunctive decisions on the development of foreign economic activity both in the short and long-term perspective contributes to the competitiveness of products in the domestic and foreign markets, the formation of innovative strategies and implementation of the investment attractiveness of branches of the real sector of the national economy.

Packing business turns into a complex global production system, where the liberalization processes of the world trade of packaging products takes place and the increase of its civilizational features occurs. In addition, the role of the world packaging market is actively appeared solving demographic, religious and cultural problems of humankind. Overall, the conjuncture of the world market is presented as a complex and dynamic socio-economic system, which consists of market agents (subjects of the economy and institutions) and economic and trade relations between them, which determine certain "rules" to specified period of time.

In the system of the world market, the specific role belongs to the packaging market conjuncture. The reason of this is, on the one hand, a strategically important meaning of the sector of the packaging industry in achieving food security and, on the other hand, the imbalance in development and production of packaging and irregularity of the supply and demand for packaging products in different countries and regions.

The essence of market equilibrium, by the classical theory of economic development, is the state of the economy, where the number of goods, which have a constant demand for a certain price, equal to the amount of goods offered for sale on the commodity market. Part of the space where the interests of sellers and buyers of the market intersect, called economic space. It is exactly that space, where the assessment of the export orientation of domestic manufacturers of packaging materials happen, which recently express their intention of taking the stable positions increasingly and optimize their behavior in the market. Over the past ten years, North America had the largest share of the world market of packaging materials – 32%, according to the World Packaging Organization. The share of the region of North America was significantly higher than in Asia and Europe, which have in aggregate 26% of the market. Assessments of the World Packaging Organization (WPO) claim that the global packaging industry has an annual turnover of about 500 billion USD [1].

WPO in its report published in 2010, says that there are about 100 000 companies working in the industry of manufacturing packaging materials, which created 5 million jobs. These numbers are likely to grow as the industry continues to expand: packaging is necessary as for food, beverages and pharmaceuticals as for electronics and furniture. Among industrial and consumer durable goods, packaging has an important role in the value chain [2].

In most cases, only a carefully planned approach ensures successful promotion of products abroad. The management of the company should allocate considerable resources (time and money) to start export process. However, the benefits from export efforts it can feel only in two or three years after the first steps taken in this direction.

Increased demand for packaging occurs under the influence of a number of local factors and factors of a long-term impact. While the economy plays a central role in shaping the impact on volume growth of the market, there are several other

factors that have a direct impact on the demand for packaging or, at least, on the nature of this demand. From these entire factors (usability, requirements for the brand, the need for recycling, development of new packaging materials and information in the medical field), the last factor is considered as one of the major reasons for the growth of the packaging industry by the survey by Pira company. Population aging is considered the least important factor for the growth of the market [1]. Thus, the world market of packaging materials will continue to grow rapidly and is attractive enough to involve new agents, including Ukrainian producers of packaging industry, like LLC «GUALA CLOSURES UKRAINE» and «TECHNOLOGIA» JSC that stably and efficiently operate in Sumy.

1. World Packaging Organization/PIRA International Ltda. Market Statistics and Future Trends in Global Packaging, Edit – Brazil, 2014. – 45 pages.

2. <http://www.persistencemarketresearch.com/>

RELATIVE CULTURAL SIMILARITY BETWEEN UKRAINE AND POLAND AS THE BASIS OF MUTUALLY BENEFICIAL RELATIONS*

Prokopenko O. V., Dr. of Sci. in Economics, Professor^{1,2}

Kryvoruchko L.B., PhD in Economic sciences¹

¹*Sumy State University (Ukraine)*

²*University of Bielsko-Biala (Poland)*

Today the successful development of any country is impossible without political, economic, scientific and cultural cooperation with other countries. The processes of globalization and international integration reinforces this trend.

Ukraine and Poland are the neighbor countries, the proximity of which is not only a geographical location, but also similarities in the historical development of the last century, today's political direction. The cultural affinity of the two nations is particular important as the basis for the establishment of strong, mutually beneficial relationships between entities and citizens of the two states.

Many scientists from over the world have dedicated their works to the various issues of cross-cultural communication, but such studies are still actual as a system of cultural values are changing continuously according to the civilization process and influence each other.

The authors have conducted a comparative analysis of cultures of Poland and Ukraine. For this purpose they have developed the questionnaire based on cultural

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

patterns of Dutch Professor Geert Hofstede and American scientist Edward Hall. According to these models the cultural parameters of national groups such as collectivism vs. individualism, feminism vs. masculinity, power distance, uncertainty avoidance and high vs. low-context communication were studied.

The study found that the Ukrainian and Polish have similar cultural values. Both countries have middle level of power distance and slightly elevated level of the desire to avoid uncertainty. Representatives of both nations prefer collectivist principles and moderate feminism and follow middle-context communication style. Despite the overall similarity, some difference in the behavioral culture of the two nations was marked. Thus, in Poland the uneducated persons have revealed the highest level of power distance while the same social stratum in Ukraine have demonstrated the lowest level of this indicator. Young Ukrainian behave in more individualistic way compared to older people, while in Poland, by contrast, the trend from individualism (of the older generation) to collectivism (of young) is developed.

Based on the performed analysis the authors have given the general characteristic of social groups of the two countries classified in terms of age, education and gender.

Thus, the authors have proved the relative identity of the cultural features of the two peoples, which is a reliable resource and guarantee of the mutual understanding and trust in the relations of countries - neighbors.

ROZLICZANIE ŚRODKÓW EUROPEJSKICH PRZEZ JEDNOSTKI BUDŻETOWE

Świeboda Wioletta, Doktorant

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach (Polska)

Środki europejskie to środki finansowe, które są wykorzystywane, aby zrealizować cel, który ma na celu wspieranie i restrukturyzację gospodarek krajów członkowskich Unii Europejskiej. Budżet Unii Europejskiej tworzą dochody, które przede wszystkim pochodzą z tych państw. Budżety roczne są ustalane w granicach, które wyznaczane są przez długoterminowy plan finansowy. Skutkiem tego jest przewidywalność ponoszonych wydatków. Obecny plan finansowy obowiązuje do 2020 r [1].

Produkt krajowy brutto to główne kryterium stanowiące o podziale środków finansowych Unii na poszczególne państwa członkowskie wspólnoty. Zawdrażanie Funduszy Europejskich w Polsce odpowiada Minister Rozwoju [2].

Za obsługę płatności wykonywanych w ramach realizacji programów finansowanych przy udziale środków europejskich odpowiada Minister Finansów [3], a za obsługa bankowa płatności jest prowadzona przez Bank

Gospodarstwa Krajowego. Podstawowym krokiem w celu dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest zlecenie takiej płatności, które wystawiane jest przez instytucję, z którą zawarta została wcześniej umowa w celu dofinansowania określonego projektu przy jego realizacji. Przy tym działaniu musi zostać również wyrażona pisemna zgoda dysponenta części budżetowej na dokonanie takiej płatności. Instytucja o charakterze pośredniczącej lub zarządzającej jest zobligowana do dostarczania i przekazywania odpowiednich informacji dotyczących zleceń płatności do Banku Gospodarstwa Krajowego odpowiedniemu dysponentowi. Płatności te mogą być udzielne w formie zaliczki na określony wydatek bądź bezpośrednią refundacją wydatków. Środki pochodzące z budżetu Unii Europejskiej oraz środki, które są środkami pochodzenia zagranicznego zaliczane są przez jednostki budżetowe do dochodów jednostek samorządu terytorialnego [4].

1. <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/zasady-dzialania-funduszy/czym-sa-fundusze-europejskie>, dostęp: 31.03.2017 r.
2. <https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/fundusze-europejskie/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich>, dostęp: 31.03.2017 r.
3. Art. 187 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. nr 157, poz. 1240 ze zm.).
4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. nr 157, poz. 1240 ze zm.).
5. *Zasady prowadzenia ewidencji środków europejskich w jednostce budżetowej*, Dodatek nr 12 do Zeszytów Metodycznych Rachunkowości nr 17 z dnia 01.09.2011 r., wyd. Wydawnictwo Podatkowe Gofin.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТОРГІВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ ТА ЇЇ ОСНОВНИХ ТОРГІВЕЛЬНИХ ПАРТНЕРІВ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Бабенко В.О., д.е.н., к.т.н., доц., **Петухова В.О.**, к.е.н., **Федорова А.Ю.**
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна (Україна)

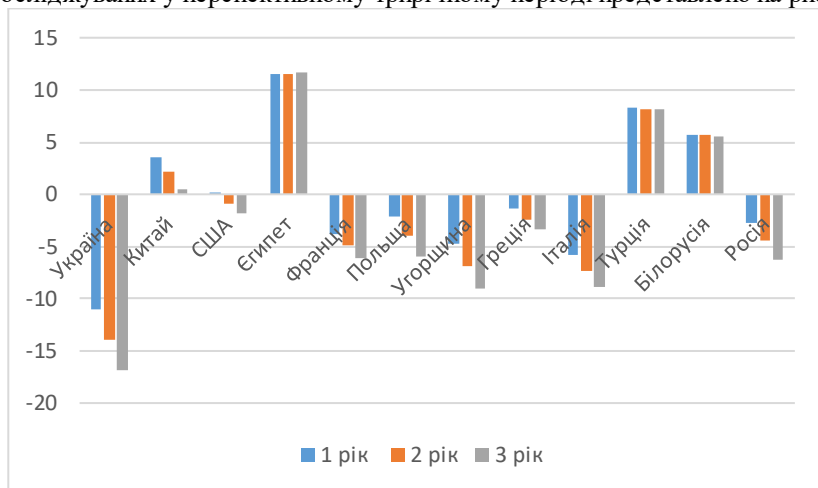
Торгівля з міжнародними партнерами має вплив від різноманітних факторів, найважливішими з яких є: загальний стан економіки країни; кон'юнктура світового ринку; економічний стан основних торговельних партнерів; рівень державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток інтеграційної зовнішньоекономічної політики України в значній мірі залежить від розвитку інтеграційних процесів в умовах глобалізації світового господарства та домінування відкритих економічних систем.

Зовнішня торгівля країни перебуває під впливом різноманітних факторів, з яких експорт є одним із таких, що визначає стратегічний напрямок міжнародної економічної інтеграції. Як зазначено в Концепції створення системи державної підтримки експорту України «важливою складовою успішної інтеграції України у світовий економічний простір є створення

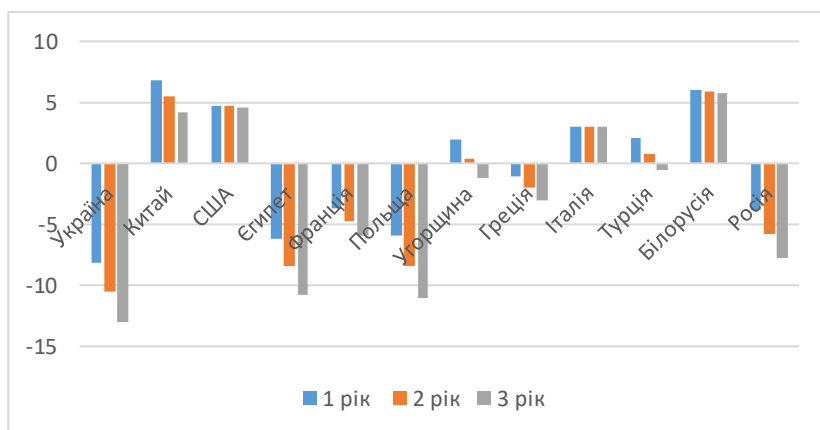
системи державної підтримки експорту та сприятливих умов для вітчизняних виробників конкурентоспроможної продукції на зовнішньому ринку» [1].

На основі даних [2] обчислено криві росту та обраховано прогностні значення показників, що комплексно характеризує рівень торгівельно-економічного стану основних торгівельних партнерів України та розвитку міжнародної інтеграції досліджуваних країн, які є членами інтеграційних об'єднань [3, 4].

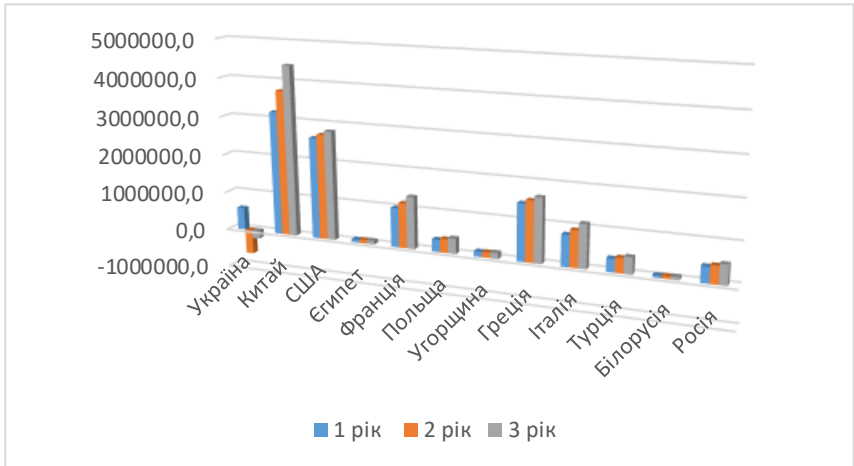
Візуалізація розрахованих прогностичних значень показників для кожного з досліджуваних у перспективному трирічному періоді представлено на рис. 1.

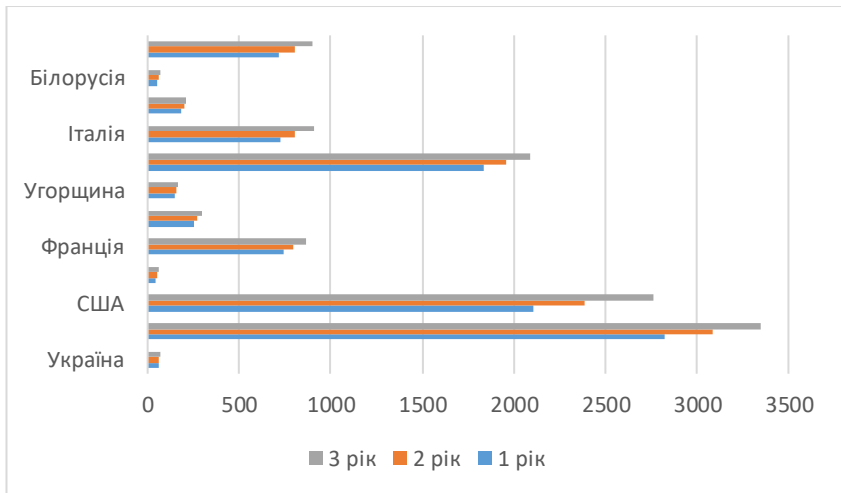
а) Річні зміни обсягів торгівлі, імпорт (млн дол.)

б) Річні зміни обсягів торгівлі, експорт (млн дол.)

в) Загальний обсяг торгівлі, імпорт (млн дол.)

г) Загальний обсяг торгівлі, експорт (млрд дол.)

Рисунок 1 – Прогнозні значення частинних показників розвитку торговельних процесів України та країн, її торговельних партнерів у 2016-2018 рр.

З метою забезпечення комплексної інформаційної підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності удосконалено методичне

забезпечення визначення стратегічного позиціонування основних торговельних партнерів України, що ґрунтується на прогнозі тенденцій розвитку їх інтеграційних процесів у сфері зовнішньої торгівлі та виявленні найбільш перспективних з них.

На основі отриманого прогнозу сценаріїв розвитку України та країн, які є основними торговельними партнерами України конкретизуються пріоритетні сценарії розвитку їх інтеграції у глобальній системі міжнародної торгівлі. Теоретико-логічний та кількісний аналіз результатів стратегічного позиціонування на три перспективні періоди прогнозу надає рекомендації щодо напрямів зовнішньоекономічної політики України та пріоритетів в розвитку інтеграції у сфері торговельно-економічних відносин з країнами-членами міжнародних інтеграційних об'єднань.

1. Про схвалення Концепції створення системи державної підтримки експорту України: Розпорядження Кабінет Міністрів України № 586-р 2013-р від 01.08.2013 // Урядовий кур'єр – Офіц. вид. – 26.09.2013 – № 175.2. Киреев А.П. Международная экономическая интеграция / А. П. Киреев. – М.: Норма, 2008. – С. 182.

2. Мировой Атлас Данных [Электронный ресурс] / Мировая и региональная статистика, национальные данные, карты и рейтинги. – Режим доступа: <http://knoema.ru/atlas>.

3. Бабенко В.О. Дослідження стратегічних перспектив розвитку інтеграційних процесів України у глобальній системі міжнародної торгівлі / Бабенко В.О., Петухова В.О., Сідоров М.В. // Международный научный журнал «Технологический аудит и резервы производства». – № 3/5 (29). – 2016. – С. 41-48.

4. Бабенко В. О. Розвиток інтеграційних процесів України та країн-членів БРІКС в умовах глобалізації / В. О. Бабенко // Економіка. Управління. Інновації. Серія : Економічні науки. – 2016. – № 3. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2016_3_3.

МІЖНАРОДНА ІННОВАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Біловодська О.А., доцент

Сумський державний університет (Україна)

Кінець ХХ і початок ХХІ століть характеризуються активізацією глобалізаційних процесів у світовій економіці. У зв'язку з цим, в економіці України почалися масштабні перетворення в дусі ринкових відносин та застосування відпоідних стандартів в сфері організації і управління підприємствами. Одним з найважливіших моментів цих перетворень є впровадження концепції інноваційного розвитку підприємств різного рівня і спеціалізації.

Дослідження рівня інноваційної активності при здійсненні технологічних інновацій країн Європи, виявило, що безсумнівними лідерами є Німеччина, Ірландія та Бельгія, а аутсайдерами – Україна та Росія (рис. 1).

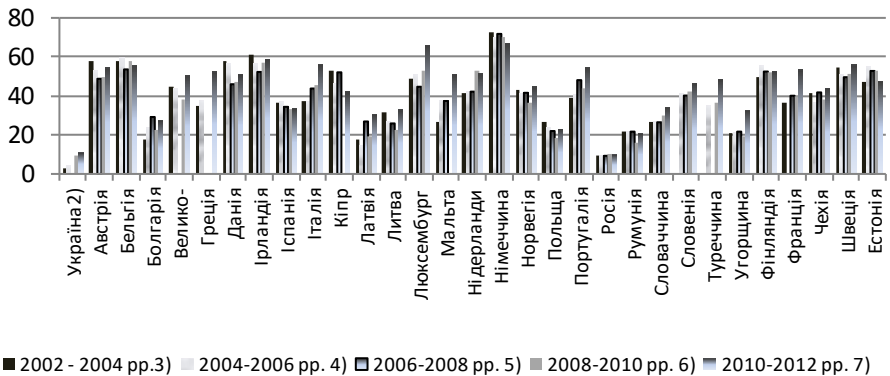

Рисунок 1 – Інноваційна активність підприємств при здійсненні технологічних інновацій країн Європи¹⁾, %
(побудовано автором на основі [1-4])

¹⁾період обстеження визначено згідно з міжнародною методологією, за якою обстеження інноваційної діяльності проводяться раз на три роки (за показником питомої ваги організацій, що здійснюють технологічні інновації у загальній кількості організацій промислового виробництва);

²⁾в Україні частка підприємств з технологічними інноваціями у загальній кількості обстежених підприємств;

³⁾Україна та Росія за даними обстеження 2006 року;

⁴⁾ Україна та Росія за даними обстеження 2008 року;

⁵⁾ Україна та Росія за даними обстеження 2010 року;

⁶⁾у загальній кількості організацій добуваючих, оброблюючих виробництв, виробництва та розподілу електроенергії, газу та води; Україна та Росія за даними обстеження 2012 року;

⁷⁾у загальній кількості організацій добуваючих, оброблюючих виробництв, виробництва та розподілу електроенергії, газу та води; Україна та Росія за даними обстеження 2014 року.

Протягом усього обстеженого періоду серед країн, в яких більше половини у загальній кількості організацій промислового виробництва активні при здійсненні технологічних інновацій, такі: Австрія, Бельгія, Ірландія, Німеччина, Фінляндія та Швеція. Постійно зростає аналізований показник у країнах: Італія, Мальта, Нідерланди, Словаччина, Франція та Україна, більш-менш стабільний в Росії. Слід відзначити, що в інших країнах даний показник стрімко не падає, а коливається.

Разом з цим, за інноваційним індексом (показником, що містить упровадження нових технологій, взаємодію ділового та наукового секторів, а також кількість виданих патентів та число студентів вищих навчальних закладів) трійкою лідерів у 2013-2016 рр. є Швейцарія, Швеція та Великобританія (значення у 2016 р. 66,28; 63,57 та 61,93 відповідно). При чому перше місце Швейцарія зберігає постійно. У 2016 р. далі країни першої

десятки розташовані так: США - 61,4; Фінляндія - 59,9; Сінгапур - 59,16; Ірландія - 59,03; Данія - 58,45; Нідерланди - 58,29; Німеччина - 57,94. Україна посідає 56 місце серед 128 країн світу за даним показником зі значенням 35,72; 2 із 29 країн з рівнем доходів нижче середнього та 34 - серед країн Європи [5].

Позитивний досвід держав щодо впровадження та використання інновацій повинен забезпечити позитивну динамку зрушень на вітчизняному ринку, активізацію виходу України на міжнародні ринки з якісною конкурентоспроможною продукцією, і повинен стати однією з першочергових завдань для науковців та учасників інноваційної діяльності на мікро- та макrorівнях. Адже на сучасному етапі інноваційним технологіям немає альтернативи, і тільки прискорений розвиток інноваційних процесів на основі ефективного використання науково-технічного потенціалу, є основним чинником соціально-економічного зростання. У цьому контексті особливо важливим є відродження вітчизняного промислового комплексу, яке повинне забезпечувати й інші галузі економіки прогресивним обладнанням, устаткуванням, транспортними засобами.

1. Россия и страны мира [Электронный ресурс] / Федеральная служба государственной статистики Российской Федерации, 2016. – Режим доступа: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/publications/catalog/doc_1139821848594.

2. Наука та інновації [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України, 2016. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publnauka_u.htm.

3. Україна у цифрах 2015 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України, 2016. — Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ1_u.htm.

4. Офіційний сайт Українського інституту науково-технічної експертизи та інформації [Електронний ресурс]. – 2016. – Режим доступу: http://www.uintei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=446.

5. The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation [Electronic resource]. – 2016. – Mode of access: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2016-chapter1.pdf.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА

Григор'єв С.О., аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Існуюча невелика частка присутності зарубіжних продовольчих товарів на українському ринку (кілька відсотків від загального обсягу споживання продовольства) відіграє позитивну стимулюючу роль, формуючи конкурентне середовище.

Досвід попередніх років свідчить, що адміністративними методами обмежувати вивіз окремих видів продукції не варто, існують можливості розв'язання проблем формування балансу ключових видів продовольства ринковими засобами, наприклад, через діяльність ПАТ “Аграрний фонд”.

У 2014 році Україна зайняла друге після США місце серед країн – експортерів зерна, вийшла на перше місце серед експортерів соняшникової олії.

Однак дані за I квартал 2015 року (табл. 1) свідчать, що за іншими основними товарними групами досягнення українських експортерів агропродовольчої продукції доволі скромні.

Розширення експорту вітчизняної агропродовольчої продукції потребує значних зусиль зі забезпечення відповідності її якості високим зарубіжним стандартам, розвитку маркетингової і логістичної інфраструктури тощо. Триваюча криза попри всі її негативні наслідки не закриває можливості модернізації аграрного сектора нашої країни, стимулом до якої є розвиток зовнішньоекономічної діяльності.

Таблиця 1 - Обсяг експорту агропродовольчої продукції підприємствами України у I кварталі, млн доларів США*

Продукція	2013 р.	2014 р.	2015 р.
М'ясо та м'ясні субпродукти	75,7	62,3	63,9
Молоко та молочні продукти, яйця птиці, натуральний мед	127,4	150,3	82,6
Овочі та бульбоплоди	27,7	18,3	13,7
Їстівні плоди та горіхи	37,8	29,5	47,1
Зернові культури	1477,5	1835,6	1428,3
Насіння і плоди олійних культур	481,6	270,3	310,1
Жири та олії	984,8	854,6	849,6
Готові продукти з зерна	93,2	88,9	60,2
Продукти переробки овочів, плодів, горіхів	113,7	108,6	63,0
Разом товари 1-24 груп УКТЗЕД	4197,4	4072,2	3449,2

Проведення зовнішньоекономічної діяльності аграрним підприємством вимагає особливої уваги до якості виробленої сільськогосподарської продукції та ефективності її виробництва. Показники зарубіжної продукції є більш привабливими для споживача за економічними та нематеріальними ознаками, що забезпечується сукупністю їх конкурентних переваг. До таких переваг можна віднести ціну продукції, її якість, відомість, надійність підприємства тощо. Зростаючий інтерес до якості, викликаний посиленням конкурентної боротьби на світовому ринку, ставить цілком конкретне завдання перед виробником продукції. Покращити якість – отже покращити конкурентоспроможність своєї продукції, як на внутрішньому, так і на

зовнішньому ринку. Із новим підходом до якості продукції зростає роль стандартизації, у розвитку якої значну роль грає держава. Питання стандартизації розглядаються у якості базової основи, без якої неможливо підвищення якості продукції у масштабах всієї держави в цілому.

На наш погляд, прагнучи підвищити показники конкурентоспроможності, аграрним підприємствам необхідно приділити особливу увагу якості своєї продукції та ефективності її виробництва. Відповідність вітчизняних стандартів на продукцію аграрних підприємств вимогам стандартів Європейського Співтовариства, куди прагне Україна вступити, на сьогодні є одним із можливих шляхів підвищення конкурентоздатності вітчизняного аграрного підприємства. Помітно впливає на розвиток зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств втручання держави у його виробництво і торгівлю продукцією. Одним із першочергових завдань держави є формування ефективного механізму державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі.

Особливістю сучасного стану розвитку галузі птахівництва впродовж останнього десятиліття є динамічне зростання чисельності поголів'я птиці усіх видів, нарощування обсягів виробництва, збільшення внутрішнього попиту та експорту продукції. Проте, Україна за результатами діяльності в галузі птахівництва була і залишається імпортозалежною.

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ЯК ЗАСОБИ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Грушинська Н. М., д.е.н., завідувач кафедри

Дипломатична академія України при МЗС України м. Київ

Міжнародний бізнес як підприємницька діяльність, пов'язана з використанням капіталу в різноманітних формах і перевагах підвищеної ділової активності, здійснюється з метою отримання прибутку і поширюється на міжнародну економічну сферу. Економічна дипломатія як елемент зовнішньої політики держави, включає дипломатичні дії, зосереджені на підтримці економічних процесів країни на міжнародному рівні. Економічна дипломатія має свою реалізацію на мікро та макрорівнях. Функції економічної дипломатії також реалізують представництва вітчизняних підприємств та організацій. Економічна дипломатія створює міжнародні можливості та поле діяльності для комерційної дипломатії. А остання, насамперед, сприяє національним підприємствам за кордоном у вирішенні таких практичних завдань, як: вихід на нові ринки

та їх дослідження; пошук контрагентів; супровід переговорних процесів і укладання угод; захист інтересів національних підприємств у рамках антидемпінгових процедур; розв'язання проблеми доступу на ринки (отримання дозволів та ліцензій); вирішення торгових суперечок; участь у міжнародних конкурсних торгах, інвестиційних конкурсах і аукціонах із приватизації іноземних підприємств та об'єктів; ретельне опрацювання й підготовлення конкурсної документації; участь у виставках, ярмарках, ділових форумах. Нині економічна дипломатія розвинених країн спирається на могутні національні системи підтримання експорту і просування національних економічних інтересів на зовнішніх.

Можна сказати, що перспективи економічної дипломатії України не можна пов'язувати лише з вирішенням фрагментарних, тимчасових завдань економічного характеру. Економічна дипломатія України має бути відкритою дипломатією, що орієнтується на випереджальні дії та лідерство в окресленні актуальних питань національного економічного розвитку і економічної безпеки країни. Вона має стати найважливішим важелем зміцнення міжнародної конкурентоспроможності України, забезпечувати отримання вигод і реалізацію конкурентних переваг вітчизняних підприємств на світовому ринку [2].

Найбільшої уваги потребують проблеми щодо формування активних форм економічної дипломатії, що охоплюють політико-дипломатичне підтримання і лобювання вітчизняного експорту, взаємопов'язані заходи щодо поліпшення умов доступу національних підприємств на зарубіжні ринки (насамперед торгово-політичні заходи), використання багатосторонні і регіональних організацій для просування власних інтересів, цілеспрямований вплив на партнерів із застосуванням фінансових, ресурсних та інших засобів чинення тиску, адже економічна дипломатія набуває в XXI ст. геополітичних параметрів.

Захист і просування економічних інтересів на сучасному етапі є найважливішою складовою зовнішньої політики України у забезпеченні національних інтересів. В сучасних умовах, функції економічної дипломатії окреслюються розвитком і модернізацією структури світової економіки на всіх рівнях: глобальному, національному, регіональному. У міру поглиблення глобалізації дипломатичні напрямки експорту піднялися до рівня торгово-економічного, економічного управління національними інтересами за кордоном на всіх стадіях: порядок входження національних елементів в закордонну економіку, забезпечення гарантій, організація підтримки національним фірмам та окремим суб'єктам щодо розвитку та зміцнення іноземних позицій національної економіки, формування механізмів регулювання суперечок.

Економічна дипломатія - це особливий фундаментальний антикризовий інструмент, тому що спрямована саме на економічні інтереси країни. Прикладом може бути введення економічних санкцій і відповідна реакція на них, яка призводить до їх скасування, зменшення або збільшення [3].

Забезпечення національних інтересів та захист національної безпеки залишаються пріоритетним завданням економічної дипломатії; вони органічно включають в себе позиції своїх національних чинників на світовому ринку, що розширюється. Основними для економічної дипломатії стають поняття поєднання національного виробництва, традицій, національних пріоритетів. Економічна дипломатія не тільки допомагає вирішенню поточних і орієнтованих на найближче майбутнє завдань, але також впливає на характер оцінок навіть віддалених суспільно-економічних перспектив.

В сучасних умовах в дипломатії України формується багатосторонній характер і економічна дипломатія набуває креативних форм реалізації. Традиційні форми реалізації дипломатії із застосуванням креативних, нетрадиційних форм є запорукою успіху і розвитку.

У нових умовах прояву креативних форм дипломатії, створюють передумови для інших підходів до вирішення завдань, які ставляться перед економічною дипломатією. Рішення даних проблем вимагає інформаційного, інноваційного, культурного та інших підстав для застосування антикризових дій.

Реалізація принципів економічної дипломатії пов'язано зі здійсненням торговельної політики держави, питання антикризової функції економічної дипломатії набуває особливої актуальності. Кризові процеси обумовлюються різким загострення суперечностей, які виникають у процесі взаємодії окремих суб'єктів світогосподарських зв'язків. Покликання дипломатії – забезпечення національної безпеки держави шляхом ведення переговорів. Іншими словами, певна антикризова політика для зменшення або скасування гострих кутів у співпраці двох або більше сторін. Економічна дипломатія – це особливий фундаментальний антикризовий інструмент. Яскравими прикладами, можуть бути введення економічних санкцій та відповідна реакція на них, яка може призводити до їх скасування, зменшення або збільшення.

1. Каррон де ла Каррьер Г. Экономическая дипломатия. Дипломат и рынок. Москва: Росспэн, 2003. С. 27.

2. Баранай П., Филини Н. Современная экономическая дипломатия. – <http://www.proza.ru/2010/10/30/706>

3. Зонова Т.В. Экономическая дипломатия // Внешнеэкономические связи. – 2006. - № 1, март. – С. 14—16. – http://www.ng.ru/energy/2008-06-10/20_azerbaijan.html

4. Вергун В. А. Економічна дипломатія в системі чинників між-народної конкурентоспроможності України / В. А. Вергун // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2008. – № 74. – Ч. 1. – С. 150–154.

5. Нижник В. М. Економічна дипломатія та економічна безпека України: навч. посіб. / В. М. Нижник // Хмельницький національний університет. – Хмельницький : ХНУ, 2007. – 299 с.
6. Фліссак, К. А. Економічна дипломатія : навч. посіб. / К. А. Фліссак. - Тернопіль : Новий колір, 2013. – 440 с.
7. Шаров О.М. Щодо шляхів вдосконалення організації роботи в галузі економічної дипломатії: стратегічні аспекти. Аналітична записка / О.М. Шаров // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/975/>
8. Шевченко Б. И. Экономическая дипломатия в современной системе международных отношений / Б.И. Шевченко. // Экономический журнал. – 2016. – № 5 (41). – С. 29–41 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economicarggu.ru/2016_1/41.pdf.

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ БЕЛАРУСИ: ПРОБЛЕМЫ ОЦЕНКИ

Егорова В.К., доц.

Витебский государственный технологический университет (Беларусь)

Измерением конкурентоспособности стран занимаются две международные организации: Всемирный экономический форум (ВЭФ) и Международный институт управленческого развития (IMD). Индекс глобальной конкурентоспособности (GCI) составляется из 114 индикаторов, из которых 79 формируются по результатам опроса руководителей компаний, а 35 индикаторов – на основе статистических данных международных организаций. Обе эти организации не включают Беларусь в свои рейтинги из-за проблем с надежностью официальных статистических данных. Попытка измерения конкурентоспособности Беларуси по методологии ВЭФ была предпринята в 2013 и 2014 гг. исследовательским центром CASE. CASE Belarus провел исследование, желая определить место Беларуси в рейтинге GCI в докладах ВЭФ 2012/2013 и 2013/2014 гг., если бы Беларусь на тот момент в него входила. Для этого были использованы микроданные опроса руководителей 121 белорусской компании по анкете ВЭФ. Согласно расчетам CASE Belarus, значение GCI для Беларуси за 2012-2013 гг. составило 4,29. Оно позволило бы Беларуси занять в рейтинге 61 место, расположившись между Венгрией и Болгарией, и потеснив с 61 места Перу. Если сделать допущение, что в 2013 г. фирмы оценили бы качество социально-экономической среды так же, как в 2012 г. (повторно опрос не проводился), обновив 35 макроэкономических индикаторов, то значение индекса глобальной конкурентоспособности для Беларуси в 2013-2014 гг. составило бы 4,34. Оно позволило бы Беларуси претендовать на 55 место, расположившись между Коста-Рикой и Бразилией. Из стран Европейского союза Беларусь опережала бы Болгарию, Румынию, Словакию, Венгрию, Кипр, Грецию и балканские страны. Из стран бывшего СССР занимала бы 6 место, уступая странам Балтии, Азербайджану и Казахстану.

Конкурентная позиция Беларуси определяется сегодня в следующих межстрановых рейтингах:

1. В январе 2016 г. обновился Индекс восприятия коррупции. Беларусь заняла 107 место – самый высокий результат с 2010 г. (по сравнению с предыдущим годом – улучшение на 12 позиций). Россия находится на 119, а Казахстан – на 123 месте.

2. В ноябре 2015 г. опубликован Индекс процветания-2015. Беларусь находится на 63 месте (ухудшение по сравнению с предыдущим годом на 10 позиций). Ухудшение произошло главным образом за счет показателей «личная свобода» (-24 позиции) и «социальные связи в обществе» (-16 позиций). Улучшилось положение только по показателю «экономика». Наиболее высокие места наша страна занимает по «социальным» субиндексам: «образование» (31) «социальные связи в обществе» (37) и «здравоохранение» (38). Хуже ситуация с субиндексами «государственное управление» (121) и «личная свобода» (128 место). Если по итогам предыдущего отчета Беларусь опережала Россию и Казахстан, то в 2015 г. отстает от них: Казахстан расположился на 56 месте, а Россия – на 58.

3. В обновленном 17 сентября 2015 г. Глобальном индексе инноваций Беларусь поднялась на 5 позиций до 53 места, продолжив положительную тенденцию предыдущего года, когда был совершен рывок на 19 позиций. По субиндексу затрат на инновации Беларусь расположилась на 55 месте, что на 15 позиций лучше, чем в предыдущем году. В то же время, по субиндексу производства инноваций положение Беларуси изменилось с 50 на 58 место. Снижение произошло главным образом за счет уменьшения заявок на регистрацию торговых марок, зарегистрированных торговых марок по Мадридской системе, экспорта культурных и креативных услуг.

4. В Индексе социального развития-2015, опубликованном в апреле 2015 г., Беларусь заняла 66 место (ухудшение на 8 позиций). Наибольшее влияние на ухудшение позиции в Индексе нашей страны оказал компонент «жилищные условия»: по данным предыдущего отчета на доступность жилья указали 42 % опрошенных, в 2015 г. таких насчитывается 32 %. Так же, как и по ИЧР, Беларусь опережает Россию (71 место) и Казахстан (83 место).

5. В марте 2015 г. обновлен Индекс глобализации КОФ. Беларусь поднялась с 75 на 72 место (на 3 позиции). Прогресс отмечен и у Казахстана, которому удалось подняться на 6 позиций до 76 места, и России, ныне занимающей 53 место (улучшение на три позиции).

6. Ухудшается позиция страны в рейтинге эффективности логистики, составляемом Всемирным банком. Беларусь в 2014 г. занимала лишь 99 место из 160 стран (в 2007 г. – 74 место, в 2012 г. – 91) [1].

Таким образом, для улучшения международного имиджа Беларуси и роста доверия у национальных и иностранных инвесторов к проводимой экономической политике Беларусь должна войти в число передовых стран по ведущим международным рейтингам, характеризующим конкурентоспособность, деловую среду, уровень инновационного развития, эффективность государственного управления страны.

1. Национальный Интернет-портал Республики Беларусь [Электронный ресурс] / The Global Competitiveness Report 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011. World Economic Forum. 2011. Минск. 2015- Режим доступа: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/>. Дата доступа: 30.03.2017.

ДІЯЛЬНІСТІ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Сагер Л.Ю., к.е.н., старший викладач, **Сигида Л.О.**, к.е.н., асистент
Сумський державний університет (Україна)

У сучасних умовах одним із основних суб'єктів міжнародного бізнесу стають транснаціональні корпорації, діяльність яких спрямована на організацію зарубіжного виробництва товарів та послуг.

Доменами найбільших ТНК в основному є держави із сильними, стабільними економіками, такі як: США, Великобританія, Німеччина, Китай, Японія, Франція та ін. На територіях промислово розвинутих держав розміщено понад 80 % материнських компаній і близько 33 % філій іноземних доменів, у країнах, які розвиваються, відповідно 19,5 % і майже 50 %, у постсоціалістичних – близько 0,5 % і 17 % [1].

У щорічному рейтингу 500 найбільших корпорацій світу Fortune Global 500 [2] за 2015 р, в якому компанії ранжуються за обсягом виручки за попередній фінансовий рік, очолила список мережа торгових центрів Walmart (США), річна виручка якої становила 482,130 млн дол., а чистий прибуток – 14,694 млн дол. (табл. 1).

На другому місці – електромережева компанія State Grid (Китай). Компанія за рік заробила 329,601 млрд дол., отримавши при цьому чистий прибуток у розмірі 10,201 млн дол. Третє місце посіла нафтогазова корпорація China National Petroleum (Китай) з річною виручкою 299,271 млн дол. та чистим прибутком 7,091 млн дол.

Згідно з даними [2] у 2015 р. країною-походження 209 ТНК є США (їх частка на ринку становить 15672170,22 млн дол.), для 37 ТНК країною-походження є Китай (частка ринку є рівною 2755242,54 млн дол.); на третьому

місці за кількістю ТНК (32 компанії) знаходиться Велика Британія (частка ринку становить 1998882,35 млн дол.).

Таблиця 1 – Найбільші ТНК зі списку Fortune Global 500 за 2015 рік [2]

Місце	Компанія	Країна	Річна виручка, млн дол.	Чистий прибуток, млн дол.
1	Walmart	США	482,130	14,694
2	State Grid	Китай	329,601	10,201
3	China National Petroleum	Китай	299,271	7,091
4	Sinopec Group	Китай	294,344	3,595
5	Royal Dutch Shell	Нідерланди	272,156	1,939
6	Exxon Mobil	США	246,204	16,150
7	Volkswagen	Німеччина	236,600	-1,520
8	Toyota Motor	Японія	236,592	19,264
9	Apple	США	233,715	53,394
10	BP	Велика Британія	225,982	-6,482
11	Berkshire Hathaway	США	210,821	24,083
12	McKesson	США	192,487	2,258
13	Samsung Electronics	Південна Корея	177,440	16,532
14	Glencore	Швейцарія	170,497	-4,964
15	Industrial & Commercial Bank of China	Китай	167,227	44,098

В Україні на даний час транснаціональна діяльність представлена переважно американськими, німецькими, англійськими, південнокорейськими та російськими компаніями. Для транснаціональних компаній в Україні найбільшу зацікавленість становлять такі сфери діяльності, як харчова промисловість (зокрема, McDonald's Corporation, Nestlé S.A., Coca-Cola, PepsiCo), тютюнова промисловість (British American Tobacco), нафтогазова промисловість (British Petroleum Shell), хімічна промисловість (Procter&Gamble, Unilever). Саме в цих галузях обіг капіталу є швидким, а комерційні ризики – мінімальні.

Проте внутрішня ситуація в країні стримує діяльність транснаціональних компаній із країн Європейського Союзу та США на території України. Серед об'єктивних проблем, які перешкоджають розширенню діяльності ТНК в Україні, можна назвати такі [3]:

- нерозвинутість ринкової інфраструктури;
- нестабільність фінансово-кредитної системи, курсу національної валюти;
- обмежена зовнішня орієнтація бізнесу з невеликими розмірами бізнес-груп;

– наздоганяючий характер науково-технологічної діяльності, інноваційної складової господарювання;

– криза високотехнологічних галузей економіки тощо.

Отже, транснаціональні корпорації в умовах сьогодення можуть бути одним із джерел залучення іноземного капіталу в економіку України. Однак для цього необхідно боротися з виникаючими перешкодами.

1. Овчарук М. П. Особливості поширення та впливу ТНК на економіку України [Електронний ресурс] / М. П. Овчарук, В. М. Мотриченко // Фінансовий простір. – 2013. – № 3 (11). – С. 61–67. – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1303/13omprot.pdf>.

2. Fortune global 500 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://beta.fortune.com/global500>.

3. Македон В. В. Формат взаємодії транснаціональних корпорацій та реального сектора національної економіки України / В. В. Македон // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5). Т. 1. – С. 250–258.

УСЛУГИ ЛОГИСТИЧЕСКОЙ КОМПАНИИ НА ГЛОБАЛЬНОМ РЫНКЕ

Черныш Д., Мельников В., студенты гр. МЕ-51 ан
Сумский государственный университет (Украина)

Глобализация рынка товаров и услуг привела к расширению услуг логистических компаний. Логистическая компания – это предприятие, оказывающее услуги по транспортировке, обработке и хранению грузов, содействуя своим клиентам в процессе продвижения товаров от производителя к потребителю [1].

Логистика, как наука, впервые появилась в армии – в интендантской службе. Поскольку конкурентная борьба в современном бизнесе по остроте своей сродни военным действиям, достижения этой науки быстро были восприняты коммерсантами. Сегодня существует несколько основных разделов логистики:

- закупочная;
- распределительная;
- сбытовая;
- транспортная;
- логистика запасов;
- складская;
- информационная;
- комплексная.

Наибольшей логистической компанией на глобальном рынке логистики и услуг является немецкая международная компания «DHL».

С 1969 г. компания начала распространять свои услуги по всему миру. Главный офис данной компании находится в Бонне (Германия). Основным направлением данной компании является доставка почты, документов и грузов по всему миру. Многие годы DHL агрессивно расширялась, предоставляя свои услуги в том числе и в тех странах, куда ещё не выходили её конкуренты, включая Советский Союз, Восточный блок, Ирак, Иран, КНР, Вьетнам и КНДР. В текущее время компания доставляет срочные грузы и документы в более чем 120 000 городов 220 стран. Под брендом DHL действуют четыре дочерние компании:

- DHL Supply Chain,
- DHL Global Mail,
- DHL Global Forwarding,
- DHL Freight.

В последние годы DHL не перестает быть одним из лидеров по доходам на рынке логистических услуг. Операционная прибыль Deutsche Post DHL по итогам 2016 года составила 3,5 млрд. евро, что на 45% больше, чем в предыдущем году. Об этом сообщает ТАСС. Выручка за отчетный период сократилась на 3,2% и составила 57,3 млрд. евро [2].

DHL неоднократно приходилось адаптироваться к изменяющимся потребностям клиентов как на мировом, так и на региональном уровне. Первый офис DHL Global Forwarding в Украине был открыт в 1997 году.

Стратегически верное размещение офисов на территории Украины позволяет DHL Global Forwarding оперативно и качественно решать вопросы, связанные с транспортировкой, экспедированием и таможенным оформлением всех грузов [3].

1. Логистическая компания [Электронный ресурс] // Tagilcity. – 21. – Режим доступа: <http://tagilcity.ru/articles/business/logistichjeskaja-kompanija-kak-eto-rabotajet.html>

2. Прибыль DHL по итогам 2016 года [Электронный ресурс] // Infranews. – 1003. – Режим доступа: <http://infranews.ru/logistika/postal-logistik/47531-deutsche-post-dhl-poluchil-rekordnuu-upribyl-po-itogam-2016-goda/>

3. DHL Украина [Электронный ресурс] // Dhl-logistics. – 2016. – Режим доступа: <http://dhl-logistics.com.ua/ru/>

Научные руководители: д.э.н., проф. **Прокопенко О.В.**
к.э.н., доц. **Акуленко В.Л.**

**РОЗДІЛ 2
ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА СТАЛІЙ
РОЗВИТОК**

**РАЗДЕЛ 2
ЭКОНОМИКА ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ И
УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ**

**SECTION 2
ENVIRONMENTAL ECONOMICS AND ECONOMICS OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

**THE TRENDS IN INTENSIFICATION OF BIOGAS PRODUCTION
IN FRANCE, POLAND AND GERMANY***

Jan Cebula, Dr. of Sci. in Engineering, Professor¹,
Olha Prokopenko, Dr. of Sci. in Economics, Professor^{1,2},
Maëlys Robert, student³, Erasmus+ fellowship¹

¹ *University of Bielsko-Biala (Poland)*

² *Sumy State University (Ukraine)*

³ *University of Lorraine (France)*

Costs of substrates preparation for the methane fermentation are crucial for the commercial success of using lignocellulosic material for the production of biogas. Different procedural requirements exist for each substrate, which can reduce the economic success. Thus, the choice of the technique for pretreating substrate for different raw materials has basic meaning up in individual countries.

Authors described differences between the ways of preparing substrates for the fermentation, regarding the income success. The technical and economic trends in intensification of biogas production in France, Poland and Germany are learned.

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

Authors also pay attention for the substrate preparation to lead to the intensification of the methane fermentation, with application for post treated biomass as eco-friendly fertilizer. In particular we will focus on the lignocellulosic biomass preparation, going through physical, chemical and biological methods. In all countries methods of physical grinding down are coming out to the first plan, with the steam explosion being a technique at the front.

LIFE CYCLE ASSESSMENT (LCA) OF ENERGY SAVING MEASURES IN BUILDINGS

Fedoruk Mariya

*Institute of Ecological Economics and Management
Ukrainian National Forestry University (Ukraine)*

The energy sector itself poses great challenges for most countries, especially with the present financial and environmental circumstances and the need to enhance economic development while meeting climate change goals.

2015 was a pivotal year in addressing climate change, with the adoption of the Sendai Framework for Disaster Risk Reduction, the 2030 Agenda for Sustainable Development and the Paris Agreement COP21. Now, in order to ensure successful implementation of national agendas and reach goals, it is crucial to conduct significant changes in the buildings.

The sector of residential and public buildings heating has one of the largest potentials for improving energy efficiency in Ukraine. The annual consumption of natural gas for heating purposes is estimated at 18.6 billion m³ with the reduction potential of 11.4 billion m³ of gas per year in case that Ukraine will reach EU standards in the resource efficiency in buildings (Miregion, 2016).

Solution of the problems related to a building heating requires the attraction of significant investments. But energy saving and environmental performance still appears irrelevant to investors. The provision of information about energy efficiency in Ukraine has been increasing for the last years, but has not resulted in significant increase of investments.

Financial gain alone is not always enough to drive investments in building energy efficiency. Decisions for significant works on buildings refurbishment are often motivated by numerous factors, including improvement in comfort and adaptation to the global challenges (GABC, 2016).

Current assessment of investment projects in energy saving in Ukraine does not really take into account environmental impacts. Also there is no standard monetary valuation method to calculate environmental costs

(also referred to as “external costs” or “shadow costs”). This can not only reduce the transparency of the studies, but also make the results uncertain and subjective, preventing the comparison of the results for Ukrainian and international investors.

To measure environmental and social impacts of the project in units other than monetary (e.g. eco-points) can be applied comparative Life-Cycle Analysis.

LCA is a tool for quantifying the environmental performance of products taking into account the complete life cycle, starting from the production of raw materials to the final disposal of the products, including material recycling if needed.

The most important applications for an LCA are:

- Identification of improvement opportunities through identifying environmental hot spots in the life cycle of a product.
- Analysis of the contribution of the life cycle stages to the overall environmental load, usually with the objective of prioritizing improvements on products or processes.
- Comparison between products for internal or external communication, and as a basis for environmental product declarations.
- The basis for standardized metrics and the identification of Key Performance Indicators used in companies for life cycle management and decision support.

An LCA study consists of four main phases:

Step 1: Defining the goal and scope of the study.

Step 2: Making a model of the product life cycle with all the environmental inputs and outputs. This data collection effort is usually referred to as life cycle inventory (LCI).

Step 3: Understanding the environmental relevance of all the inputs and outputs. This is referred to as life cycle impact assessment (LCIA).

Step 4: The interpretation of the study (PRé, 2016).

LCA provides the quantitative and scientific basis for to evaluate the efficiency of the energy saving measures from environmental prospective.

Energy efficiency of buildings is a global problem. Investing in renovation of existing buildings provides excellent opportunities for an effective reduction of energy consumption and greenhouse gas emissions. This can help us to achieve the Sustainable Development Goals and to reduce climate change risk in line with the Paris Agreement. But investments have to be attractive and feasible in present financial, social and environmental conditions in Ukraine. That is why evaluation of obtained life cycle environmental is essential for environmentally-sound decision-making.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

Kapatus Nikita, student gr. ME–51an
Sumy State University, (Ukraine)

It is increasingly recognized that human rights play an important role in ensuring sustainable development. The Millennium Development Goals (MDGs) served as vehicles for some economic and social rights, but ignored other important human rights issues. In contrast, the new ambitious universal development program The Agenda for Sustainable Development until 2030 fully embodies the principles and standards of human rights.

In September 2015, 170 leaders from all over the world gathered at the UN Summit on Sustainable Development in New York for the adoption of the Agenda until 2030. The new agenda includes 17 sustainable development goals (SDGs) and 167 objectives and will be a comprehensive program that will guide global and national development actions in the next 15 years.

SDGs is the result of the largest consultations in the history of the United Nations involving a large number of stakeholders. Based on international human rights law, the agenda offers significant opportunities for furthering the realization of human rights for all people around the world without any discrimination.

The list of goals:

1. No poverty;
2. Zero hunger;
3. Good Health and Well-being;
4. Quality Education;
5. Gender Equality;
6. Clean Water and Sanitation;
7. Affordable and Clean Energy;
8. Decent Work and Economic Growth;
9. Industry, Innovation and Infrastructure;
10. Reduced Inequalities;
11. Sustainable Cities and Communities;
12. Responsible Consumption and Production;
13. Climate Action;
14. Life Below Water;
15. Life on Land;
16. Peace, Justice and Strong Institutions;
17. Partnerships for the Goals.

Along with a wide range of social, economic and environmental tasks, the Agenda until 2030 envisages the creation of a "more peaceful, just and

inclusive society free of fear and violence". It pays attention to democratic governance, the rule of law, access to justice and personal integrity, as well as a supportive international environment. Thus, it covers issues relating to all human rights, including economic, civil, cultural, political and social rights and the right to development.

The New Agenda seeks not to forget anyone, providing for a "world in which universal respect for equality and non-discrimination" is achieved between and within countries, including gender equality, and reaffirming the commitment of all States "to respect, protect and promote human rights without any There was no difference, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birthplace, disability or other status".

Scientific adviser – Dr. of Sci. in Economics, Professor **Prokopenko O. V.**

GLOBAL NATURAL RESOURCES AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT ISSUES*

Marekha I., Senior Lecturer, **Makarenko T.**, student gr. ME–61an
Sumy State University (Ukraine)

Using terminological definition of sustainable development [1] as a baseline, we develop generational approach to the use of the global natural resources based on such key assumptions. First, all humankind needs can be generally divided into three groups: biological, manufacturing, and cultural ones. Second, the ability of the global natural resources to meet the needs of future generations could be defined through accounting their quantitative parameters and qualitative ecological properties (as far as they are reproducible, substitutive, exhaustible, vulnerable to climate fluctuations etc.).

The classification of the global natural resources is rather convenient for sustainable consumption purposes. As the concept of sustainable development is primarily concerned with preventing ecological risks, resulting from natural resources consumption, the above created classification is a good tool for precise identification of the eco-needs being at risk of global depreciation.

The classification of future generations is a core stone for classification of the global natural resources within sustainable development concept. According to the eco-futuristic classification, four groups of the global natural resources are possible:

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф "Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy".

- global natural resources with marginal futuristic ecological value, and are of the first-turn priority to be saved (plants, drinking water, oil, natural gas, uranium ore);
- global natural resources with low futuristic ecological value, and are of the second-turn priority to be saved (seafood, coal, wood, aluminum ore, biomass);
- global natural resources with high futuristic ecological value, and are of the third-turn priority to be saved (clay, glass material, cement material);
- global natural resources with the best futuristic ecological value, and are of the forth-turn priority to be saved (wind power, geothermal power, solar power).

The findings indicate that prevailing part of the global natural resources belong to the Generation Gamma. It means that natural resource endowments are quite enough to meet the needs for three upcoming generations. But, nevertheless, food resources are at risk of exhausting what is going to provoke ecological conflicts within generations.

1. Our common future: Report of the World Commission on Environment and Development: Oxford University Press, Oxford. – 1987. – 416 P.

ALTERNATIVES OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN THE INFORMATION SOCIETY

Nekrasenko Larysa, PhD, associate professor
Poltava State Agrarian Academy(Ukraine)

Lazurenko Bogdan, Chair
Public Organisation "FreePe Foundation"(Ukraine)

Nowadays we cannot imagine life without the Internet. We use it for communication, business and entertainment. Information technologies dominate in all spheres of human life.

Priority spheres the information technologies development are:

- communication improvement, enhancement of access and reduction its value;
- creation political, legislative, and network providing.
- stimulation global e-trading;
- self-learning and self-development skills;
- the growth role of information technologies in social and economic relations;
- production of information products and services, the growth their share in the gross domestic product, and increase the number of people engaged in;

– human potential buildup and replacing centralized labor with decentralized jobs, and increasing the number of freelancers.

All this is a sign of information society becoming. Scientists believe that the Information Society is the theoretical concept of a post-industrial society, the historical phase of a possible evolutionary civilization development in which information and knowledge are produced in a single information space. The main products of the information society should be information and knowledge.

The special phenomenon of the last years is „online social networks” and the "open source" principle. Online social networks formed on the basis of services that aids in creation and maintenance of social circles and networks by Internet. As the feature of time is the open source principle. This principle already widely approved in software development, social web projects. It starts to be applied also in creation new technologies and in business organization. Such approach causes formation the foundations global system network sourcing, resources' provision, to increase in the number of freelancers, engaged with information technologies, communications and production of information products and services, it also leads to the growth of their share in the total volume of employed and in gross domestic product.

Online shopping is one of the fastest growing sector of the World economy. E-commerce have become the driver of the economy during the crisis. Thus, the existing global economic system and global informatization with extraordinary speed brings humanity to the information society.

But we are also faced with many questions: the complexity and high cost of transfer of funds, double conversion, etc.; low labor assessment; all kinds of business internet risks. Furthermore, people are less frequently make their own decisions, because of the advertising noise, false feedback and public advocacy.

So, how solve many problems of the current economic system? Our option is Decentralized Social and Economic Network based on p2p interaction with devices, applications, user interfaces, based on open source principle, and usage of a Cryptocurrency backed by real value. This Network is a model of economic system, where the freedom of choice is the foundation business relationships.

The Network may include four basic components:

1. User Interface (UI) - fully customizable UI to suit personal needs and tastes.

2. Devices - is the combination of computers and other devices that can provide computing power, storage or bandwidth for information transfer.

3. Application - programs and algorithms to solve various tasks. It is the core, the basic logic for data processing. This is any functional that can work separately or using Network's facilities, reputation and trust.

Chain technology – is the Data storage, computation and transfer with unified Application Programming Interface.

Universal API will use for accessing user interface or application. Ability to use the services of Facebook, and also connect several ways to display.

The main Network principles should be:

global directory of goods and services; verified users; effective promotion; independent rating system for creation reliable and fair social environment; obligatory the openness of the system for editing, resources, information and technologies exchange with the world.

Network may be useful for:

Achieving the goals and improving the quality of life;

Creation and management of the enterprise or organization;

State aids for the corruption extermination.

Thus, the main purpose of decentralized socio-economic system is to create free economic space based on the peer-to-peer (p2p) technology, to provide freedom to the exchange resources, goods, information and services, based on control by participants in the network and use intra-system monetary unit, which can be converted into fiduciary currency.

METHODICAL FOUNDATIONS OF ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL SAFETY WITH THE USE OF THE FUZZY LOGIC THEORY

Vakhovitch D., student

National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

Recently, ecological pollution and the related global warming have become one of the most important problems, which solving all the World countries' social development is dependent on. Global climate changes which happen today may be one of the most important sources of the direct and indirect ecological risks for Ukraine's Sustainable Development [1]. The problem of achieving the Environmental Safety conditions requires appropriate coordinated actions of many subjects' of the economic-productive activity. In the system crisis it is quite important to develop integrated methodological approach accounting the properties of uncertainty in problems of Environmental Safety. Thus, the given above led us to a necessity of considering the methodological basis of the fuzzy logic theory (methods of fuzzy sets) for Ukrainian's Environmental Safety level assessment. The advantages of such approach are derived from taking into account the multi-criteria and uncertainty facets of the phenomenon; also, having in mind that the safety remains a non-straight-cut concept, being

vaguely defined it implies a non-deterministic character by using the fuzzy set logic [2]. To process this kind of expressions a special system, which is based on the methods of the fuzzy sets theory and fuzzy expressions, is developed. This is achieved by introducing a membership function (MF) of fuzzy parameters, which takes values from 0 to 1. Its approximation to 1 means more confidence in expressions and more significant level of its implementation. It is appropriate to use exponential functions, as follows [2]:

$$f(x) = \exp[b(x-c)^2],$$

where b and c – parameters of the function that determine its form.

The fuzzy solution of the problem of achieving the fuzzy goal is called the intersection of the fuzzy sets of goals and limitations, i.e. MF for the solutions is:

$$\lambda_i = \max_k \left\{ \min_j \left\{ \sup_{x \in X_j} \left(\min \{ \mu_j(x), \nu_{ijk}(x) \} \right) \right\} \right\},$$

where λ_i – the grade of the considered situation membership to class i ; X_j – range of parameter j ; $\mu_j(x)$ – MF of the considered situation evaluation by the parameter j ; $\nu_{ijk}(x)$ – MF of the k expression in the knowledge base by the parameter j to class i .

There are many types of curves to determine the MF. The most common MF is triangular, trapezoid and Gaussian function. Generalized MF of the Gaussian's type is described by the formula:

$$\mu(x) = e^{-\frac{(x-c)^{2b}}{\sigma^2}},$$

and is determined by three parameters (a, σ, b) . The value $b = 1$ corresponds to the standard Gaussian function. This function is preferable due to its three following properties: 1) its similarity to the accumulation; 2) limitation of values that are necessary to comply with the MF properties; 3) infinite definition domain, which greatly simplifies the algorithmic solutions while programming operations on fuzzy subsets.

In other words, to determine the grade of the situation membership to any class, it is necessary [3]:

- to determine the exact upper borders of intersection of the MF for the situation evaluation and expressions on the parameters with the sections of expressions of the class;
- to determine the minimum values of exact upper borders by the sections of expressions of the class;

– to determine the maximum grade of the situation membership by the sections of expressions of the three classes, which are described as follows: 1) normal status (- "if all the indicators are better than the threshold values of entering the pre-crisis status, the status is normal"; 2) pre-crisis status - "if at least one of the parameters is worse than the threshold parameter of pre-crisis status, and all other parameters are better than the crisis threshold, the status is considered to be pre-crisis"; 3) crisis status - "if at least one parameter is worse than the crisis status threshold, the status is crisis."

Thus, Fuzzy set theory is a useful tool for dealing with knowledge about Environmental Safety territory, taking into account uncertainty the interpretation of qualitative evaluation's results (that is, the analysis of statistical measures).

1. Karaieva N.V. Global energy conflicts and sustainable development risks caused by the climate change [Online] // International Scientific E-Journal "Economic Processes Management", 2014 – №3 – [Electronic resource]. – Access mode: http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2014_3/2014_3_3.pdf.

2. Zadeh L. A. Fuzzy Sets. / Lotfi Aliasker Zadeh // Information and Control, June 1965. – Vol. 8(3). – P. 338-353.

3. Karaieva N. V., Bereznytska M. V. Methodology of analysis sustainable development of Ukraine by using the theory fuzzy logic [Online] // International Scientific E-Journal "Economic Processes Management", 2016 – №1 – [Electronic resource]. - Access mode http://epm.fem.sumdu.edu.ua/download/2016_1/2016_1_7.pdf.

ЭКОЛОГО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Геворгян С.А., д.э.н., проф.

Армянский государственный экономический университет (г. Ереван)

Человечество в течение тысячелетий пытается создать среду обитания, в котором оно могло бы полностью реализовать себя. Для достижения этой мечты общество постоянно ставит перед собой определенные цели и пытается осуществлять их любой ценой. Однако, анализируя современную международную ситуацию, можно сказать, что человечество развивается не по правильному пути.

Цивилизации в течение тысяч лет переживали множество величественных расцветов и сокрушительных падений. И на руинах, оставшихся после этих кризисов, никогда не возникали новые цивилизации с величием прежних, яркими примерами этого являются Вавилон, Ассирия, Карфаген. Ф. Энгельс писал, что цивилизации оставляют после себя пустыни.

В XX веке мир развивался со стремительной скоростью, и уже сейчас существуют все предпосылки для возникновения очередного, глобального, разрушительного кризиса. Для того чтобы избежать этого, необходимо скорректировать и дать новое направление развитию современного общества. С этой точки зрения очень важно изучение экономических циклов и его теорий, поскольку они изучают причины и показатели, которые воздействуют на экономическое развитие, на деловую активность общества, придавая экономическому росту некоторую цикличность.

Экономическое развитие является основным и важнейшим элементом развития общества. В современных условиях оно характеризуется стремительным научно-техническим прогрессом (компьютеризация и информатизация всех сторон жизни, использование высоких технологий), нанесением непоправимого ущерба естественным экосистемам (нерациональное использование и исчезновение природных ресурсов, загрязнение окружающей среды, изменение климата, исчезновение редких биологических видов, массовая вырубка лесов и т. д.), глобализацией экономики, расслоением мирового сообщества. Все это сопровождается увеличением численности мирового населения. На лицо все признаки очередного глобального системного кризиса, если не принять неотложные меры по предотвращению, или смягчению последствий, если не уменьшить антропогенное воздействие на окружающую среду.

Экономические кризисы в современных условиях необходимо рассматривать с учетом экологических факторов, в противном случае результаты исследований не будут корректными. В сценариях антициклических политик государств необходимо учитывать критерии и принципы устойчивого развития, принятые мировым сообществом в 1992 году в Рио-де-Жанейро.

В данной работе рассматриваются экономические и природные циклы, приводится связь между ними, также рассматриваются понятия устойчивого развития, глобальных кризисов, циклического развития общества и экономики, показатели устойчивого развития.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДТВОРЕННЯ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ

Давиденко Н.М., д.е.н., проф.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В Україні однією з головних проблем тривалого і не завершеного процесу реформування земельних відносин відповідно до концепції сталого

розвитку вважаємо відсутність ефективного механізму стимулювання розроблення і впровадження інновацій у практику господарювання.

На нашу думку, це знижує рівень ефективності господарювання та конкурентоспроможність не тільки окремих суб'єктів господарювання, а й національної економіки загалом. Відсутність належного механізму зумовлює ймовірність росту екологічної небезпеки у процесі господарської діяльності, погіршення стану земельних ресурсів та навколишнього середовища [1].

Зокрема, було підраховано, що площа смітників, у яких потопають українські села, дорівнює території Чорногорії. В той же час, скільки землі залишається під териконами достеменно невідомо. Постає запитання: де взяти кошти, щоб відновити землі?

Не менш важливим є запитання: хто має відновлювати землі, якщо, за даними Державної служби статистики за 2013 – 2016 рр. 800 українських сіл зникли з мапи нашої країни; 9232 села не мають суб'єктів господарювання, у 4097 сілах за цей же період не було зареєстровано новонароджених та в понад як 3,5 тис. сіл не має дітей віком до 5 років.

Останніми роками ми можемо спостерігати за тим, як змінюється риторика спеціалістів, які займаються оцінками земель. Якщо ще декілька років тому на шпальтах провідних видань можна було прочитати про унікальні українські чорноземи, про те, що вони найкращі, та про те, що четверть світових чорноземів припадає на Україну, то сьогодні все більше постає питань щодо бездумної розораності українських земель. Так, станом на 1.01.2016 р. 70% земель України займали землі сільськогосподарського призначення. І тому не дивно, що піднімаючись в небо Лондона чи іншої європейської держави, ми бачимо стрижені зелені газони, а приземляючись в українських аеропортах чорну розорану землю, яка, якщо вже зараз не зробити рішучих кроків, через десятиліття стане пустелею.

Незважаючи на наявність значних проблем, пов'язаних з деградацією земель через недотримання сівозмін, неконтрольоване використання хімічних добрив та недостатнє внесення органічних добрив, Україна все ж таки має потенційні можливості для успішного відтворення землі. Для цього на державному рівні необхідним є здійснення наступних заходів:

- розробити стратегію фінансового забезпечення відтворення землі на макrorівні;
- сприяти забезпеченню стабільної економічної ситуації в країні для залучення інвестицій в аграрний сектор, і, зокрема, на відтворення землі;
- впровадження постійного моніторингу за використанням коштів, отриманим від держави на відтворення землі (з цією метою доцільно вдосконалити фінансову звітність щодо використання коштів державної фінансової підтримки;

- звільнити від оподаткування ту частину земель, до якої застосовується природне оновлення (чисті пари).

Таким чином, аграрний сектор є стратегічно важливим сектором економіки України. Тому стратегія фінансового забезпечення відтворення землі на макрорівні повинна відповідати загальній національній стратегії розвитку сільського господарства. На державному рівні стратегія фінансового забезпечення відтворення землі повинна бути реалізована шляхом: реалізації спеціальних програм фінансування, надання пільгових кредитів, залучення іноземних інвестицій, пільгових умов оподаткування.

1. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку /Ш.І. Ібатуллін, О. В. Степенко, О.В. Сакаль [та ін.]. – К.: Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України”, 2012. – 52 с.

СРАВНЕНИЕ ВЫГОДНОСТИ ПОКУПКИ ЭЛЕКТРОМОБИЛЯ И АВТОМОБИЛЯ С ДИЗЕЛЬНЫМ ДВИГАТЕЛЕМ

Кочубей А. В., студент гр. УП.м-61
Сумский государственный университет (Украина)

Спрос на электромобили с каждым годом все выше, все потому, как заявляют производители, что они являются экологичным и дешевым в эксплуатации видом транспорта. Автор поставил цель определить, насколько выгодно приобретать электромобиль для экономии средств в период эксплуатации и выгодно ли вообще.

Для примера рассмотрим электромобиль Nissan Leaf, так как данный транспорт один из самых дешевых и распространенных в Украине. В конце последнего осеннего месяца 2010 года эту машину объявили победительницей среди электронных моделей, выставленных на конкурс “Европейский автомобиль года 2011”. В 2011 году, в апреле, машину выбрали в качестве победительницы конкурса под названием “Всемирный автомобиль года 2011”.

Один из основных минусов электромобилей – это их стоимость и эксплуатация только по городу. Цена на данный автомобиль колеблется от 12500 до 22500 тыс. долларов. Срок службы батареи 5-8 лет, вся батарея в сборе стоит в среднем 4500-5500 долларов.

Подсчитаем расходы на заправку электромобиля.

Емкость батареи - 24 кВт·ч. Эмпирически вычислено, что запас хода на полной зарядке вирируется от 40 до 160 км. Все зависит от следующих факторов:

- температуры воздуха;
- привычек водителя и стиля езды;
- использования печки;
- места стоянки машины (на улице или в теплом паркинге);
- других менее значимых факторов.

Средний показатель пробега при -15°C 60-70 км.

Средний показатель пробега при 0°C 85-95 км.

Средний показатель пробега при $+20^{\circ}\text{C}$ 150-160 км.

Что чтобы зарядить батарею на 100% нужно вкачать в нее 140% при учете потерь в зарядном устройстве и прочие факторы. Выходит, что бы зарядить батарею Nissan Leaf потребуется $24 \text{ кВт}\cdot\text{ч} * 1,4 = 33,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

Сделаем расчеты на примере использования транспортного средства, при котором владелец каждый день на протяжении года проезжает 100 км.

В зимний период при средней температуре -6°C , чтобы проехать 100км необходимо дважды заряжать аккумулятор (один раз до полного заряда и один раз на треть). Выходит, $33,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч} + 11,2 \text{ кВт}\cdot\text{ч} = 44,8 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ ежедневно. На 30 дней – $1344 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ электроэнергии. На зимний период (3 месяца) – приблизительно $4100 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

В весенний период при средней температуре $+11^{\circ}\text{C}$, чтобы проехать 100км необходимо заряжать аккумулятор на 70%. Выходит, $33,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч} * 0,7 = 23,52 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ ежедневно. На 30 дней – $705,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ электроэнергии. На весенний период (3 месяца) – приблизительно $2150 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

В летний период при средней температуре $+22^{\circ}\text{C}$, чтобы проехать 100км необходимо заряжать аккумулятор на 65%. Выходит, $33,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч} * 0,65 = 21,84 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ ежедневно. На 30 дней – $655,2 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ электроэнергии. На летний период (3 месяца) – приблизительно $2000 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

В осенний период при средней температуре $(+11)$, чтобы проехать 100км необходимо заряжать аккумулятор на 70%. Выходит, $33,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч} * 0,7 = 23,52 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ ежедневно. На 30 дней – $705,6 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ электроэнергии. На осенний период (3 месяца) – приблизительно $2150 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

В итоге, за год электромобиль израсходует приблизительно $10400 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$.

Стоимость $1 \text{ кВт}\cdot\text{ч}$ в Украине на апрель 2017 составляет $1,68$ грн. По итогу, за год использования электрокара владелец потратит на «топливо» примерно $17\,500$ грн.

Теперь рассмотрим дизельный городской транспорт Toyota iQ 1.4 D-4D (90 л.с.) CVT. Стоимость данного транспорта колеблется от 8000 до 12000 долларов. Реальный расход по городу составляет 5 л на 100 км. Учитывая стиль езды и разные периоды года, будем считать расход по городу равное 6 л. На месяц, при каждодневной

езде в 100 км, будет выходить 180 л. На год (365 дней) выйдет примерно 2190 литров.

1 литр дизельного топлива на недорогих заправках стоит 21,5 грн. За год владелец транспорта потратит примерно 47 100 грн.

И если рассмотреть бюджетный автомобиль Daewoo Matiz, с объемом двигателя 0,8 л, то его расход составляет 8л на 100 км с учетом погодных условий и стиля езды. Стоимость данного автомобиля колеблется от 3000 до 4000 долларов. На месяц, при каждодневной езде в 100 км, будет выходить 240л. На год (365 дней) выйдет примерно 2 920 литров.

1 литр спиртового бензина 95, на недорогих заправках, стоит в среднем 20 грн. За год владелец транспорта потратит примерно 58 400 грн.

Таким образом, если мы покупаем электромобиль Nissan Leaf за среднюю стоимость 17 000 долларов, то тратим на топливо 645 долларов (по курсу НБУ) на год. Срок службы батареи в среднем 7 лет и ее замена обойдется 5000 долларов.

Если мы покупаем Toyota iQ 1.4 D-4D (90 л.с.) CVT за среднюю стоимость 10 000 долларов, то тратим на топливо 1 750 долларов (по курсу НБУ) на год.

Если мы покупаем Daewoo Matiz за среднюю стоимость 3 500 долларов, то тратим на топливо 2 170 долларов (по курсу НБУ) на год.

У Nissan Leaf и Toyota iQ 1.4 подобные технические характеристики и уровень комфорта, их можно считать похожими, но только одной значительной разницей – видом топлива.

И если выбор сводится к тому, какой автомобиль выгоднее брать для городских условий с электродвигателем или дизельным (при похожих технических характеристиках и уровню комфорта), то экономия на топливе не сыграет большую роль, так как есть существенная разница в стоимости транспорта. Как показано на примерах, за год эксплуатации экономия составляет $1750 - 645 = 1105$ долларов сравнивая автомобили Toyota iQ и Nissan Leaf, а их разница в стоимости составляет в среднем 7000 долларов. Еще нужно учесть и тот факт, что раз в 7 лет необходимо менять батареи, которые в среднем стоят 5000 долларов.

Однако выгодность покупки электротранспорта постоянно изменяется в его пользу. В будущих работах автор планирует рассчитать минимальный дневной пробег, при котором покупка электротранспорта, который имеет несомненные преимущества с точки зрения воздействия на окружающую среду, принесет выгоду его владельцу.

Научный руководитель – д.е.н., проф. Прокопенко О.В.

SMART GRID – КОНЦЕПЦИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ В УКРАИНЕ

Крючковская А.В. студент

*Национальный технический университет Украины “Киевский
политехнический институт имени Игоря Сикорского”*

Проблема развития электроэнергетики остается актуальной как в Украине, так и во всем мире. Одной из современных концепций в контексте повышения эффективности работы электрических энергосистем на сегодня является концепция Smart Grid (англ. «умная сеть электроснабжения», «умная энергетическая система»). В сетях такого типа достигается повышение производительности энергетической системы за счет использования информационных и коммуникационных технологий, в частности телекоммуникационных и веб-технологий, баз данных, хранилищ и пространств данных, а также компонент сбора, оценивания, оперативной, аналитической и интеллектуальной обработки информации, визуализации режимов работы [1].

На сегодняшний день во всём мире, в том числе и в Украине, стоит проблема использования природных энергоносителей ввиду их ограниченного количества. Оптимальной альтернативой в таком случае может стать масштабное внедрение возобновляемых источников энергии (ВИЭ). Одной из особенностей работы генераторов возобновляемой энергии является нестабильность генерируемой мощности, которая связана с непостоянностью природных условий. Ввиду такой особенности классический принцип организации управления электроэнергетическими системами в контексте ВИЭ. Поэтому в Украине актуальным является разработка подходов к построению концепции создания Smart Grid.

Наиболее масштабные программы и проекты в этом направлении разработаны и осуществляются в США, Канаде, Китае и странах Евросоюза. Кроме того, многие страны финансируют разработки технологий Smart Grid на правительственном уровне, так как это долгосрочные и дорогие проекты, которые имеют высокие риски [2]. Реализация данной концепции в Украине сможет обеспечить ряд следующих изменений:

– переход смена принципа генерации и распределения: появление возможности обеспечения управления генерацией и топологией сети в любой точке (включая потребителя)

– изменение регулирования: теперь управление осуществляется не по принципу диспетчерского регулирования, а по принципу координации работы всех субъектов сети;

– внедрение Smart-технологий, благодаря чему контроль, учет и диагностика активов осуществляется по новому принципу, что обеспечивает процесс самовосстановления и самолечения активов, а также их эффективное функционирование и эксплуатацию;

– новый основной элемент энергетической системы – высокопроизводительная информационная инфраструктура;

– переход к распределенным интеллектуальным системам управления и аналитическим инструментам для поддержки выработки и реализации решений, работающих в режиме реального времени;

– создание операционных приложений нового поколения (SCADA/EMS/NMS-системы), позволяющих реализовать новые алгоритмы и методы управления энергосистемой, включая и ее новые активные элементы.

Внедрение технологий Smart Grid в Украине и принципы построения (управления) электроэнергетическими системами с большой долей ВИЭ предусмотрено проектом Энергетической стратегии Украины до 2035 года. Также госпредприятие «Укрэнерго», которое эксплуатирует магистральные и межгосударственные линии электропередачи (137 подстанций и свыше 23 тыс. км высоковольтных линий), а также проводит централизованную диспетчеризацию объединенной энергосистемы страны, с 2018 г. планирует работы по масштабному пилотному проекту внедрения технологий Smart Grid [3]. Проектом, в том числе, предусмотрена реализация пилотного этапа апробирования совместной работы электромобилей и электросети — Vehicle-to-Grid и отработка технологий виртуальных электростанций — Virtual Power Plant. В рамках новой модели энергорынка Украины, которая должна заработать с 2019 г., потребители, с одной стороны, смогут покупать электроэнергию почасово, тем самым иметь возможность оптимизировать свои затраты, потребляя меньше в то время, когда электроэнергия дороже – в пики, и больше, когда она в избытке – в ночные провалы. С другой стороны, они смогут активно помогать системе Demand Response – предоставлять услуги по регулированию энергобаланса.

1. Grid 2030: A National Vision for Electricity's Second 100 Years // Office of Electric Transmission and Distribution United State Department of Energy, July 2003. [Electronic resource]. – Mode of access: http://itlaw.wikia.com/wiki/“Grid_2030”:_A_National_Vision_for_Electricity’s_Second_100_Years

2. Кобец Б.Б., Волкова И.О. Инновационное развитие электроэнергетики на базе концепции Smart Grid. – М.: ИАЦ Энергия, 2010. — 208 с.

3. Smart Grid и будущее украинских энергосетей [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sib.com.ua/sib-6-91-2016/02-smart-grid.pdf>.

ВИКЛИКИ ДЛЯ СФЕРИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Рассадникова С.І., с.н.с, доц.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Перехід до сталого розвитку в Україні для природокористування пов'язаний з цілісною системою викликів, від відповіді на які залежить перспективи становлення екологізбалансованої конкурентоздатної економіки інноваційного типу, впровадження новітніх чистих технологій, реалізація екологічних та інших інновацій, безпека життєдіяльності суспільства.

Пропонується провести аналіз та виділити найбільш поширені для сфери природокористування види викликів, що дозволить визначити методологічні та практичні підходи до їх рішення у більш чіткому та конкретному напрямі. В науковій літературі має безліч різних підходів до трактування поняття «виклик» [1, 2, 3]. Виклик — фундаментальна проблема, з якою стикається система впродовж свого життєвого процесу. А відповідь показує як система справляється з даною проблемою, яке вирішення вона їй знаходить, коли ставиться під загрозу саме її існування. В даному дослідженні в якості об'єкту розглядається система природокористування.

Існують різноманіття викликів для сфери природокористування такі, як головні, організаційні, економічні, екологічні, технологічні, технічні, наукові, соціальні, гуманістичні та інші, які мають прояв на різних ієрархічних рівнях. Важливо розподіляти виклики на внутрішні та зовнішні. У найбільш загальному вигляді виклики для сфери природокористування проявляються на глобальному, національному, регіональному та локальному рівнях, що потребує подальшого вивчення, конкретизації, розробки теоретичних засад, розкриття особливостей та їх систематизації. Просування на шляху до сталого розвитку можливо на основі впровадження науково обґрунтованих стратегічних, тактичних, інституціональних, управлінських та інших адекватних відповідей на сучасні виклики в сфері природокористування.

1. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України : в 3 т. – Т. 1 : Економіка знань – модернізаційний проект України / за ред. В.М.Гейця, В.П.Семиноженка, Б.С.Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. – 520 с.

2. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — Київ, Ірпінь. - Перун, 2005. — 1728 с.

3. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1 /Пер. з англ. В. Шовкуна. - К.: Основи, 1995. – 614 с.

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВАРТІСНОЇ ОЦІНКИ ЗАПОДІЯНИХ ЗБИТКІВ

Рогожин О.Г., д.е.н., с.н.с.

*Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору
НАН України*

Хлобистов Є.В., д.е.н., проф.

*ДУ «Інститут економіки природо-користування та сталого розвитку
НАН України», Вища економіко-гуманітарна школа (Польща)*

Екосистемний підхід до вартісної оцінки збитків спирається на фундаментальні положення «зеленої економіки». Під екосистемним підходом до оцінки заподіяних збитків розуміємо стратегічне оцінювання порушень та обмежень до сталого використання природо-ресурсного потенціалу території з урахування асиміляційних властивостей та їх вартісного виміру за для цілей регіонального розвитку та безпечної життєдіяльності населення.

Для функціонування «зеленої» економіки як повноцінного сектора національної економіки необхідна фундаментальна макроекономічна умова, а саме – *ринкова капіталізація* всіх без винятку *відновлювальних і екологічних ресурсів*. Забезпечення цього потребує завершення процесів інвентаризації, економічної оцінки і ринкової капіталізації екологічних ресурсів як економічних активів. Специфікою підтримки власне «зеленої» економіки є необхідність забезпечення капіталізації нової групи ресурсів, принципово відмінних від традиційних, ціни на які не можуть бути безпосередньо визначені світовим ринком (принаймні в наш час). Незважаючи на названі труднощі, капіталізація цих активів критично необхідна, оскільки без ведення в економічну практику оцінок природних ресурсів на основі їх оптимального та комплексного використання більшість «зелених» галузей залишаться збитковими за визначенням. У врахуванні цієї проблеми в складі інформаційної системи підтримки розвитку «зеленої» економіки і полягає новизна запропонованого нами підходу.

Принциповою відмінністю архітектури інформаційної системи підтримки розвитку «зеленої» економіки у будь якій країні є необхідність введення до її складу блоків інвентаризації та економічної оцінки екологічних ресурсів (як екологічних активів). Тому ми зосередили увагу саме на цьому завданні. Воно виявилось зовсім не тривіальним, оскільки методи грошової оцінки екологічного ефекту розроблені недостатньо, а методологічні підходи залишаються дискусійними.

Реалізація інвентаризаційної функції у складі зазначеної інформаційної системи потребуватиме, з огляду на питомо просторову специфіку екологічних ресурсів, запровадження: по-перше, аеро-космічного моніторингу компонентів навколишнього середовища та природних територій, зокрема водойм, лісів, луків, водо-болотних угідь; по-друге, залучення інструментів геопросторового аналізу супутникових знімків у ГІС-середовищі.

Реалізація функції оцінювання вимагатиме застосування сучасних підходів та технологій грошової оцінки, в основу яких покладені ідеї про формування інститутів капіталізації регіонального природно-ресурсного потенціалу з урахуванням його екологічної складової.

Повну *корисну цінність екологічних ресурсів* документи ЮНЕП пропонують визначати шляхом оцінки готовності населення платити за діяльність, що зберігає можливість ними скористатися. Така готовність вимірюється у формі ціни можливості вибору та ціни доступу до зазначених ресурсів в майбутньому на основі концепції граничних витрат при використанні у найвигіднішому напрямі в довгостроковому періоді (концепції найвигіднішої альтернативи). Для оцінювання заподіяних збитків пропонуємо доповнити *рентні відносини* результатами грошової оцінки асиміляційного потенціалу та виявлених взаємозалежностей між ринковою вартістю природних ресурсів і їх соціальним значенням. Тобто враховувати в балансі те, що становить природно-ресурсну складову стратегічного потенціалу екологічно збалансованого регіонального розвитку. З метою формалізації розрахунку складової екологічної збалансованості доцільно розглянути можливості використання оцінок *заподіяної шкоди* внаслідок нераціонального використання природних ресурсів або господарської діяльності в цілому.

На нашу думку, такі розрахунки можуть ґрунтуватися на підході «*оцінка від зворотного*» – через врахування екологічної шкоди від діяльності потенційно небезпечних об'єктів (ПНО). Компонентами екологічної шкоди від ПНО є: по-перше, поточні екологічні втрати (збитки) від його функціонування у штатному режимі; по-друге, втрати від техногенних аварій та спричинених ними надзвичайних ситуацій (НС), що реально відбулися на такому ПНО.

Через це, капіталізацію екологічних ресурсів в умовах України на підготовчому етапі розгортання інформаційної системи доцільно здійснювати саме на основі інтегральної оцінки потенційних екологічних втрат (збитків) по територіях (адміністративних одиницях) – як суму пооб'єктних потенційних збитків від ПНО на них розміщених. Ми інтерпретуємо цю величину як мінімальну оцінку екологічних ресурсів відповідного регіону.

Тобто інтегральна оцінка заподіяних збитків від будь-яких надзвичайних ситуацій може бути реалізована через врахування основних складових потенційних збитків, залежно від основних реципієнтів та поставлених задач.

На регіональному рівні таку оцінку доцільно доповнити врахуванням спільних регіональних втрат, що стосуються не конкретних реципієнтів, а всієї території, зокрема змін: інвестиційної привабливості (наприклад, річних обсягів прямих інвестицій), можливостей працевлаштування (ємності ринка праці), частки працездатного населення, здатності екосистем до самовідновлення (наприклад, за показником площі їхнього поширення в регіоні). Регіональна оцінка потребуватиме здійснення ітераційної процедури пооб'єктних розрахунків для великої кількості ПНО з поступовим накопиченням результатів за типами і реципієнтами екологічних втрат, що з огляду на необхідність обробки великих обсягів даних доцільно реалізувати у складі відповідного програмного комплексу.

В умовах недостатньої розробленості методології еколого-економічної оцінки та на засадах екосистемності ми пропонуємо реалізувати опосередкований підхід для її здійснення на регіональному рівні «від зворотного», тобто на основі визначення суми потенційних еколого-економічних втрат від імовірних техногенних НС на всіх ПНО в межах досліджуваного регіону. Перспективність реалізації саме такого підходу обумовлена високою щільністю ПНО в Україні та наявністю офіційно затвердженої методики із визначення економічних збитків від НС, яка може бути модифікована під задачу оцінки потенційних втрат від максимально можливих техногенних аварій на небезпечних об'єктах. Сума еколого-економічних втрат від таких НС задає нижню межу оцінки екологічних ресурсів в регіоні.

ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА МЕХАНІЗМИ «ЗЕЛЕНОЇ» ЕКОНОМІКИ

Рожкова Є.Ю., асист., **Антоненко В.**, студентка гр. МЕ-61а
Сумський державний університет (Україна)

На сьогоднішній день актуальним є питання впровадження сталого розвитку. Найбільш гостро воно постає в країнах з відносно невисоким доходом на душу населення, суттєвими ресурсними та екологічними проблемами та напруженою демографічною ситуацією.

Для вирішення даних проблем й було запропоновано принцип «зеленої» економіки. В чому ж перевага даного принципу?

ЮНЕП визначає «зелену» економіку як таку, що підвищує добробут людей і забезпечує соціальну справедливість, при цьому істотно знижуються ризики для навколишнього середовища. Даний тип економіки охоплює і покращує не лише економічну сферу, але й соціально-екологічну.

«Зелена» економіка не концентрується на якійсь одній політичній теорії, вона можлива в умовах будь-якої економічної системи і визначається як альтернатива сталого розвитку.

Під сталим розвитком розуміють таку модель економічного зростання, в якій задоволення потреб людини спрямовано на збереженні навколишнього середовища використання ресурсів при, так що ці потреби можуть бути задоволені для майбутніх періодів.

Реалізація стратегії сталого розвитку передбачає в собі поєднання трьох складових, а саме економічної ефективності, також соціальної стабільності та екологічної безпеки. Ставить на меті розв'язання основних економіко-екологічних проблем сталого розвитку. До таких проблем відносимо:

1. Накопичення фінансового, фізичного та людського капіталу, що призводить до надмірного виснаження природного капіталу, коли природні ресурси та екосистеми приносяться в жертву.

2. Низький рівень добробуту, бідність населення. Тільки 1 з 8 мільярдів землян задоволені своїм рівнем життя. В результаті чого людство шукає легких шляхів для максимізації прибутку (використання більш дешевих, шкідливих для навколишнього середовища матеріалів й сировини, використання вичерпних матеріалів, замість пошуку альтернативних джерел, забруднення відходами, що мають низьку швидкість їхнього розкладання, забруднення водою)

Інвестиції необхідно підтримувати за допомогою цільових державних субвенцій, реформ у сфері політики (з метою формування ринкових стимулів більш раціонального розподілу капіталу зі сфери ресурсокористування до більш технологічних секторів) і зміни системи регулювання. Зростання доходів і зайнятості у «зеленому» секторі забезпечується державними і приватними інвестиціями. В результаті зменшуються викиди вуглецю та забруднення середовища, підвищується ефективність використання енергії та ресурсів, запобігаються втрати біорізноманіття, надаються екосистемні послуги.

Такий шлях розвитку повинен перш за все зберігати та збільшувати і, де це необхідно, відновлювати природний капітал як найважливіший

економічний актив і джерело суспільних благ, особливо для бідних верств населення, джерела доходу і захищеність яких залежать від природи.

Сьогодні існує багато доказів того, що «зелена» економіка ніяк не перешкоджає створенню робочих місць або матеріальних благ, а навпаки сприяє їх створенню. Однак, для переходу до «зеленої» економіки необхідні нові умови. Політика, яка б сприяла для здійснення цього переходу вимагає усунення або зменшення екологічно шкідливих субсидій, усунення торгових бар'єрів для товарів і послуг, переходу до «зелених» державних закупівель, а також стимулювання інвестицій.

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тарабан Н.В., аспірант

Сумський державний університет (Україна)

Тривалий час головним завданням економісти вважали перш за все поліпшення економічних показників майже за всяку ціну, але високі темпи економічного зростання, яких так прагне людство, корелюють із погіршенням екологічної ситуації в країні. Нераціональне, неефективне та виснажливе використання природних ресурсів все більше наближає їх закінчення, а забруднення навколишнього середовища закономірно негативно впливає на екосистеми та здоров'я нинішніх та майбутніх поколінь.

Відсутність всілякої перспективи для подальшого наслідування такої моделі поведінки, наочні приклади глобальних проблем людства, зумовлених техногенною діяльністю та зріле усвідомлення необхідності кардинальних змін зумовило виникнення концепції сталого розвитку.

Вона бере свій початок у міжнародному співробітництві у прагненні знайти і запропонувати оптимальні рішення для подальшого існування і розвитку людства на засадах задоволення своїх потреб таким шляхом, який би не суперечив можливості задоволення своїх потреб майбутніми поколіннями. Це має стати неоціненним внеском, а ,можливо, навіть найкращою інвестицією у майбутнє.

На сьогоднішній день кожна розвинена країна вбачає одним з головних завдань збільшення долі «зеленого», тобто екологічно-орієнтованого сектора економіки. При чому для цього сектора є

характерним досить швидке зростання. Але забезпечення переходу від техногенного підходу до сталого розвитку повинно відбуватися комплексно, з урахуванням особливостей кожної системи та впливу багатьох факторів та є досить тривалим і складним процесом. Це є повна перебудова починаючи з рівня держави і закінчуючи рівнем окремого підприємства або людини.

Енергонезалежність – це одна з передумов успішного розвитку країни, яка дозволяє забезпечити стабільність у економіці. Тому для України, яка є досить залежною від імпортованих енергоносіїв, впровадження зеленої економіки і, зокрема, можливість отримання енергії з допомогою відновлюваних джерел – це більш ніж актуально.

Важко переоцінити важливість далекоглядного ставлення до навколишнього середовища при здійсненні економічної діяльності. Це вже необхідність, покликана зменшити ризик виникнення екологічних криз та катастроф у майбутньому, що є запорукою успішного існування людства.

ЕКОСИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНКИ ЗБИТКУ

Шевченко І.В., с.н.с.

*ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку
НАН України»*

Екосистемний підхід є одним із найважливіших шляхів збереження цілісності природних екосистем, які здатні протидіяти катастрофічним втручанням з боку людини. Й по суті виступають гарантом стабільності навколишнього природного середовища та найважливішою структурною одиницею та фундаментом життя. Тому особливого значення набуває проблема збереження та відновлення екосистем для забезпечення сталого розвитку.

Нова та суперечлива концепція екосистемного підходу набула поширення у 90-х роках. Уперше такий підхід було запроваджено в рамках Конвенції про охорону біологічного різноманіття. Згідно цього документа, екосистемний підхід являє собою стратегію комплексного управління земельними, водними та біологічними ресурсами, яка забезпечує їх збереження та стале використання на справедливій основі. Підхід визнає, що людина виступає невід'ємною частиною екосистеми. Також документ містить низку принципів, які взаємопов'язані та повинні застосовуватися як цілісна система.

Оскільки збереження та відновлення природних екосистем є метою національної екологічної політики України, про що йдеться в Стратегії державної екологічної політики. Тому передбачається впровадження екосистемного підходу та здійснення низки заходів: здійснення екосистемного планування, впровадження даного підходу в управлінську діяльність з охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів, збалансованість в системі людина-економіка-екологія.

Доцільним вбачається розгляд соціально-економічних потреби людини та навколишнього природного середовища як єдиної екосистеми де відбуваються певні порушення стійкості, про що свідчить руйнація цілісності системи або збитки.

Зі збитком асоціюється шкода, програш, втрата і намагання встановлення об'єкту нанесення шкоди та потерпілої сторони від втрати, збитків. Тому й розуміємо під збитком навколишньому середовищу ті втрати, які несе саме природне середовище. Отже йдеться про шкоду навколишньому середовищу, а переходячи до економічного розрізу цієї проблеми говоримо про витрати на ліквідацію збитків заподіяних навколишньому середовищу, нанесеного в результаті діяльності господарюючих суб'єктів.

Можливо, терміни «екологічний збиток» і «збиток навколишньому середовищу» виникли як переклад англійських термінів «ecological damage» і «environmental damage». Однак в цих термінах слово «damage» означає не збиток, а шкода. Тобто саме шкода, що завдається навколишньому середовищу чи оцінка шкоди в грошовому виразі. Наслідки від завданої шкоди для подальшого функціонування в порушеному середовищі, в англійській літературі називаються «cost of ecological damage» або «environmental damage cost» (вартість шкоди навколишньому середовищу) скільки ж будуть коштувати завдані збитки навколишньому середовищу для економіки.

Звідси, збиток це грошова оцінка наслідків їх негативних впливів на реципієнтів, що приводить до погіршення рівноважного природного стану, впливає на здоров'я людини, зумовлює зменшення виробничого національного доходу, збільшення витрат на лікування і профілактику захворювань, а також спричиняє появу додаткових витрат на компенсацію втрат.

Схема формування збитків від будь-яких екологічних порушень буде наступна: негативний вплив на навколишнє середовище з боку господарської діяльності або природних катаклізмів, в першу чергу, змінює стан навколишнього природного середовища, тобто змінює параметри середовища. На ці зміни реагують реципієнти які в

свою чергу формують нові параметри їх стану. Щоб процедура оцінки збитку представляла логічний ланцюжок зв'язків, першою ланкою якого виступає екологічне порушення, а останньою економічні збитки розмежовані в часі, доцільно розглядати збиток: від ступеня небезпеки (інтенсивності) процесу, від ступеня уразливості території або об'єкта, на які впливає процес, вартості об'єкта.

Збитки від забруднення навколишнього середовища здатні змінювати погляди людини у ставленні до довкілля. Загальним принципом економічної поведінки є зіставлення витрат і результатів господарської діяльності. Об'єктом має бути екосистема, а не окремий природний ресурс; повинні враховуватися залежності та співвідношення величини витрат і ефектів від усунення збитків, зважати на витрати необхідні для збереження навколишнього середовища на прилеглих територіях задля існування екосистем в цілому.

Тому використання екосистемного підходу для оцінки збитку дає можливість точно їх прорахувати оскільки включає всі чинники та їх взаємозалежність.

**РОЗДІЛ 3
ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ЦІЛЯХ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

**РАЗДЕЛ 3
ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ В ЦЕЛЯХ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ**

**SECTION 3
INNOVATIVE MANAGEMENT FOR THE PURPOSES
OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

SYSTEM OF SHADING AS INSTRUMENT OF GREEN TECHNOLOGY*

Prokopenko Olha, Dr. of Sci. in Economics, Professor^{1,2},
Chayen Samuel, Ph.D.^{1,3},
Romanyuk Yaroslavna¹

¹*Sumy State University (Ukraine)*

²*University of Bielsko-Biala (Poland)*

³*Knesset, Jerusalem (Israel)*

For many years all over the world the mankind has been using such a famous and important invention as an air conditioner. When first this device appeared in sale, it was considered as a luxury, but today this invention is an essential, giving us the opportunity to cool homes, business centers, schools, hospitals, different public places, and other buildings vital to our economy and daily lives.

Air conditioning system prevents people from exhausting heat. But at the same time, as any technological invention, it has some disadvantages: 1) causing of health problems because of the abusively low temperatures and faulty maintenance. Health problems include disturbance of functioning the respiratory system (due to the difference of temperature and humidity between inside and outside rooms), negative impact on skin (air conditioning system has a drying effect on skin and the mucous membranes), suffering from infectious diseases, allergic reactions, chronic

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

rhinitis and pharyngitis, throat irritation and hoarseness. Air conditioning also worsens eye conditions, people become lazy because of comfortable temperature inside, thus, they lack of natural sunlight, which they can receive outside; 2) bad environmental impact. In burning fossil fuels such as coal to supply electricity to homes and workplaces, power plants discharge clouds of soot and other pollutants into the atmosphere. Air conditioners use results of millions tons of CO₂ emissions from power plants every year. However, today there exists a new “green” construction based on the system of shading, that is an excellent alternative to air conditioners. With the help of this innovative device the necessity of using the air conditioners can significantly reduce. This new development allows to stay healthier and not to have such a bad impact on the environment.

The system of shading (or an overhang) is used for solar passive houses or buildings. Passive solar buildings typically have windows (glazing) on the southern facing side of the building in order to absorb the sun’s heat energy to warm a building during the winter. In order to stay cool in the summer, passive solar houses rely on a system of shading (or an overhang) to keep the building cool. Simply by building in this way, a house can reduce its heating and cooling costs by 85%. In the northern hemisphere, in order to face the sun and obtain maximum solar gain, the windows would face the south. In the southern hemisphere, however, it is opposite, with the windows facing the north in order to maximize solar gain.

Winter. The diagram to the left shows how the sun is lower in the winter and can enter the building (fig. 1a), and the diagram to the right shows how it is much higher in the summer and can not enter the building (fig. 1b). During the day, the low winter sun can shine through windows are to allow heat energy to be absorbed into the building’s thermal mass. While windows allow heat into a building to be absorbed, their thin and transparent nature also allows heat to escape a building. In order to keep this from happening in cold climates, it is recommended that the glass panes are doubled (double glazing) or even tripled. An insulated window covering or thick shade can also be used to help insulate the windows and help keep the heat in the building after the sun goes down.

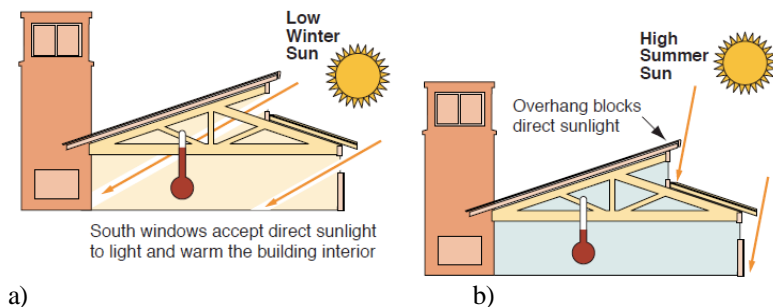

Figure 1 – Seasonal Window Considerations

Summer. In the summer, as temperatures rise, a passive solar building uses its thermal mass to help keep the building cool. In order for this to happen, the summer sun is kept from reaching the thermal mass of the building. The summer sun's path aides in this process by traveling high in the summer sky, thus a proper overhang or other type of system is needed to shade or cover the widow, in the summer so that the sun's heat energy is blocked or avoided when it is desired to have the building cooler than the outside temperature. A properly designed overhang keeps the heat and energy from being absorbed into the house in the summer.

As for the *building orientation*, it should be noted that because of the fact that the sun rises in the east and sets in the west, the side of the building that is utilized for solar gain needs to be facing the south to take maximum advantage of the sun's potential energy (fig. 2).

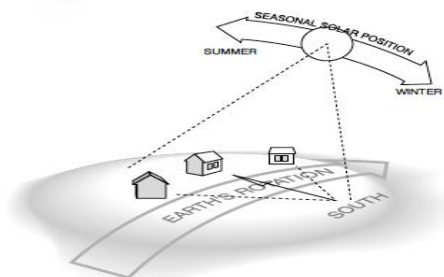

Figure 2 – Building Orientation

Moreover, it is ideal to have the windows (solar glazing) within 5 degrees of true south. However, windows that are within 15 degrees of true south are said to function almost as well. As the degree difference from true south expands, the overall potential solar efficiency of the structure decreases. Put another way, *the* greater the degree variation from true south, will decrease the amount of the building's solar gain.

Both *vertical and angled glass* (glazing) is used, but angled glass, however, is more frequently used in passive solar design because it increases the amount of solar energy that can be absorbed (but at the same time this can cause overheating in the summertime).

As a conclusion, it should be said that this construction is very useful from the point of view of protection the environment. Applying the system of shading will significantly increase the amount of “green” buildings that will have positive impact on the ecological situation. Moreover, this kind of technology is widespread all over the world: very many countries, for example Israel, actively use it. But, unfortunately, it is not still used in some countries, like in Poland and Ukraine, carrying in itself big potential of energy saving.

THE UKRAINIAN CHEMICAL INDUSTRY NEEDS TO CHANGE ITS STRATEGIC MODEL

Shevtsova G.Z., Dr. of Sci. in Economics, Assoc. Professor, Leader Researcher
Institute of Industrial Economy of the NAS of Ukraine

The chemical industry continues to lose its position as one of the leading segments of the Ukrainian industry. The cumulative output index of the basic chemical products was equal to 0.58 in 2011-2016 (excluding the temporarily occupied territory of Crimea and the antiterrorist operation zone). During this period the foreign trade in chemical products decreased by a factor of 1.8.

The decline in output and trade in the chemical industry is a consequence of systemic imbalances that are typical for the current operation model of this industry. The auspicious external factors supported the economy of the outdated energy-intensive large-tonnage chemical enterprises for a long time. However, the stable decline of the chemical industry during the recent years indicates that the traditional reserves of the chemical production development are gradually exhausting.

The use of the reindustrialization strategy may continue the life cycle of the existing basic chemical enterprises in the near future. But the long-term development perspectives of the Ukrainian chemical industry should be directed towards the organization of low-tonnage innovative manufactures in the segments of special and fine chemistry based on the neoindustrial concept.

In 2015 the European Technology Platform for Sustainable Chemistry (SusChem) identified the following priority areas for the modern neoindustrial development of the chemical industry: climate action, environment, resource efficiency and raw materials; a sustainable and inclusive bioeconomy; secure, clean and efficient energy; health, demographic change and wellbeing; smart, green and integrated transport; ICT, smart process and smart materials.

It is clearly impossible to cover the entire variety of chemical raw materials, products and technologies within the innovation system of the Ukrainian chemical industry. The choice of specific areas of development depends on the existing or potential competitive advantages of the national industry, including opportunities for the implementation of those advantages in the global value chains.

It is also important to note that changing the previous development trajectory is impossible based only on the market self-organization processes. The creation of the necessary conditions for such transformation requires an active government support.

DEVELOPMENT OF SUSTAINABLE TOURISM IN THE EASTERN PART OF POLAND

Sowier-Kasprzyk Izabella, PhD, Widawska-Stanisza Agnieszka
Czestochowa University of Technology (Poland)

Sustainable tourism's aim is to lower negative influence of tourism on environment. Development of such a tourism influences on local employment. Advantages of the development are aimed at local societies, tourism agencies and tour operators and also tourists themselves. Apart from that sustainable tourism does not disturb the natural environment and is environmentally friendly. The World Tourism Organization defines sustainable tourism as a tourism that satisfies the needs of both tourists and tourist destinations, while protecting and promoting their future development. The main goal of sustainable tourism is to preserve the economic and social benefits of tourism while minimizing or mitigating adverse environmental, historical, cultural or social impacts. This goal is achieved by balancing the needs of tourists with the needs of tourist destinations. The most important documents defining the basis for sustainable tourism are: Agenda 21 and principles for sustainable development, UNCED, Rio de Janeiro Declaration, 1992, Global Code of Ethics in Tourism, WTO, 1999 and Cape Town Declaration. Responsible Tourism in Destinations, World Summit on Sustainable Development in Johannesburg in 2002.

Sustainable tourism goes side by side with ecotourism and heritage tourism. Many voivodeships in Poland have started to apply activities connected with sustainable tourism. The example of sustainable tourism is green velo track. The Eastern Bicycle Route – the Green Velo is the most spectacular bicycle project that has so far been completed in Poland. It is over 2000 km of a specially designed route, which was prepared from the beginning to the end for joy to travel and explore. The route leads through five voivodeships of Eastern Poland Warmińsko-Mazurskie (397 km), Podlaskie (598 km), Lubelskie (414 km), Podkarpackie (459 km) and Świętokrzyskie 210 km). Getting to know each one individually is an extraordinary experience. The track runs mainly on asphalt low-traffic public roads, through the area of the five voivodeships. Nearly 580 km (29% of the length of the route) are sections leading through the woodland, and 180 km (9% of the length of the route) falls on river valleys. The uniqueness and diversity of the regions through which the trail is based highlights the tourist attractions, both those directly on the route and those within the 20 kilometer "corridor" on both sides of the route. Among them there are numerous monuments, which are an important part of the Polish cultural heritage. The trail is dedicated to both domestic and foreign customers. The track is dedicated to the following main group, differing in their way of cycling tourism:

- segment of bike enthusiasts, lovers of riding long distances by bike (these are long-haul tourists, the product dedicated to them offers a cycle of several days in a single region or several regions);
- segment of people interested in active cycling holidays (this is a collection of people who plan their vacation by dedicating the dominant part of time to exploring the area on a bike in the form of one-day cycling tours);
- segment of "occasional bikers" (tourists resting in the area of product development and inhabitants of the region mainly from larger towns through which or in which the area runs the route).

For Eastern Poland the development of cycling tourism within sustainable tourism is a significant factor for local development using existing potential, among others large natural sightseeing tours and places of religious pilgrimages.

For the purpose of the article the research has been carried out. The method of the research was questionnaire and the respondents were people with the age range from 20 to 50 living in the area of Czestochowa. The aim of the survey was estimation if people are aware of sustainable tourism development and if they choose such kind of tourism. The article is complemented by examples of sustainable tourism in Eastern part of Poland. The respondents have been asked about the knowledge of forms of sustainable tourism, approach to it and particular knowledge emphasised on the Green Velo track.

The research shows that the respondents are interested in sustainable tourism. They present eco approach towards the environment and are interested in the Polish heritage. According to the respondents, they are willing to go to the Eastern part of Poland.

1. <http://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&nr=23&type=400>
2. http://ethics.unwto.org/sites/all/files/docpdf/poland_0.pdf
3. <http://www.responsibletourismpartnership.org/CapeTown.html>
4. <https://greenvelo.pl>
5. <http://portretymiast.blog.polityka.pl/2015/08/03/via-archipelag/>

FUNDAMENTALS OF GEOINFORMATION SYSTEMS ENERGY SECURITY OF ECONOMIC ENTITIES

Vterkovska Valeriia

*National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv
Polytechnic Institute"*

Sustainable development of energy systems is the key to ensuring energy security. Although particular relevance of energy problems Ukraine, the state does not adopt a document that would clearly regulate the work of authorities in the field of energy security and energy's performance monitoring.

One of the most dangerous threats to energy security in Ukraine is the accident at potentially dangerous facilities of energy sector. Also, a big problem is the high degree of equipment wear economic entities. Territory of Ukraine is more concentrated with industrial facilities than any other developed European countries. According to the degree of danger we can distinguish objects of the nuclear industry, unique engineering structures (dams, storage of oil and gas) pipelines, mining enterprises (mines and career, processing plants), gas extraction company, boiler house which connected to the main heating networks etc.

In Ukraine there is no coherent mechanism of effective management measures aimed at ensuring economic security and quality monitoring tool, the state of economies in terms of security.

As world practice shows, the integration of geographic information system (GIS) technology with the means of diagnosis of the territorial industrial complex will allow the Government to monitor territorial and production systems, and will provide control of their economic security.

Integration of server platforms and tools GIS allows you to easily and efficiently visualize the results of diagnostics of regional systems in terms of sustainable development through spatial information, connect the results of calculations to the actual location of investigated objects and perform diverse analysis of sustainable development of regional systems.

Creation of information and analytical system diagnostics of objects of management takes into consideration two main factors [1, 2]:

- availability of reliable sources of collection. That information is considered modern advanced software and hardware technology, data collection, processing information efficiency.
- analytical component in software and hardware systems. This factor depends on the quality of analytical algorithms programs and efficiency analysis.

The basis for the formation of information-analytical system is the development of structural components (Figure 1):

- thematic multidimensional database (DB) and knowledge base (KB);
- diagnostic concept economic status of objects in terms of energy security;
- GIS data processing using GIS technology;
- software information and analytical system.

This structure of software complex provides quality of Geoinformation management and ensures stable operation despite on presence large numbers of remote users.

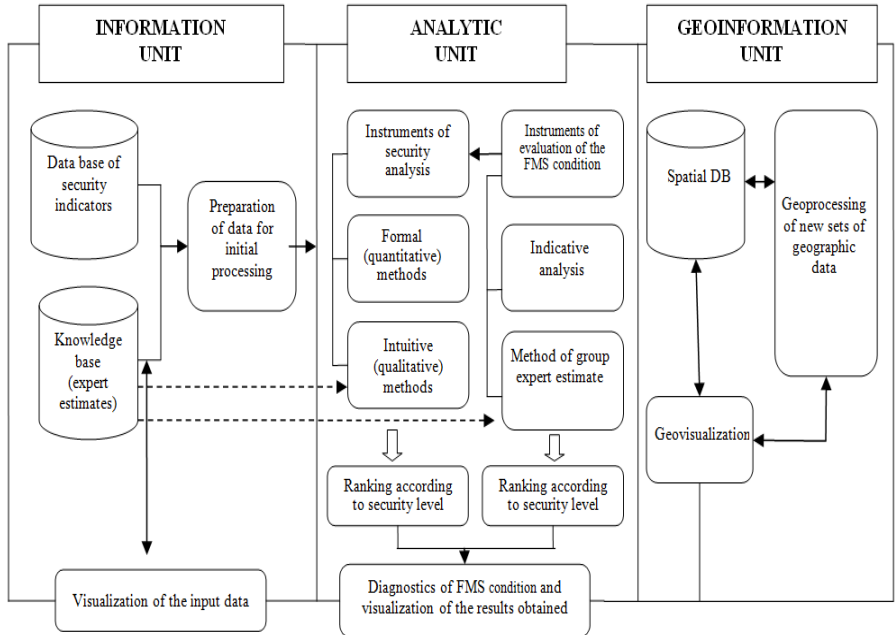

Figure 1 – Structure of the information analysis system for diagnostics of economic entities condition in terms of security level

In many industrialized countries, information processing results of the monitoring parameters of economic development using GIS technology is an important tool for decision-making process. This is because the use of a wide range of forms of visualization for analysis and modeling of spatial objects, processes and relationships resulting from use of geographic information system is an important means of information and methodical development of effective non-trivial system management solutions.

1. Караєва Н.В. Застосування ГІС-технологій в задачах діагностики стану регіональних систем в умовах невизначеності / Н.В. Караєва, Л.О. Левченко, А.С. Панасюк, Т.О. Дерипаско // Управління розвитком складних систем. – 2013.– Вип. 14. – С. 158–163.

2. Караєва Н.В. Система діагностики стану територіально-виробничих систем за рівнем економічної безпеки із застосуванням ГІС-технологій / Н. В. Караєва, О. П. Кілянчук // Науково-технічна інформація. – 2013. – № 2. – С. 50-55.

КЛАСТЕРНАЯ МОДЕЛЬ СОХРАНЕНИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА УКРАИНЫ

Алексеев В.М., Балакина Е.А., студенты 3 курса
Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова (Украина)

В настоящий момент одним из главных условий экономического развития и средством обеспечения прибыли в постиндустриальной экономике становится увеличение интеллектуального потенциала компании, как одного из ключевых ресурсов хозяйственного механизма.

Интеллектуальный капитал - это знания, информация, опыт, организационные возможности, информационные каналы, которые можно использовать, чтобы создавать богатство.

На данный момент в Украине возникла острая проблема миграции интеллектуального капитала. В условиях нынешнего состояния в стране с учетом кризиса наблюдаются частые увольнения с работы, нехватка рабочих мест, несвоевременные выплаты заработной платы, а также сама оценка оплаты интеллектуального и высококвалифицированного труда, что ведет к экономической нестабильности в стране.

Экономическое и социальное развитие, а также другие факторы оказывают огромное влияние на трудоспособное население, что может склонить к миграции за границу, где предоставлены более выгодные условия, как труда, так и проживания. Интеллектуальный уровень зависит от системы знаний, того, как она организована, того, как учат наших детей и молодежь. То есть, чем в стране больше образованных и развитых людей, тем и устойчивость ее выше перед внешними угрозами и вызовами. Важными факторами, влияющими на миграцию интеллектуального капитала, являются снижение объемов капитальных инвестиций и затрат на научные исследования в Украине. Если в 2004 г этот показатель составлял 11,2%, а в 2011 — 7,1%, то в 2014 — только 1,2%. Характерной чертой инвестиционного процесса в Украине является незначительный удельный вес капитальных инвестиций, профинансированных за счет средств иностранных инвесторов [1, с.6].

Следует отметить перспективный опыт ИТ-рынка Украины по удержанию высококвалифицированных кадров в стране, ведь ИТ-индустрия зависит только от людей, здесь в буквальном смысле, кадры решают все.

ИТ-сфера оказывает значительное влияние на развитие украинской экономики. Более 50 тыс. разработчиков программного обеспечения и около 100 тыс. ИТ-специалистов. Каждый ИТ-специалист влияет на создание не менее 4-5 рабочих мест в своей экономической микро-инфраструктуре только за счет того, что тратит свои относительно высокие доходы в Украине.

Технологический сектор экономики формирует мощный поток валюты в страну, и это не считая налогов. По статистике прошлого года украинский рынок услуг информационно-коммуникационных технологий составил более \$ 5 млрд., в числе которого доля именно ИТ составила около \$ 2500 млн. [2].

ИТ-сфера Украины практически на 90% экспортно-ориентированная, и пока выдерживает конкуренцию на глобальном ИТ-рынке с Индией, где поддержка развития ИТ идет на государственном уровне. Следует отметить глобальный успех украинских продуктовых компаний - Clickky, Readdle, VertaMedia, KeepSolid, где лучшие украинские умы работают над продуктами мирового уровня. В 2013 году Elance назвал Украину страной № 3 для фрилансеров. С 2011 Украина входит в ТОП-30 лучших регионов для аутсорсинга. За последний год вырос рынок украинских стартапов на 20-30%, доля украинских инвестиций на этом рынке составила около 30%. В 2016 году инвестировано \$ 80 млн. в 59 стартапов (44 - посевные) [3].

Активно формируется ИТ-инфраструктура, в частности ИТ-кластеры и акселераторы. В классическом определении ИТ-кластер - это совокупность предприятий и учреждений сектора ИТ, расположенного на определенной территории (в регионе), которые за счет взаимодействия между собой создают продукты и услуги для глобального рынка с более высокой добавочной стоимостью. Для того, чтобы кластер мог называться зрелым, у его участников должен быть значительный объем продаж продуктов и услуг на глобальном рынке - не менее чем на \$ 100 млн. В Украине ИТ-кластера работают во Львове, Харькове, Луцке, Днепропетровске, Сумах.

ИТ-Cluster Odessa становится партнером в объединении кластеров Balkan and Black Sea ICT Clusters Network, куда входят кластеры из Румынии, Сербии, Болгарии и других стран. Кластер намерен стать площадкой по координации совместных действий между местными ИТ-компаниями, университетами, региональной и городской властью. В инициативе участвуют более 30 ИТ-компаний, среди которых продуктовые - KeepSolid, Augmented Pixels, Clickky, Lookserg; аутсорсеры - Luxoft, Intersog, NetCracker, Provectus, DataArt, Lohika, Ciklum, Sigma; образовательные - Hillel International School, GeeksLab и Компьютерная академия "ШАГ".

Кластерная модель является лучшим инструментом, который соединяет трех главных игроков ИТ-сектора, - образование, государство и бизнес, способствует развитию экономики.

1. Алексеенко В. Проблема миграции интеллектуального капитала Украины // Миграція як соціально-економічне явище: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Польща, Бельско-Бяло – Україна тези допов.– Одеса: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. – С. 5-9.

2. Воронин В.Б. Интеллектуальный капитал: как фактор повышения конкурентоспособности бизнеса и инвестиции в будущее // Молодой ученый. — 2016. — №4. — Т.1. — С. 142-145.

3. Николаев О. Анализ ИТ-рынка Украины. // ChannelForIT. - 26 Апрель, 2016.

ПИТАННЯ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Вовченко В.Р., студентка групи ЕН-63/1у
Сумський державний університет (Україна)

Тема «екологізації інноваційного розвитку» є досить актуальною, адже у суспільстві спостерігається загострення соціально-екологічних проблем (катастрофічними темпами зростає забруднення навколишнього середовища у світовому масштабі, у зв'язку з підприємницькою діяльністю людини), тому вважаємо це питання досить актуальним.

По-перше, необхідно визначити, що ми розуміємо під інноваційним розвитком економіки — це процес сучасного виробництва, який характеризується такими аспектами як: підвищення конкурентоспроможності, збільшення обсягів виробництва - це все досягається за рахунок активного використання нових знань.

Ще у ХІХ столітті великий вітчизняний учений М. Туган-Барановський наголошував на інноваційному розвитку економіки. Видатний український економіст С. Злупко підтримує думку про те, що «інноваційні процеси повинні пронизувати всі рівні функціонування економічних систем». Цьому питанню присвячені праці таких вчених як: В. Андрійчука, В. Новицького, П. Саблука, В. Кондратьєва, Й. Шумпетера, М. Портера, П. Друкера, А. Тоффлера та інших. Їхні дослідження доводять, що інноваційна діяльність підприємств, упровадження принципово нових методів виробництва (технологій), перехід до нових систем менеджменту, фінансові вкладення в людський капітал можуть призвести до різкого та якісного розвитку економіки.

Варто зазначити, що останніми роками проявляється усе більший інтерес до застосування ресурсо-, енерго- та природозберігаючих технологій, що в свою чергу, негативно впливає на навколишнє середовище і як наслідок питання фінансового забезпечення переходу економічної системи до екологічної стабільності все ще залишається невирішеним.

На нашу думку, має відбутися екологізація виробництва, впровадження на підприємствах природоохоронних та ресурсозберігаючих інновацій – це має стати головним вектором розвитку підприємств. При цьому підхід до екологізації інноваційного розвитку економічних систем повинен передбачати весь комплекс заходів щодо зниження навантаження на довкілля. Виконання таких дій буде доцільним під час введення екологізації в інноваційний розвиток: прискореної амортизації еколого-безпечного обладнання та виробництва екологічно чистої продукції; використання пільгового оподаткування підприємств та організацій, які проводять дослідження з розробки екологічних інновацій; штрафи за перевищення екологічних норм і за забруднення довкілля тощо.

Актуальним є встановлення ефективного правового регулювання відносин у сфері інновацій в екологічній політиці, економіко-організаційного реформування системи управління інноваційним розвитком, розробка та адаптація до специфіки регіонів інституціональних засад управління природними ресурсами та забезпечення сталого розвитку в умовах децентралізації влади в Україні.

Варто зазначити, що в нашій країні ще не сформовано інструментарій управління екологічними інноваціями, не розроблений дієвий механізм регулювання та державного стимулювання інноваційних розробок в природокористування за умов децентралізації.

Таким чином, процес екологізації інноваційного розвитку потребує формування належної системи управління. Для ефективного еколого-інноваційного розвитку економіки будь-якої країни, й України також, важливо усвідомити, що державна підтримка еколого-інноваційного розвитку, диференціація джерел фінансування сприятимуть зростанню економічного благополуччя суб'єктів господарювання, що забезпечить конкурентоспроможність продукції, підвищить рівень екологічної безпеки.

Науковий керівник – асист. Копилова Н.В.

«ЗЕЛЕНІ ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ» ЯК МЕТОД БОРОТЬБИ З ГРІНВОШИНГОМ

Ілляшенко Н.С., доц., Мельник Ю.М., доц.
Сумський державний університет (Україна)

Важливим аспектом в сфері регіонального управління є планування довгострокового сталого розвитку, який дозволить отримувати результати і задовольняти потреби майбутніх поколінь. Саме тому управлінці в публічному секторі повинні при плануванні та реалізації своєї діяльності враховувати наслідки своїх дій для майбутніх поколінь, тобто керуватись концепцією сталого розвитку.

Сучасне українське публічне управління потребує перегляду та аналізу технологій, що в ньому застосовуються і їх вдосконаленню за рахунок використання існуючих інновацій та розробки власних. Одним з дієвих прикладів сталих інновацій є «зелені державні закупівлі», за допомогою яких влада прагне закуповувати товари, роботи та послуги зі зниженим впливом на навколишнє природне середовище протягом усього їхнього життєвого циклу порівняно з товарами, послугами

та роботами з аналогічним функціональним призначенням, що могли б бути закуплені. Таким чином органи управління не лише слідують основним принципам сталого розвитку та впроваджують його в країні, але й стимулюють суб'єктів підприємництва до переходу на виробництво «зелених продуктів».

Однак така мотивація призводить до розповсюдження такого явища як грінвошинг (greenwashing) або «зелений камуфляж» - це комунікаційна технологія нечесної конкурентної боротьби, суть якої полягає в тому, що товар наділяють / підкріплюють недостовірними характеристиками щодо його екологічності, що може вводити в оману споживачів. Його називають також «зелений PR». Наприклад, у назві продукту та при його просуванні використовують слова «еко-», «натуральний», «біо-», «чистий», «екологічний», але насправді продукція може бути не сертифікована і не відповідати заявленим характеристикам, а її виробництво або утилізація взагалі завдавати шкоди навколишньому середовищу. Така реклама згідно чинного законодавства підпадає під категорію «недобросовісної реклами», яка згідно ст.10 закону України «Про рекламу» забороняється.

Таким чином, «зелені державні закупівлі» можуть стати дієвим інструментом у боротьбі з грінвошингом. Необхідно запровадити жорсткі критерії до оцінки якості продукції, безпеки її виробництва, споживання та утилізації, що буде додатковим стимулом для розвитку екологічно орієнтованого бізнесу та соціальної відповідальності і сприятиме переходу суспільства на засади сталого розвитку.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Копилова Н.В., асистент, **Грибніченко Р. А.**, студентка групи Ф-61/1у
Сумський державний університет (Україна)

Актуальність даної теми зумовлена тим, що в Україні необхідно якнайшвидше подолати кризову ситуацію, яка склалась у селах та селищах, й приступити до реалізації наявного багатого туристичного потенціалу країни. Саме даний вид туризму може скерувати загальну економічну ситуацію в бік покращання, сприяти демографічній стабільності та розв'язати важливі соціальні та економічні проблеми.

Як бачимо, сьогодні важливим завданням є визначення сучасного стану та перспектив запровадження сільського зеленого туризму, а надалі – розвитку на території України.

Сільський зелений туризм - це особливий вид відпочинку, що передбачає проживання у спеціальних будинках (садибах) сільської місцевості, поєднаний із заняттям різними видами діяльності, на базі використання природного, рекреаційного, історичного, архітектурного, культурного, побутового та іншого надбання певного регіону.

На даному етапі зростаючим сектором світового господарства в галузі туризму є сфера зеленого туризму на селі. Сільський зелений туризм в Україні, хоч і новий напрям, але досить перспективний та направлений на вирішення соціальних та економічних проблем.

Інтенсивність сільського зеленого туризму в Україні залежить від наявних ресурсів кожного регіону для розвитку зазначеної галузі. Загалом, кожен регіон має все необхідне для його розвитку, але є ті, які найперспективніші і являються осередками культури і традицій.

Проведення SWOT-аналізу дало можливість здійснити об'єктивну оцінку сучасного рівня та перспектив розвитку сільського зеленого туризму на території України, а також визначити територіальні особливості та пріоритетні напрямки розвитку відпочинку на селі.

Україна багата на природні ресурси, тобто існують усі можливості для процвітання сільського зеленого туризму. Це стане поштовхом для вирішення проблеми безробіття сільського населення та їх досить невисокого добробуту. Із запровадженням даного виду туризму буде можливим якнайповніше використання природного, культурного та історичного потенціалу сільської місцевості.

ПРОБЛЕМЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА НА МЕЖДУНАРОДНОМ И РЕГИОНАЛЬНОМ УРОВНЯХ

Копылова Н.В., ассистент, **Лелюх С.А.**, студент гр. Ф-62/1у
Сумский государственный университет (Украина)

Стратегический менеджмент имеет решающее значение для развития и расширения всех организаций, как на международном, так и региональном уровнях, поскольку является комплексным процессом разработки и формулирование краткосрочных и долгосрочных инициатив, направленных на оптимальное достижение целей организации.

По нашему мнению, региональный уровень управления имеет свои особенности менеджмента. Его отличительной чертой является политическая мотивация как составляющая управленческих решений, касающихся стратегического плана экономического развития. Важной формой реализации указанных аспектов регионального развития является

стратегическое планирование, которое дает возможность внедрить эффективное управление регионом как единым организмом и обеспечить надлежащий уровень жизни его населения.

Среди всего круга проблем и барьеров стратегически менеджмента можно выделить несколько наиболее существенных. Во-первых, совсем мало управленцев крупных и средних компаний могут считаться экспертами из бизнес-аналитики, аудита и контроллинга, корпоративного, финансового и патентного права, и не имеют опыта в сфере планирования, реализации так контрой стратегического развития. К сожалению, несовершенство системы стратегически менеджмента обусловлена не только ограниченностью знаний в сферах планирования стратегий и начального и текущего контроля, но и ошибочными, далекими от реальности подходами и устаревшими инструментами, которыми сегодня по-прежнему пользуются менеджеры предприятий. Исследования специалистов и статистические данные свидетельствуют о том, что 60% организаций не связывают собственные стратегии с бюджетом, 67% подразделений предприятий по найму персонала и информационных технологий не связывают личные приоритеты со стратегией предприятия, 75% менеджеров среднего звена не имеют мотивации, связанной с реализацией стратегии предприятия, а 95% вообще не понимают, что такое стратегия.

Чтобы это исправить западные крупные компании используют подход создания «community management» (менеджерских сообществ для организации командной работы привлечение к процессу управления специалистам нижних звеньев и генерации новых идей) конечно, такой подход способен преодолеть много барьеров ведь он даже возможность обогатить менеджеров новым опытом и позволяет быстро распространять новые передовые знания и методы работы внутри компании. Второй проблемой является то, что даже в кампаниях, которые применяют стратегическое управление в этом процессе задан лишь узкий круг разработчиков стратегии. Очевидно, что стратегия на этапе разработки и, особенно, в реализации, в значительной степени зависит от того, насколько она поддерживается всей командой, в том числе менеджеров среднего звена, которые и являются ответственными за операционную работу. В реалиях сделать это очень трудно как из-за нехватки навыков и компетенции ответственных менеджеров так и за их стопроцентную загрузку в операционных процессах, но все же делать это необходимо для того чтобы ключевая рыночная стратегия предприятия не оставалась просто на бумаге.

Итак, стоит отметить, что неправильное и не рациональное применение подходов и инструментов стратегического менеджмента приводит к разработке несовершенно обоснованной стратегии предприятия. Учитывая основные положения экономической теории и принципы

государственного управления на региональном уровне, а также условий рыночных реформ и институциональных преобразований относительно экономического развития регионов, необходимо скорейшее внедрение стратегически внедрения государственной политики на принципах современного менеджмента, реализации в общественном управлении методологии стратегического планирования, которая является естественным ответом на сущность и сложность задач стоящих перед регионами и помогут им выйти из кризиса.

1. Воронечкая И. С. Publishing house Education and Science s.r.o. [Электронный ресурс] / И. С. Воронечкая, С. В. Попа - док // Стратегический анализ как элемент стратегического управления предприятием, 2012. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/7_NITSB_2012/Economics/6_1019.

2. Винберг Генри. Взлет и падение стратегического планирования / Генри Винберг. – К. : Стандарт, 2008. — 398 с.

3. Гапоненко А. Л. Стратегия социально-экономического развития: страна, регион, город / А. Л. Гапоненко. – М.: Изд-во РАГС, 2001 – 224 с.

4. Жаворонков В. А. Стратегическое планирование в управлении регионом / У. А. Жаворонков, Г. В. Жаворонкова, С. А. Марков // Глобализация экономики: новые возможности или угроза человечеству?: Матер. междунар. науч.-практ. конф. – Донецк: Донгуэт, 2001. – С. 142-145.

КРЕАТИВНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА УПРАВЛІННЯ ІТ-БІЗНЕСОМ

Опанасюк Ю.А., к.е.н., ст. викладач, **Коломієць Д.В.**, студент гр. ЕН-63/1у
Сумський державний університет (Україна)

Креативне підприємництво - це реалізація творчої думки в звичайних побутових ситуаціях нашої життєдіяльності, яка здійснена нетрадиційними способами в нетрадиційній формі. На думку західних вчених креативний менеджмент варто розглядати у тісному взаємозв'язку з інноваційним менеджментом, адже предметами їх вивчення є методи застосування та створення креативних ідей, а також різні джерела інновацій. В останній час креативне підприємництво набуває все більшого розголосу. Вже зараз створена окрема наука, яка займається вивченням креативного підприємництва.

В останні роки Україну сколихнув бум стартапів у всіх сферах малого бізнесу, зокрема й у так званій креативній індустрії. Це пов'язано з тим, що ми живемо в період небаченого розвитку технологій, нам необхідно знайти в ньому своє місце, а для цього необхідно мислити творчо, креативно та інноваційно. Підвищення інтересу до креативного підприємництва не могло пройти без наслідків, головним з яких стало підвищення конкуренції в цій сфері, що підвищило вимоги до якості, а також в рази збільшило

оригінальність творчих думок. Наприкінці 2016 р. стартувати з власним творчим бізнесом стало більш доступним, ніж це було 3-4 роки тому. Але тепер значно складніше закріпитися на українському ринку, у зв'язку з значним збільшенням пропозиції, яка на ньому з'явилася. Створення та розвиток нетрадиційних форм і способів ведення підприємницької діяльності – дуже складний процес, тому для цього необхідні знання в різних галузях та напрямках.

Ще одним важливим поняттям, що виникло в останні роки, є управління IT-бізнесом. Для того, щоб управляти бізнесом в цьому сегменті необхідно мати різносторонні та всеохоплюючі знання. IT-бізнес сфера досить нова, але прибуткова, якщо мати інноваційну ідею та необхідні знання. Від управлінця в цій сфері вимагається неабиякий креатив, який повинен бути в усьому. В IT-компаніях працюють креативні люди, тому керівнику потрібно застосовувати не менш креативний підхід до управління ними. Важливим завданням є оцінка можливостей кожного працівника, мотивація до застосування його творчих здібностей. Таким чином, управління новітніми технологіями сприяє ефективному використанню творчих ідей, які є унікальними, що допомагає людям по максимуму задовільнити їх потреби та зробити їхнє життя легше.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТРОВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ НА ШЛЯХУ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Павленко Д.С., студентка гр. М-51
Сумський державний університет (Україна)

На сьогодні збільшення частки відновлюваних джерел енергії є невід'ємною частиною політики різних країн світу. Енергія вітру виділяється з усіх видів альтернативних джерел енергії найбільш різочими темпами зростання. За даними Всесвітньої асоціації енергії вітру (WWEA) Китай з великим відривом лідирує на ринку вітроенергетики [5]. Також ця галузь бурхливо розвивається в США, Німеччині, Іспанії, Індії, Італії та Франції [7]. Використання енергії вітру має стратегічні, економічні та екологічні переваги. Головною перевагою є відсутність потреби у використанні цінних невідновлюваних енергоресурсів. До того ж диверсифікація альтернативних джерел – це шлях до енергетичної незалежності країни.

Відновлювальні джерела енергії набувають все більшої актуальності в Україні, особливо у зв'язку з різким збільшенням цін на газ та урегулюванням питання зеленого тарифу на законодавчому рівні.

На даний час в Україні працюють 16 ВЕС, включаючи ті, які були побудовані в рамках виконання Державної комплексної програми з будівництва ВЕС (1997–2010) [6].

Отже, Україна має значний потенціал розвитку вітроенергетики, що в подальшому буде сприяти сталому розвитку держави.

Впровадження «зелених» технологій в галузі енергетики, в тому числі будівництво нових ВЕС, це шлях до енергетичної незалежності, економічного розвитку регіонів і створення нових робочих місць.

1. Віропотенціал України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.electrician.com.ua/posts/1280>
2. Всесвітня асоціація енергії вітру. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wwindea.org/>
3. Державне регулювання розвитку вітроенергетики України: особливості, тенденції, енергетичний потенціал. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-1/doc/2/08.pdf>
4. Інститут відновлюваної енергетики НАН України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ive.org.ua/?page_id=1190
5. Потенціал вітрової енергії в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unisg.ch/en>
6. Про результати аудиту виконання комплексної програми будівництва вітрових електростанцій. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/934671;jsessionid=82482ACCSA0BD30572144704E4480804>
7. Топ-10 країн, що використовують вітроенергетику. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vestinauki.ru/2442-top-10-stran-ispolzuyushchikh-vetroenergetiku>

Науковий керівник: к.е.н., доц. Костюченко Н.М.

**РОЗДІЛ 4
ЕКОЛОГІЧНИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ МАРКЕТИНГ**

**РАЗДЕЛ 4
ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ И МЕЖДУНАРОДНЫЙ МАРКЕТИНГ**

**SECTION 4
ECOLOGICAL AND INTERNATIONAL MARKETING**

**ZRÓWNOWAŻONY MARKETING
W ZAKŁADACH LECZNICZYCH**

Krukowska-Miler Agata

Politechnika Częstochowska (Polska)

W artykule tym przedstawione zostaną główne założenia dotyczące marketingu zrównoważonego oraz możliwości wprowadzenia go do zakładów leczniczych. Celem niniejszego opracowania jest przybliżenie idei zrównoważonego rozwoju a w szczególności marketingu, który jako priorytet wskazuje na odpowiedzialność względem społeczności w której znajduje się dana organizacja. Połączone to i skonfrontowane jest ze specyfiką działalności zakładów leczniczych, których zadaniem jest dostarczanie usług medycznych. Rynek ten jest szczególnie trudny i wymagający. Charakteryzuje się nie tylko tym, że produkt jest niematerialny oraz podlega subiektywnej ocenie, który stanowi zbiór korzyści dla klienta, ale ma również ścisły związek z życiem i zdrowiem człowieka. Usługa medyczna dla pacjenta to pragnienie powrotu do zdrowia, oczekuje on świadczenia na najwyższym poziomie. Na rynku usług medycznych, gdzie zdrowie jest postrzegane jako nadrzędna wartość człowieka, odpowiednie zarządzanie zakładem leczniczym i jego wizerunek, tworzony przez prawidłowe działania marketingowe, ma szczególne znaczenie w budowaniu zaufania do danej placówki ochrony zdrowia [1].

Na te elementy nakłada się dynamiczny rozwój marketingu który ewoluuje od marketingu tradycyjnego poprzez marketing partnerski, społecznie odpowiedzialny, wartości, do marketingu zrównoważonego. Początki rozwoju koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu (*corporate social responsibility* - CSR) sięgają lat 50-tych XX wieku. Od lat 60-tych

równie dynamiczny rozwój przeżywa marketing, a filozofia uwzględniania kryteriów społecznych i ekologicznych w operacjach biznesowych oraz w relacjach z interesariuszami nie pozostaje dla niego obojętna. Zmiana podejścia do marketingu, który wcześniej uważano jedynie za narzędzie zwiększania sprzedaży i zysku, bez względu na koszty ekologiczne i społeczne, spowodowała, że koncepcja ta zaczęła stopniowo ewoluować – począwszy od marketingu środowiskowego aż po marketing zrównoważony (*sustainable marketing*), który dzisiaj cieszy się coraz większą popularnością [1].

Według CSR Europe, zrównoważony marketing określić można jako „proces obejmujący planowanie, wdrażanie oraz kontrolę rozwoju, ceny, promocji i dystrybucji produktów i usług, który pozwala na zaspokojenie potrzeb społecznych, osiągnięcie celów organizacji oraz troskę o środowisko naturalne” [2].

Marketing zrównoważony postrzegany jest jako element odpowiedzialnego rozwoju gospodarczego. Skupiony jest on na zaspokajaniu potrzeb dzisiejszego konsumenta, z uwzględnieniem kolejnych generacji konsumentów i możliwości zaspokajania ich potrzeb. Konsekwencją takiego podejścia jest konieczność dokonania zmian zachowań wszystkich podmiotów łańcucha wartości. W ramach koncepcji marketingu zrównoważonego przedsiębiorstwo dąży do osiągnięcia celów koncentrujących się wokół trzech obszarów: ekologicznego (environmental), społecznego (equity) i ekonomicznego (economic), co określane jest w literaturze jako „3Es” [3].

Implementacja zasad zrównoważonego rozwoju w działalności marketingowej zakładów leczniczych prowadzi nie tylko do powstania wartości dodanej dla konsumenta/pacjenta, ale stanowi źródło budowania długotrwałych relacji, które przynoszą korzyści zarówno dla przedsiębiorstwa, jak i społeczeństwa oraz środowiska naturalnego. W chwili obecnej stosowanie zasad marketingu zrównoważonego nie jest już tylko opcją ale staje się koniecznością i jedyną drogą, którą mogą podążać organizacje działające na rynkach w gospodarkach rozwiniętych.

1. <http://csr.pl/article/178/> [05.04.2017]
2. Ph. Kotler, N. Lee, Worth repeating, „Social Marketing Quarterly” 2005, Vol. 11, No. 3/4, s. 8–16 za M. Zajkowska.
3. <http://www.wzieu.pl/zn/875/29Zajkowska.pdf> [05.04.2017]

PROBLEMS AND PROSPECTS OF MARKETING IN GLOBALIZATION

Makhnusha S.M., PhD in Economics, Associate Professor
Sumy National Agrarian University (Ukraine)

Successful business in modern conditions is impossible without adapting to the constant changes in market conditions, characterized by their dynamics and often unpredictability, particularly in a globalized economy and conditions of exit of businesses to international markets on the basis of international marketing. Therefore, this study is important.

In today's globalization enterprises enter international markets, that means that they cannot be limited to using only marketing tools mastered by them before, even in conditions of some of their modifications. In such circumstances the main task for the subjects of international economic relations is to develop strategies to stimulate demand and achieve goals, overcome with problems that occur with the rapid development of international economic relations.

International marketing – system of planning, implementation, monitoring and analysis of measures of impact on multinational market environment and adapting to its environment at the company, which operates in more than one country. In other words, it is the marketing of goods and services outside the country in which the organization is situated. The concept of "marketing" is an activity that aims to create demand and achieve the objectives of enterprises through maximum customer satisfaction.

Specificity, born by features generated by the operation of the foreign markets and working conditions for them, provides international marketing features to consider domestic enterprises.

First, foreign markets are placing higher demands on products (services) proposed at them, their service, advertising and so on. Therefore for successful activity in foreign markets enterprises should make a significant effort, carefully follow the principles and methods of marketing. This is due to intense competition and domination of "buyer's market", or notable excess of supply over demand.

Secondly, the study of foreign markets and their opportunities – a starting point in the international marketing activities, it is more difficult and time-consuming than the study of the internal market.

Third, for effective action on the international market enterprise should creatively and flexibly use marketing techniques. There are no standard approaches here.

Fourth, follow the requirements of the world market (and consumer) means not only the need to respect accepted conditions of sale of goods and services. Crucial are the development and manufacture of export goods and services, long after the foreign market would differ highly competitive.

Fifthly, there is the problem of exchange relations and repatriation of profits. In many countries, monetary system is unstable and changing value of money can have a major impact on the pricing of the commodity. In a country with a permanent inflation, demand will decrease because wages are generally not kept pace with rising prices. Thus, inflation will influence the overall planning of the company as far as how it will set prices for goods. In addition, if the profit obtained in an unstable currency, the result of inflation cannot be. So before the operation in another country enterprise needs to know how stable currency is there, and take appropriate precautions, especially considering the effects of inflation when setting prices.

Sixthly, based on the world markets, it is possible to encounter illegal actions, and above all the bribery of government officials, customs officials, businesses which depend on full and timely conducting the set contract. This ethical problem can result in legal according to the laws of the country where the work is done under contract. Marketers in the preparation of documentation for the project, and during the presentation of the goods should provide this development. At this stage, globally there are various opposing views on the current value and prospects of international marketing. Some scientists believe that marketing has exhausted its possibilities and it has no place in business, others emphasize that marketing vice versa takes effect both in terms of its status and influence in the strategic decision-making, so we can say that the value to present stage is important.

Analyzing the current active processes on the world market, we can determine the prospects of international marketing, which include the following: there is coordination and integration of various activities on the scale of the world economy; increasingly important services sector, which is growing rapidly and permeates virtually all phases of foreign trade transactions; the multiplicity of product forms leads to a multiplicity of prices; there is a strengthening of the protective function of international marketing, which is not to maximize and expand sales of high-tech products, but rather to contain its transfer to competitors; strategic decisions through the sales gain some new specifics. It is not only the common strategy of "retraction market" but also of such strategies as "creating value system", "customers of their customers" and so on.

Thus, international marketing is an independent branch of the company at its output to foreign markets, which is a prerequisite that each entity can compete and satisfy its own goals on the world market. With the development of globalization marketing objectives have changed substantially and its use in competitive and volatile markets allows enterprises to significantly improve effectiveness of their activities.

SOCIAL MARKETING

Plakhtynska V., student gr. ME-51 an
Sumy State University (Ukraine)

Social marketing is very popular nowadays. Many corporations began to deal with population today. Their goals are not only to satisfy the consumers demand, but to be closer to them, help with their problems. Some people can say that it is only commercial activity, but social marketing has a lot of interesting facts.

What is social marketing? On the one hand it is a decision of some social problems, on the other hand it is directed to increase sales. This indicates that some shares of profits from sale one good or service will be directed on some social targets. Of course, social marketing is a business process, but in this way corporation has different goals, not only image or advertising.

Today marketing has three ways: sponsorship, fundraising, and sales promotion.

Sponsorship is the most popular. It is the assistance to some poor groups of people. Fundraising can includes events with collection of money from some companies. Sales promotion are events that attract people to deal with charity or other social projects.

There are a lot of different examples in the world that everyone knows. Well-known fast food restaurant McDonalds conducts most charity events. They have Ronald McDonald's charity fund, and in addition to donating a lot of money at the expense of their profits, they are collecting good money by social marketing, with the participation of clients. In some countries in their restaurants they have energy-saving devices - heating systems due to solar energy and wind generators. McDonalds team helps children`s communities, they are engaged in rehabilitation of children with disabilities and many others. All of these things they do in the form of a game, to attract their visitors. They offer their buyers a lot of options for participation in charity. The product participating in the action can be from the main line (their food), it may be additional, not typical for McDonald's, only for charitable action. They can sale different presents, T-shirts, their branded packages, toys and many others. Their main visitors are children, and of course everybody wants some things from their special collections. Each of us knows popular action with small hands, where you can write your name and everybody will know that you are a participant of this action. It is the small thing, but pleasantly for us. All of these, is the best way for social marketing.

So, social marketing is very popular today. All companies practice this way to improve their business and relations with population. It is important for attracting a new segment of the target audience and to increase the loyalty of existing customers.

Scientific adviser – Dr. of Sci. in Economics, Professor **Prokopenko O. V.**

MARKETING OF GREEN BUSINESS

Skorik V., student gr. ME-51 an
Sumy State University (Ukraine)

How to attract investors and entrepreneurship abroad to nation green business? At first, describe what is green business, is organization or enterprise that have a minimum negative influence on nature, environment and society, support different ecological programs, help to solve environmental pollution and avoid to damages a nature. The main goal of such organizations is to decrease a negative impact of people's factor on environment. Good example for this can eco-automobiles, among large corporations, Ford Motor Company occupies an odd role in the story of sustainability. Ironically, founder Henry Ford was a pioneer in the sustainable business realm, experimenting with plant-based fuels during the days of the Model T. Ford Motor Company also shipped the Model A truck in crates that then became the vehicle floorboards at the factory destination. This was a form of upcycling, retaining high quality in a closed-loop industrial cycle.

For our time green business has a huge matter, because polluted air and world ocean influenced on people's health and in the result is a big amount of new diseases, which do not now doctors and humanity at all.

And the main part is attract people, that interested too in sustainable business, also known of marketing. In order to built true scheme of attractive, we need to a monitor of level of pollution local environment of own city, for this work can help us ecologist, that why, the first step is to find person that understand in sphere of ecology. When we monitor present situation and make conclusion for level of pollution, we should make a little quiz between citizens about their relation to green business and eco-organizations at all. Thanks for quiz we have an opportunity to find people than can support us or have similar thoughts about it, their can be future employee in our organization. Also will not be redundant some flyers and signboards for distribution information. All of these marketing way is to people that live in this country, in order to attract people's abroad we should use more large methods. One of this method is foreign investment that help our green business to spread on abroad and receive monetary support to developing. The next step is to find true investor that will agree for start such business. For this we can make bright or light advertising for attracting people and investors, for it we should use green city, for example and clean air with blue clouds. People's like to see on beautiful and pure nature. And the last is to write a plan of activities. These all that you need for a make successful marketing of green business.

Scientific adviser – Dr. of Sci. in Economics, Professor **Prokopenko O. V.**

ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ САЙТІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ: МІЖНАРОДНЕ ПОРІВНЯННЯ

Божкова В.В., д.е.н., проф., **Прокопенко М.О.**, студентка гр. МК-31
Сумський державний університет (Україна)

За останніми тенденціями, молодь все частіше виїжджає закордон для навчання у вищих навчальних закладах, і у вітчизняних ЗМІ постійно можна зустріти інформацію про переваги навчання в іноземних університетах.

За проведеним авторським дослідженням визначено, що 92,9% абітурієнтів заходять і аналізують сайти університетів перед тим, як подати заяви на навчання в них. При цьому, 68,7% респондентів обирали спеціальність та ВНЗ саме за інформацією, наведеною на сайтах університетів. Коли вони продивлялися сайти, то, перш за все, шукали такі розділи, як: «Інформація про спеціальності і факультети», «Ким працюють випускники», «Рейтинг університету» і «Міжнародні стажування та навчання за кордоном».

Тому авторами було проаналізовано ТОП-5 сайтів ВНЗ України (Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, НТУ «Київський політехнічний інститут», Сумський державний університет, НТУ «Харківський політехнічний інститут») з точки зору абітурієнта (тих розділів, які респонденти в анкеті зазначили як «важливі») за швидкістю знаходження потрібної інформації, і порівняно їх з ТОП-5 сайтами ВНЗ світу за рейтингом QS (Massachusetts Institute of Technology, Stanford University, Harvard University, University of Cambridge, California Institute of Technology).

За результатами аналізу було розраховано індекси конкурентоспроможності кожного університету з точки зору абітурієнто орієнтованості. Відповідно до обраного підходу, кращий індекс конкурентоспроможності повинен наближатися до одиниці. Виходячи з даного положення, серед українських ВНЗ найбільш конкурентоспроможним є сайт 4-го університету ($K=0,537$) в ТОП-5, тобто Сумського державного університету, а серед сайтів іноземних ВНЗ – 3-й сайт ($K=0,741$), тобто сайт Гарвардського університету.

Порівнюючи між собою індекси конкурентоспроможності зазначимо, що сайт Сумського державного університету за критеріями пошукових запитів програє Гарвардському університету в 1,37 рази, що є дуже поганим показником з точки зору його конкурентоспроможності. Але відзначимо, що сайт СумДУ є єдиним сайтом з ТОП-5 ВНЗ України, який має перевагу над двома сайтами університетів світу.

За результатами даного дослідження сформульовані авторські рекомендації щодо вдосконалення сайтів вітчизняних ВНЗ, які можуть бути використані в практичній діяльності з метою підвищення їх конкурентоспроможності в порівнянні з закордонними ВНЗ, що є важливим для розвитку освіти в Україні та країни в цілому.

І. Ілляшенко С.М. Інтернет-маркетинг науково-освітніх послуг / С.М. Ілляшенко // Научные труды Донецкого национального технического университета. – 2014. – № 4. – С. 271-278.

МАРКЕТИНГОВИЙ АСПЕКТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИНОРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Бондаренко С. А., к.е.н., докторант

*Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень
НАН України, м. Одеса*

Виноробство України потребує якісних змін. Як показує практика, значною проблемою для України є відставання від вимог часу нормативно-правового забезпечення і інституціонального регулювання галузі. Нинішній етап розвитку галузі характеризується глибоким кризовим становищем, який носить системний характер, тому вимагає комплексної оцінки і дієвих заходів на усіх рівнях регулювання.

Ринок виноробної галузі, який є складовою агробізнесу, в значній мірі залежить від державного регулювання. Ринкова модель господарювання для галузі виноробства означає формування виноробного ринку покупця. Задача набуває чітких меж: виявити потреби клієнтів, планомірно і чітко працювати у напрямку задоволення споживчих очікувань і потреб. Для виноробної галузі України цей напрямок діяльності досить новий і не розроблений.

У своїй дисертації В. Кучеренко [1] пропонує для досягнення ефективного маркетингу у виноробній галузі «Концепцію формування цільової інтегрованої організаційної структури маркетингової діяльності аграрної ринкової інституції виноробної галузі», яка охоплює підприємства різних рівнів як сукупність певним чином підпорядкованих і взаємопов'язаних служб, відділів, розділів, що здійснюють маркетингові функції та інтегровані в галузі щодо маркетингової діяльності, які пов'язані з товарними та грошовими потоками в системі споживання виноробної продукції. Така пропозиція є дуже своєчасною для українських виноробів, проте потребує детального опрацювання і розробки відповідних інституційних структур і інструментів. Важливим є формування галузевого трансферу інноваційних технологій, банку маркетингових досліджень ринків.

Першоджерелом отриманих даних є Державна служба статистики України. Проте, через відсутність в країні дієвого державного кадастру

виноградників дуже важко відстежити, де і який виноград вирощують в Україні і площі його насаджень. Тільки коли запроцює контроль в широкому сенсі слова, тоді цифри будуть відповідати реальному стану речей.

Крім того, потрібна технологія доведення знань через посередника-консультанта, який в конкретних виробничих ситуаціях допоможе виробнику знайти найбільш раціональний шлях вирішення проблеми.

У зв'язку з цим паралельно з формуванням ринку інноваційних продуктів триває розвиток сфери наукової та інформаційної діяльності – консультування. На сьогодні консультантів щодо галузевого маркетингу також дуже мало, тому є потреба і в такого рівня спеціалістах.

В Україні на сьогодні створено такі консультаційні структури. Так, у 2001 році на базі ННЦ «ІВІВ ім. В.Є. Таїрова» створено Інформаційно-консультаційний Центр з питань виноградарства та виноробства [2]. Значно розширились горизонти завдяки можливостям Інтернет-ресурсів. Наприклад, інформаційним майданчиком для обміну інформацією і досвідом може бути створений на базі журналу «Напої. Технології та Інновації», який об'єднує різні галузі – виробництво напоїв і плідівництво, портал www.techdrinks.info. Крім того, для просування свого продукту сьогодні майже кожне підприємство має свій сайт, свої сторінки в соціальних мережах тощо.

Нажаль, без єдиної маркетингової стратегії просування національного продукту виноробної галузі, успіхів годі й чекати. Це має бути галузева стратегія підвищення конкурентоспроможності українського бренду виноробної продукції. Актуальною задачею є виведення продукту під ТМ Ukrainian Wine на міжнародний ринок. Це, звичайно, потребує додаткових зусиль і ресурсів. У країнах ЄС на маркетингове просування виноробної продукції виділяється понад 500 млн. євро. У рамках держпідтримки аграріїв на 2017 рік, яка складає 5,47 млрд. грн., 75 млн. грн. передбачено на підтримку виноградарів, садоводів і хмелярів.

Інноваційні маркетингові інструменти в таких умовах є необхідним засобом просування національного продукту як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку. Важливо формувати новітній образ української виноробної продукції. Оскільки головною дійовою особою в умовах ринкової економіки є споживач, то необхідно зусилля направити в напрямках, по-перше, дослідження і ідентифікації уподобань і потреб сучасного споживача, а по-другу, формування культури вина, етики виноробства. Центральним ядром формування і реалізації маркетингової стратегії виноробної галузі має стати єдиний регулюючий орган. Такі дії повинні носити комплексний характер, бути підкріплені відповідними механізмами забезпечення, тому потребують уваги, як з боку держави, так і виноробів, зацікавлених у просуванні бренду на ринку за допомогою інтеграції з суміжними галузями, наприклад, винним туризмом.

1. Формування та розвиток аграрної ринкової інституції виноробної галузі: дис. канд. економ. наук: 08.00.03 / Кучеренко В.М. – К., 2016. – 257 с.

2. Білоус І.В. Стратегія розвитку виноградарства і виноробства України та передумови виходу їх продукції на світовий ринок: моногр. / І.В.Білоус. – Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В.С.Тайрова», 2015. – 204 с.

ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗЕЛЕНОГО МАРКЕТИНГУ У ТУРИСТИЧНІЙ ГАЛУЗІ

Грищенко О.Ф., к.е.н., доц., **Косторнова С.О.**, студентка гр. МК-51
Сумський державний університет (Україна)

Оскільки застосування зеленого маркетингу у сфері туристичних послуг на даний момент не є достатньо розглянутою темою, але має високі перспективи як і на українському, так і на світовому рівнях, то доцільно розробити певні рекомендації щодо впровадження використання інструментів зеленого маркетингу у роботі туристичної галузі. Це дозволить поєднати одночасне задоволення туристичних потреб суспільства та отриманням прибутку суб'єктами господарювання з пропагандою засад політики сталого розвитку.

Зелений маркетинг у туристичній сфері можна використовувати в таких напрямках:

1) Розвиток «зеленого» туризму як соціально-відповідального тренду. «Зелений» туризм передбачає відпочинок в екологічно чистих природних зонах чи регіонах, в поєднанні з відвідуванням науково-пізнавальних і культурно-пізнавальних місць і заходів. Та при цьому дана діяльність сприяє підтриманню та збільшенню рівня екологічного потенціалу навколишнього середовища та зростанню добробуту населення.

2) Екологізація традиційного туристичного бізнесу та побудова на цій основі позитивного іміджу бізнесу. У широкому розумінні екологізація туристичної галузі – це науково обґрунтована діяльність людини, яку буде спрямовано на розумне управління процесом взаємодії працівників галузі і туристів з навколишнім природним середовищем. Сукупність засобів і методів, які допомагають збалансовано використовувати, охороняти і відтворювати (де можливо) природні ресурси відповідно до основних принципів функціонування біосфери [1].

3) Підвищення рівня конкурентоспроможності рекреаційних об'єктів шляхом отримання «зеленої сертифікації» та побудови на цій основі комунікаційної політики. Оскільки у туристичній сфері ключовим є поняття якості продуктів та послуг, тому центрального значення

набули різного роду сертифікаційні агенції та компанії, що присвоюють рекреаційному об'єкту, туристичній фірмі, місцевості певний сертифікат і/або знак якості. Наявність такого сертифікату чи знаку якості свідчить про рівень якості та конкурентоспроможності туристичної послуги (продукту) та стає ключовим елементом маркетингової стратегії. Екологічна сертифікація має підтверджувати сталу політику розвитку підприємства та його екологічну спрямованість. В очах споживачів зелені реакційні об'єкти є більш конкурентоспроможними тому що задовольняють ще одну додаткову групу потреб. Але величезна кількість компаній з фальшивою екологічною спрямованістю змушує споживачів сумніватися у кожній заяві зелених підприємств. Міжнародні сертифікати у такому випадку виступають гарантом правдивості зеленого фундаменту підприємства.

Ще одним важливим кроком після отримання зеленої сертифікації для підприємства, з метою зростання кількості клієнтів та збільшення прибутку, є розроблення ефективної маркетингової комунікаційної політики. Екологічні рекреаційні об'єкти вже є трендовими по всьому світу та продовжують набирати свою популярність. Тому позиціонування на ринку як зелений реакційний об'єкт дозволяє вигравати додаткові конкурентні переваги та збільшувати лояльність споживачів. Добре вибудована маркетингова комунікаційна програма дозволить суттєво збільшити частку ринку та відповідно свій прибуток. Як висновок, зелені підприємства не тільки оберігають навколишнє середовище, але й є відносно вигіднішими в плані прибутковості та перспектив в даній галузі.

4) Пропагування «зелених принципів» населенню через організацію масових заходів. Важливим соціально-відповідальним аспектом зеленого маркетингу є пропаганда «зелених принципів» населенню. Адже не тільки підприємець повинен розуміти та слідкувати за екологічними нормами, але і споживач має знати наскільки доцільно та важливо підтримувати зелених виробників у сучасних реаліях світу. Туризм, як сфера що залучає та об'єднує велику кількість людей та за своїми особливостями часто тісно контактує з природою, є гарним варіантом для розповсюдження зелених ідеологій та принципів.

Як варіант, можливе проведення фестивалів, поїздок, соціальних акцій, тощо. Метою таких заходів є переконання в необхідності зеленого спрямування туризму, підвищення рівня екологічної грамотності, залучення населення до регулярних акцій зі збереження навколишнього середовища, та подальша підтримка та підвищення зелених спрямувань.

1. Чернявая А.Л. Зарубежный опыт развития сельского зеленого туризма: перспективы для регионов Украины. – Экономика Крыма. - № 1(34), 2011. – с. 210

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ ЯК ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ НАУКОВИХ ЗНАЇЬ

Ілляшенко С.М., д.е.н., проф.
*Сумський державний університет (Україна);
Вища економіко-гуманітарна школа (Польща)*

В сучасному світі економічне зростання окремих організацій, галузей і національних економік у цілому базується на генеруванні та використанні інформації та знань. Здатність продукувати і використовувати (комерціалізувати) актуальні наукові, професійні та технічні знання стала одним з основних факторів конкурентоспроможності на світових ринках. При цьому базовими є саме наукові знання, які є основою технічних і професійних знань, вони також узагальнюють і систематизують технічні і професійні емпіричні напрацювання.

Одними із інструментів просування наукових знань, а також визначення найбільш перспективних напрямів їх продукування є наукові видання, зокрема, наукові журнали. З урахуванням цього кафедрою маркетингу та управління інноваційною діяльністю (МУІД) Сумського державного університету (СумДУ) у 2010 р. було започатковано видання друкованої і електронної [1] версії наукового журналу «Маркетинг і менеджмент інновацій». Узагальнення досвіду його видання дозволило зробити ряд висновків.

1. Журнал достатньо добре зарекомендував себе як інструмент просування знань на національному і міжнародному рівнях. Цьому сприяла політика забезпечення присутності журналу у міжнародних і національних базах реферування та індексування, а також у електронних бібліотеках багатьох університетів: США, Канади, ФРН, Великобританії, Швейцарії, Польщі, Франції, Нідерландів, Бельгії, Естонії, Австралії, Китаю, Індонезії, Гонконгу, Аргентини, Колумбії, Південної Кореї, Тайваню та ін. Інструменти Google Analytics свідчать, що серед читачів журналу є представники переважної більшості країн чотирьох континентів світу.

2. Журнал завдяки ефективній редакційній політиці дозволив налагодити зв'язки з науковцями багатьох країн світу: авторами статей (країни Європи, Азії, Африки, Північної Америки); членами редколегії (з Великобританії, Литви, Польщі, Нової Зеландії, Канади, Болгарії, Угорщини, тощо); читачами (див. п. 1).

3. Побудова редакційної політики відповідно до міжнародних стандартів («сліпе» подвійне рецензування, дотримання наукової доброчесності та етики, безумовне дотримання термінів розгляду і публікації

матеріалів тощо) дозволила залучити до складу редакційної колегії та рецензентів авторитетних науковців, що сприяє підвищенню рівня публікацій і зростанню авторитету журналу у цілому. Разом з тим зростає авторитет наукових шкіл і окремих науковців каф. МУІД СумДУ. Про авторитетність журналу також свідчить зростання частки статей іноземних науковців.

4. Про рівень публікацій журналу свідчить високі показники цитування (за даними Google Scholar): загалом близько 2 тис. цитувань, h-індекс – 17, 10-індекс – 53. Невпинно зростають річні показники цитувань (приблизно на третину щорічно).

5. Вхідження журналу до авторитетної бази індексування Emerging Sources Citation Index (Web of Science) і його індексування протягом двох останніх років у Web of Science різко підвищило інтерес авторів до журналу. Це дозволило відбирати за результатами рецензування найкращі статті, більш чітко окреслити актуальні напрями досліджень за тематикою розділів журналу. В свою чергу, це надало можливість ознайомитися з новітніми науковими розробками, порівнювати з ними і коригувати відповідним чином власні дослідження.

6. Наявність повноформатного сайту журналу дозволяє застосовувати інструмент Web-аналітики [2] для: аналізу ефективності його комунікативної політики; визначення найбільш ефективних напрямів її коригування (редакційної політики в цілому); просування наукових розробок авторів на самі віддалені ринки; визначення зацікавленості читачів матеріалами статей, що публікуються (за кількістю їх переглядів чи скачувань, їх цитуваннями).

7. Політика відкритості контенту та ліберальна мовна політика (сайт ведеться на українській, англійській та російській мовах) забезпечує доступ зацікавлених осіб до усіх матеріалів журналу з можливістю їх переглядати, копіювати, друкувати тощо. Дружній інтерфейс забезпечує просту навігацію користувачів на сайті, спрощує користування його матеріалами. Сайт містить багато корисної для авторів інформації, що спрощує оформлення і подачу статей.

Викладене свідчить, що науковий журнал є ефективним інструментом міжнародного маркетингу знань. За його допомогою вирішуються дві основних задачі міжнародного маркетингу знань: просування знань на національний і міжнародний ринки; визначення актуальних напрямів продукування знань світового рівня відповідно до тематичної спрямованості журналу.

1. Офіційний сайт наукового журналу "Маркетинг і менеджмент інновацій" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua>.

2. Ильяшенко С.Н. Сайт журнала как инструмент маркетинга знаний / С.Н. Ильяшенко // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2014. – № 1. – С. 15-26.

ПОКАЗНИКИ-ІНДИКАТОРИ МАРКЕТИНГОВОГО ТЕСТУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ НА ЕТАПАХ ІННОВАЦІЙНОГО ЦИКЛУ

Нагорний Є.І., к.е.н.

Сумський державний університет (Україна)

В сучасних умовах господарювання пріоритетним завданням є перехід до сталого еколого-орієнтованого інноваційного розвитку. Однак даний перехід неможливий без розвитку вітчизняного ринку екологічних, в тому числі, інноваційних екотоварів та екопослуг. Проте як і інноваційні продукти взагалі, так і інноваційні екопродукти, зокрема, стикаються на ринку з проблемами низького рівня попиту на них, та байдужістю до цієї продукції з боку цільових споживачів. В силу цих обставин необхідно використовувати інструменти підвищення ринкової адекватності такої екопродукції та прогнозувати її комерційний успіх ще на ранніх етапах її розроблення. В якості такого інструментарію світовою практикою рекомендується застосовувати процедуру маркетингового тестування, що дозволить визначити ринкові перспективи цієї продукції на різних етапах її розроблення і виробництва, та визначити вплив цієї продукції на навколишнє середовище як під час її розроблення, виробництва так і під час споживання.

Маркетингове тестування інноваційної екопродукції необхідно здійснювати на кожному етапі її розроблення за допомогою наступних показників-індикаторів, а саме: екологічність, новизна та конкурентоспроможність інноваційної екопродукції, потенціал інноваційного розвитку та інноваційні ризики суб'єктів, що приймають участь у процесі створення новинки. Наведемо характеристику цих показників.

1. Рівень екологічності інноваційної продукції. Рівень екологічності це показник що характеризує який вплив (екодеструктивний чи екоконструктивний) має інноваційна продукція на навколишнє середовище протягом еколого-економічного (інноваційного та життєвого) циклу. Часто виникають ситуації коли споживання екологічно орієнтованої продукції носить екоконструктивний вплив, а її виробництво – навпаки екодеструктивний, і екологічні збитки від виробництва переважають вигоди від споживання такої продукції. В даному випадку маємо справу з псевдоекологізацією, і навряд таку продукцію можна віднести до екологічної. А тому під час розроблення і тестування інноваційної продукції постає питання у визначенні рівня її екологічності як протягом всього еколого-економічного циклу, так і на окремих етапах.

2. Рівень новизни екопродукції. Новизна продукції є один з головних маркетингових фільтрів, що дозволяє відсіяти ринково нежиттєздатні ідеї

інноваційних екопродуктів, ще на більш ранніх етапах її розроблення. Якщо за результатами інноваційного процесу створена екопродукція не набуде такої ознаки, то після розгортання її комерційного виробництва споживачі навряд чи відчують її унікальні відмінні характеристики і не отримають поліпшення в задоволенні своїх потреб. Звісно що така екопродукція зазнає ринкового провалу, а витрати, що були понесені на її розроблення, обернуться для підприємства-інноватора у непокрите збитки.

3. Рівень конкурентоспроможності екопродукції. Є наступною ознакою якою повинна характеризуватися інноваційна екопродукція, а процедура маркетингового тестування дає змогу виконати оцінку її відповідності цій умові, тобто визначити наявність у її складі нових чи поліпшених техніко-економічних показників, функціональних можливостей, споживчих властивостей і т. ін., що здатні задовольнити потреби споживачів більш ефективним способом, ніж існуюча продукція підприємств-конкурентів (якщо така і така є).

4. Рівень потенціалу інноваційного розвитку суб'єктів інноваційного процесу, що характеризує їх можливість розвиватись інноваційним шляхом. Потреба у використанні й розрахунку даного показника обумовлена тим, що нові конкурентоспроможні інноваційні екотовари можуть бути розроблені тими підприємствами-інноваторами, діяльність яких базується на широкому застосуванні в своїй діяльності різного роду інновацій, креативних підходів, а також нових знань та практичного досвіду.

5. Рівень інноваційних ризиків суб'єктів інноваційного процесу. Інноваційній діяльності за своїм визначенням притаманна підвищена ризикованість, а тому аналіз, оцінка і урахування інноваційних ризиків є актуальним, і це визначає необхідність у розрахунку даного показника-індикатора, кожного разу при прийнятті позитивного рішення з переходу від етапу до етапу розроблення, та остаточного рішення з виведення інноваційного екопродукту на ринок. Якщо за результатами маркетингового тестування маємо високі інноваційні ризики то необхідно розробити заходи з їх зниження.

Розрахунок показників-індикаторів маркетингового тестування необхідно виконувати на всіх етапах процесу розроблення еконовинки, оскільки це визначається довгою тривалістю її розроблення, специфікою вітчизняного ринку екологічно орієнтованих інноваційних товарів і послуг та необхідністю в постійному моніторингу значень цих показників. У межах даного дослідження оцінку наведених показників-індикаторів маркетингового тестування пропонується виконувати на трьох рівнях представлення інноваційної екопродукції: на рівні ідеї, концепції та дослідного зразка, що обумовлено прозорістю розрахунків та зручністю подання матеріалу.

ДОСЛІДЖЕННЯ ГОТОВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ ПЛАТИТИ ЗА ВІДВІДУВАННЯ ЛІСУ З ОБРАНИМИ АТРИБУТАМИ

Пелюх О.Р., аспірант

Національний лісотехнічний університет України

Необхідною умовою вироблення екологічно обґрунтованого підходу щодо вибору напряму розвитку економічних систем, формування адекватної екологічної політики є ідентифікація вартостей і цінностей природного капіталу та інтегрування цих вартостей у практику прийняття управлінських рішень. За своєю сутністю визначення ринкової вартості / цінності (*valuation*) такого роду капіталу зводиться до співставлення, явного чи завуальованого, експліцитного чи імпліцитного вибору, компромісу між цінами і цінністю. Економічна вартість природного капіталу не піддається вимірюванню, проте її занижену оцінку можна отримати шляхом дослідження величини готовності платити (ГП) за споживання досліджуваного блага [1, с. 70].

Мета дослідження – використовуючи метод умовного оцінювання, визначити готовність населення Львівщини платити за відвідування лісу з обраними атрибутами та дослідити вплив шести факторів на цю величину.

Для проведення дослідження була розроблена анкета. Усі запитання були короткими, простими і реалістичними, що давало змогу мінімізувати час для заповнення анкети і мотивувало респондентів відповідати на ці запитання. Запитання, яке стосувалось ГП за відвідування лісу з обраними атрибутами було відкрито-завершене, що давало змогу респонденту самостійно вказати його ГП.

Дослідження проводилось шляхом опитування віч-на-віч протягом 13-14 серпня 2015 р. У дослідженні взяли участь 100 осіб – жителі Львова та Львівської області – в основному Пустомитівського, Городоцького, Миколаївського, Стрийського, Сколівського, Славського, Бродівського та інших районів.

Серед респондентів було 48 жінок і 52 чоловіки. Їхній середньорічний дохід складає 54-72 тис. грн./рік. 20% опитаних мали вік 20-24 роки, 40% – 25-39 років і 40% – 40 років і більше. 62% респондентів проживає в містах з населенням від 20 до 100 тис. осіб, решта – в містах із жителями більш як 100 тис. осіб. Більша частина (74%) респондентів мають вищу освіту. 69% респондентів мають дітей. Респонденти, котрі брали участь у дослідженні, різнилися своїм соціальним статусом, рівнем доходів, освіти і приналежності до різних урядових чи комерційних структур.

Результати дослідження засвідчують, що респонденти віддають перевагу мішаним, різновіковим лісам, де є інформаційно-освітні стенди та облаштовано місця для пікніка. ГП населення Львівщини за відвідування лісу з такими

атрибутами в середньому становить 436,25 грн./рік (1% від середньорічного доходу). Ліси, які знаходяться далеко від місця проживання, та в яких є мертва деревина, респонденти відвідувати неготові.

Усі респонденти протягом останніх двох місяців хоча б один раз відвідували ліс, 20% – відвідували двічі, 80% – більш ніж двічі. Більшість респондентів (55%) використовували автомобіль для відвідування лісу, громадський транспорт – 29% респондентів, велосипед – 10%, і лише 6% респондентів пішки відвідували ліс.

Відповідно до економічної літератури [2, 3], на готовність індивідуума платити, грн./рік (Y) впливають такі фактори: вік, роки (X1), наявність дітей, бали (X2), рівень освіти, бали (X3), середньорічний дохід домогосподарств, грн./рік (X4), стать, бали (X5) та тип місця проживання, бали (X6).

Для дослідження впливу шести згаданих факторів на величину ГП ми провели кореляційно-регресійний аналіз. Кореляційний аналіз показав, що між ГП і такими факторами, як вік, рівень освіти, середньорічний дохід і тип місця проживання існує прямий зв'язок, тобто зі зростанням значення згаданих факторів величина ГП також зростає.

Виконавши регресійний аналіз ми встановили, що регресійна модель статистично значуща із рівнем імовірності 0,95. Вивівши із моделі статистично незначущі незалежні змінні X5 (стать) та X6 (тип місця проживання) методом покрокового регресійного аналізу, зважаючи на P-значення, ми отримали такий результат:

$$Y=7,60X1-325,32X2+116,12X3+63,52X4-244,86 \\ (4,43) \quad (-8,25) \quad (5,46) \quad (7,34) \quad (-1,69)$$

$$R^2=0,73; F=63,64$$

Коефіцієнт детермінації (R^2) становить 0,73, що свідчить про те, що 73% дисперсії ГП за відвідування лісу із обраними атрибутами можна виразити дисперсією віку, наявності дітей, рівня освіти та середньорічного доходу респондентів. Величина F-критерій піднявся з 43,47 до 63,64, що свідчить про збільшення статистичної значущості регресійної моделі та збільшення значущості коефіцієнта детермінації.

З рівняння отриманої регресійної моделі ми можемо стверджувати, що із імовірністю 95%: 1) зі зростанням віку респондентів на рік, величина ГП за відвідування лісу із обраними атрибутами зростає на 7,60 грн./рік; 2) поява дітей у респондентів збільшить ГП на 325,32 грн./рік; 3) підвищення освітньо-кваліфікаційного рівня респондентів на один рівень збільшить ГП на 116,12 грн./рік; 4) зі зростанням річного доходу домогосподарств на 1000 грн./рік, величина ГП зростає на 63,52 грн./рік.

Інтегрування отриманих результатів дослідження у практику прийняття управлінських рішень щодо формування деревостанів у рекреаційних зонах сприятимуть формуванню відповідальної економічної діяльності та адекватної лісової політики, дозволить належним чином відобразити їхню цінність у складі національного багатства країни.

1. Загвойська Л.Д. Дослідження готовності населення Львівщини платити за послуги лісових екосистем / Л.Д. Загвойська, Н.І. Копач // Науковий вісник: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.3. – С.70-78.

2. Bengt, K. Valuing Environmental Benefits using the Contingent Valuation Method. An Econometric Analysis. – Umee: Univ. of Umee, 1990. – 169 p.

3. Dubgaard, A. Economic Valuation of Recreation Benefits from Danish Forests. In: The Economics of Landscape and Wildlife Conservation. – CABINTERNATIONAL, 1998. – 286 p.

СЛОГАНИ В СИСТЕМІ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Телстов О.С., проф.

Сумський державний університет (Україна)

Телстова С.Г., доц.

Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка (Україна)

Сьогодні негаразди в світі раніше чи пізніше пройдуть, а проблеми збереження та покращання стану навколишнього середовища завжди хвилюватимуть людство. Постійне зростання населення Землі, перевищення кількості вироблених товарів у порівнянні з необхідною для споживання в півтора рази, вдосконалення упаковки в напрямку додаткового використання матеріалів, загальна незадовільна їх утилізація тощо призводять до необхідності постійно нагадувати маркетологам та всім учасникам ланцюжка *розробник → постачальник сировини → виробник → посередник → споживач* про важливість **дотримування положень екологічного маркетингу**. Одним із напрямків цієї діяльності є систематичне інформування суб'єктів економічної діяльності за допомогою найдієвішого його інструменту — слогану.

Як відомо, **слоган** — це ефективне речення, вислів, гасло або девіз, що відображає унікальну якість товару, обслуговування, спрямування діяльності фірми (підприємства, компанії, установи) в прямій, іншомовній чи абстрактній формі [1, с. 274]. Слоган існує для того, щоб його підхопив поголос. Для цього необхідно знайти, за що можна похвалити продукт. Бажано продумати, яким чином утилізувати відходи, як потрібно себе поводити, щоб не наносити шкоди навколишньому середовищу тощо. Слоган, що має точно передати екологічну інноваційність товару, послуги, суспільного явища або побутової дії, — це текст, що рекомендує потенційним споживачам стати покупцем

товару чи послуги, громадським активістам — провести той чи інший захід тощо. Для підсилення дієвості слогана важливо, щоб він ретранслювався через засоби реклами, ЗМІ, через читачів, слухачів, глядачів, чим допомагав би знайти нових прихильників, а потім послідовників відповідної поведінки [2, с. 85].

Слоган повинен точно передавати зміст задуму рекламіста, оскільки повідомлення має дійти до реципієнта (глядача, читача, слухача) без викривлень. Такий вислів нагадає споживачеві, чому йому потрібно не тільки купувати той чи інший товар, а й рекомендувати його своїм рідним, друзям та знайомим, і тоді потенційний споживач компанії перетвориться в її прихильника. За допомогою екологічних слоганів компанія звертається безпосередньо до потенційних споживачів з метою повідомити їм про проблему, над якою вони ще не замислювалися.

Створити екологічний слоган та підвищити його результативність допоможуть такі рекомендації: необхідно знайти можливість сповістити своїх прихильників, що підприємство, фірма, компанія має запропонувати нову креативну ідею щодо товару, послуги, проекту тощо; безпосередньо наголосити на тих нових характеристиках товару чи послуги, що вигідно відрізнять їх від товарів чи послуг-аналогів; запропонувати потенційним споживачам яскраву легенду (мрію), яка знадобиться, щоб передати ідею якомога ширшій аудиторії; застосувати влучні засоби мовленнєвого впливу на реципієнта, обрати носій, за допомогою якого слоган найефективніше та найшвидше дійде до якомога більшої кількості потенційних споживачів.

Наприклад, виробник соків прямого віджиму без додавання цукру, води та концентрантів використовує такий слоган: “*GALICIA – здорового життя традиція*”. Слоган не залежить від адресата рекламних текстів, він інформує про фірму-виробника: “*VICHY. Здоров'я для шкіри. Здоров'я для життя*”. Важливе місце в структурі екологічних слоганів посідають епітети: *неприродний стан, забруднене довкілля, чисте повітря, недоторкана природа, безпечне майбутнє*. Вдалим слоганом, який нещодавно з'явився в містах України, можна вважати стислу пропозицію сортувати сміття з метою подальшої утилізації: “*Просто зроби це*”.

Останнім часом поняття «соціальна відповідальність», що трактується як «свідоме ставлення суб'єкта соціальної діяльності до вимог соціальної необхідності, громадянського обов'язку, соціальних завдань, норм і цінностей, розуміння наслідків здійснюваної діяльності для певних соціальних груп і особистостей з метою соціального прогресу суспільства» [3, с. 51], поступово входить у громадське життя українців, але з так званою корпоративною соціальною відповідальністю в системі природоохоронної діяльності воно на сьогодні корелює досить слабо.

У значній частині розвинутих країн світу вже розуміють, що настав час так званої **соціальної відповідальності за навколишнє середовище**, основними принципами якої є необхідність виконання певних зобов'язань суспільства перед громадянами та громадян перед суспільством. Ці зобов'язання мають виконуватися за рахунок встановлення високих або професійних стандартів інформативності, точності, правдивості, недвозначності, об'єктивності, що значною мірою реалізується за рахунок застосування відповідних слоганів.

1. Телстов О. С. Рекламний менеджмент : [підручник для ВНЗ] / О. С. Телстов. — Суми : Університетська книга, 2015, – 367 с.

2. Годин С. Фиолетовая корова. Сделайте свой бизнес выдающимся / Сет Годин; пер. с англ. В. Подейко. — 5-е изд. — М. : Манн, Иванов и Фербер, 2014. — 176 с.

3. Телстов О. С. Особливості мовленевого впливу в рекламних текстах / О. С. Телстов, С. Г. Телстова // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2015. – № 4. – С. 49-58.

ПРОЦЕС УХВАЛЕННЯ РІШЕННЯ ТА РЕАКЦІЯ СПОЖИВАЧІВ НА ПОКУПКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ РИНКІВ

Троян М.Ю., доц.

Сумський державний університет (Україна)

Глобалізація товарних ринків, необхідність зростання та розвитку компаній та відкритість кордонів для споживачів змушує виробників виводити свою продукцію далеко за кордони домашнього регіону та враховувати особливості реакції споживачів на інноваційний продукт.

Для успішного завоювання міжнародних ринків часто необхідним є усвідомити та дослідити весь процес ухвалення споживачами рішення про купівлю. Крім того, докладне дослідження процесу ухвалення рішення, способів впливу на рішення міжнародних споживачів та моделей їх поведінки значною мірою буде сприяти підвищенню ефективності комунікацій з ними. В цьому контексті зростає значення моделювання поведінки споживача як одного з основних методів маркетингових досліджень.

Широта охоплення міжнародних ринків збільшується поступово із виведенням продукту на кожний наступний ринок послідовно: суміжні країни, країни регіону, країни-лідери ключових регіонів, розповсюдження в середині ключових регіонів, країни-лідери інших регіонів, розповсюдження в середині інших регіонів. Починаючи зі стадії «Розповсюдження в середині ключових регіонів» відкриваються можливості для побудови глобального бренду, що має бути обумовлено підкріпленою реакцією на купівлю споживачів.

Не зважаючи на сучасні розробки в галузі комунікаційних досліджень поняття ієрархії комунікаційних ефектів є актуально існуючим в літературі з 1960-х. В моделі ієрархії ефектів поняття обізнаність, знання, ставлення та поведінковий намір є такими, що типово розглядаються як серія проміжних кроків що призводять до поведінкового результату.

Можна виокремити різні способи, якими потенційні покупці реагують на сприйняту інформацію та на стимули з боку виробників. Під *поведінковою реакцією* розуміють будь-яку розумову чи фізичну діяльність, що викликана маркетинговим стимулом.

Різні рівні реакції покупця можна класифікувати за трьома категоріями, що відповідають складовим інформаційного процесу залучення: *пізнавальна* (когнітивна) реакція – споживач пов'язує засвоєну інформацію зі знаннями; *емоційна* (афективна) реакція – визначає ставленням за власною системою оцінок; *поведінкова реакція* (конативна) – дії під час акту покупки та після її здійснення.

Автором структурований процес ухвалення рішення про покупку відповідно до ієрархії комунікаційних ефектів та складовим формування залучення. Метою цієї моделі є визначення комунікаційного впливу на споживачів в процесі ухвалення рішення про купівлю.

В моделі представлена наступна ієрархія комунікаційних ефектів відповідно до стадій процесу ухвалення рішення про покупку: усвідомлення потреби – обізнаність, пошук інформації про продукт – знання, оцінка альтернатив – симпатія та перевага, рішення про покупку – переконання, реакція на покупку – покупка. Ці кроки можуть бути згруповані в три загальних процеси: отримання розуміння та знань про продукт, розвиток ставлення до продукту та ухвалення рішення про покупку. Іншими словами дізнатися – відчутти – зробити.

Процес формування залучення проходить по етапах процесу ухвалення рішення про купівлю та представляє собою набір складових залучення (когнітивне, афективне та конативне залучення), що відповідають етапам ієрархії комунікаційних ефектів.

Отже, в роботі нами проведений аналіз етапів ухвалення рішення споживачем в контексті купівлі інноваційного товару на глобальному ринку; досліджено вплив на рішення про купівлю параметрів пошуку інформації, рівня залучення, типу ухвалення рішення та стратегії оцінки альтернатив; складові залучення та стадії ієрархії комунікаційних ефектів поставлено у відповідність етапам процесу ухвалення споживачами рішення про купівлю на глобальному ринку.

ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ З ТОЧКИ ЗОРУ СПОЖИВАЧА

Шульгіна Л.М., д.е.н., проф.

Національний технічний університет України «КПІ ім. Ігоря Сікорського»

Управління якістю послуг має враховувати обидві точки зору (продавця і покупця), у т.ч. визначати розбіжності між їх оцінками. З цією метою можна застосовувати такі комплексні методи досліджень: мозковий штурм, діаграма риби, діаграма Парето, метод Servqual. Зазначені методи мають одну спільну характеристику – експерти ідентифікують, а потім розв'язують проблеми покращення якості послуг, включаючи аналіз та оцінку праці персоналу, зручність транспортного сполучення, додатковий сервіс тощо.

Мозковий штурм слід застосовувати як метод аналізу і формування якості. Для цього команда працівників має організувати обговорення чинників якості, а також їх аналіз з метою вибору найбільш ефективного методу покращення якості обслуговування. Етапи мозкового штурму: вибір теми (головної проблеми); організація зустрічі команди з метою оцінювання якості послуг; вибір керівника – модератора команди; складання початкового списку проблем; з'ясування причин виникнення проблем; пропозиції можливостей їх усунення (на цьому етапі заборонені дискусії та критика; дискусія, під час якої здійснюється вибір головних чинників формування високого рівня якості та найкращого методу її досягнення. Переваги мозкового штурму: стимулює творче мислення і креативність, залучає працівників до вирішення спільних проблем, об'єднує команду, а також вчить поважати думки опонентів.

Діаграма «риб'яча кістка» (К. Ісікави) графічно представляє зв'язки між причинами, що впливають на процес, та наслідками цього впливу. Використовується для командного розпізнавання і аналізу причин виникнення проблем. Вихідним пунктом розроблення діаграми може бути „мозковий штурм”, в ході якого визначають проблеми для подальшого аналізу. Побудова діаграми відбувається упродовж кількох фаз: визначають головну проблему, яку розміщують на центральній вісі діаграми; з'ясовують усю сукупність причин, які групують на основі обраного дослідниками комплексу; детально визначають специфічні чинники другого ряду, які безпосередньо пов'язані з головними, і розміщення їх на відповідних вісях, які з'єднуються з головною, утворюючи розгалуження, що нагадують хребет риби. Діаграму риби має розробляти команда працівників, яких аналізована проблема стосується безпосередньо, оскільки лише вони здатні найбільш повно визначити чинники, що детермінують процес обслуговування споживачів.

Діаграма В. Парето, як метод дослідження і оцінки явищ, а також їх наслідків, розроблена італійським соціологом і економістом В. Парето, який виявив закономірність, що в природі і в діяльності людини 20–30% причин (факторів) детермінує 70–80% наслідків. Під час аналізу якості обслуговування споживачів цей метод застосовують як вихідне положення (20/80/30), що пояснюється так: 20% найкращих споживачів генерують 80% прибутків підприємства, однак 30% найслабших споживачів вдвічі зменшують рівень потенціальних прибутків підприємства. Звідси випливає, що в діяльності щодо покращення якості обслуговування достатньо виправити ту „малу” кількість причин, щоб зменшити „велику” кількість негативних явищ. Побудова діаграми відбувається за такими етапами: збір інформації про досліджуваний процес, що має вплив на виникнення проблеми; вибір способу вимірювання результатів досліджуваної проблеми; групування чинників, що впливають на процес, з точки зору сили їх впливу; визначення акумульованої вартості (як коефіцієнта або у процентах) кожної причини; з’єднання лінією пунктів, що відповідають акумульованим вартостям; здійснення аналізу отриманого графіка і визначення групи головних причин, усунення яких сприятиме покращенню якості цілого процесу.

Метод Servqual використовується у дослідженнях сприйнятої якості послуг на основі моніторингу процесу обслуговування. Виходять з того, що дослідження якості послуг ґрунтується на оцінці рівня очікувань, а також визначенні процесу формування сприйняття послуги. Оцінка якості процесу обслуговування відбувається за допомогою анкети, яку заповнюють безпосередні споживачі послуг, а також їх виробники / продавці. Результат, отриманий за допомогою методу Servqual, дозволяє визначити відмінності між тим, що сприйняв споживач, та тим, що він очікував. Цей метод уможливлює визначення слабких та сильних пунктів процесу надання послуг, є джерелом об’єктивної інформації про взаємовідносини в системі покупець-виробник. Незважаючи на трудомісткість методу, він є цінним інструментом дослідження, контролю і покращення якості процесу обслуговування у будь-якій сфері. Застосування цього методу сприяє також задоволенню вимог (переваг) споживачів під час отримання послуг, а також знаходженню шляхів зменшення розривів між очікуваною та отриманою якістю. Найбільше значення цей метод надає суб’єктивній якості процесу обслуговування, тобто оцінці, яку виставив споживач, за правильно (з технічного і технологічного погляду) надану послугу. В основі формування якості із застосуванням цього методу є твердження, що покупець може оцінити послугу негативно, незважаючи на те, що вона правильно надана, і навпаки, високо оцінити якість послуги, яка в дійсності не відповідає прийнятним стандартам.

**РОЗДІЛ 5
СОЦІАЛЬНІ ТА ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ СТАЛОГО
РОЗВИТКУ КРАЇН**

**РАЗДЕЛ 5
СОЦИАЛЬНЫЕ И ДЕМОГРАФИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАН**

**SECTION 5
SOCIAL AND DEMOGRAPHIC PROBLEMS OF
SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE COUNTRY**

SPONSORING WYDARZEŃ REKREACYJNYCH JAKO ELEMENT CSR

Kowalski Sławomir, dr
Politechnika Częstochowska (Polska)

W przestrzeni rynkowej firmy szukają swojego miejsca w świadomości nabywców i starają się uzyskać zaufanie. Jest to możliwe, gdy zadba się o wykreowanie wyraźnego, jednolitego oraz pozytywnego portretu na rynku.

Pozytywny obraz firmy pozwala na między innymi:

- tworzenie nowej marki,
- silną pozytywną więź z pracownikami i klientami,
- kreowanie zaufania firmy,

„Wizerunek to pryzmat, przez który klienci patrzą na firmę”[1].

Definiując to wyrażenie to nic innego jak podobizna, symbol, wyobrażenie, co stanowi plon własnych myśli i przekonań o jakimś obiekcie (firmie, produkcji, osobie). Powstały obraz może mieć charakter pozytywny jak i negatywny.

Ponieważ sukces przedsiębiorstwa zależy od jego wizerunku, dlatego aby firma mogła działać na rynku mimo już istniejącej konkurencji niezbędnie jest podjęcie określonych działań marketingowych. Rola wizerunku jako elementu przewagi konkurencyjnej stała się jedną z głównych przyczyn powstania Corporate Social Responsibility czyli społecznej odpowiedzialności biznesu (przedsiębiorstw). Jest to koncepcja zarządzania marketingowego, według której przedsiębiorstwa na etapie budowania swoich strategii dobrowolnie uwzględniają interesy społeczne i ochronę środowiska, a także relacje z różnymi grupami interesariuszy. Za interesariuszy firmy uważa się wszystkie grupy lub jednostki, które mogą wpływać

lub są pod wpływem działania przedsiębiorstwa za pośrednictwem jego produktów, strategii i procesów wytwórczych, systemów zarządzania i procedur. Interesariusze to m.in.: klienci, pracownicy, właściciele/inwestorzy, dostawcy, konkurenci, wspólnoty lokalne [2].

Jednym z przejawów CSR jest wspieranie działań społecznie użytecznych, takich jak promocja zdrowia, zdrowego stylu życia, a co za tym idzie wydarzeń rekreacyjnych takich jak biegi uliczne. Celem badania jest przybliżenie kwestii związanych z wykorzystaniem sponsoringu imprez rekreacyjnych jako elementu całościowej polityki CSR firmy oraz wskazanie luk, które powodują niedostateczne wykorzystanie sponsoringu w tej roli. Artykuł jest krytyczną oceną konkretnych działań firm angażujących się aktywnie we wspieranie działań społecznych zmierzających do poprawy zdrowia. Założono, że badane firmy niedostatecznie wykorzystują efekt wizerunkowy sponsoringu oraz to, że większość z nich nie ma spójnej polityki z zakresu CSR.

Według Komisji Europejskiej społeczna odpowiedzialność w biznesie to koncepcja dobrowolnego uwzględniania przez firmę aspektów społecznych i ekologicznych podczas prowadzenia działań handlowych i w kontaktach z interesariuszami (Zielona Księga). Podobnie J. McGuire podkreśla, że przedsiębiorstwa ponoszą nie tylko odpowiedzialność ekonomiczną i prawną, ale także pewien zakres odpowiedzialności przed całym społeczeństwem [3].

Autorem przeprowadzono badania wśród firm, sponsorów wybranych wydarzeń rekreacyjnych. Celem badania była ocena stopnia wykorzystania sponsoringu jako elementu tworzenia polityki CSR oraz efektywność tych działań. Otrzymane dane uzupełniają informacje na temat programów z zakresu CSR w powiązaniu z wydarzeniami rekreacyjnymi. Ze badań wynika, że jedynie w niektórych firmach sponsoring jest systemowym i trwałym elementem budowania polityki odpowiedzialnego biznesu. Część z firm traktuje go jako reklamę i w ten sposób komunikuje swoim odbiorcom, co sprzeczne jest z całościowym tworzeniem wizerunku w ramach CSR.

Według rezultatów badań, firmy są bierne i nieprzygotowane na wdrożenie systemu odpowiedzialnego biznesu, a wydarzenia rekreacyjne uznane są jako jeszcze jedną formą reklamową. W tym kontekście zwrócić należy uwagę na kwestie związane z wskazywaniem kierunków rozwoju nowoczesnych firm nakierowanych przy stosowaniu klasycznych narzędzi promocji.

1. Moi A., Marketing i public relations w małej firmie, Helion, Kraków 2001.

2. Rok B. (red.), Więcej niż zysk, czyli odpowiedzialny biznes. Programy, strategie, działania, Forum Odpowiedzialnego Biznesu, Warszawa 2001.

3. Rybak M., Etyka menedżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

PROMOCJA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ W KAMPANIACH SHOCKVERTISINGOWYCH

Widawska-Stanisław Agnieszka, dr inż.
Politechnika Częstochowska (Polska)

Preferowanie pasywnego stylu życia oraz wynikający z tego problem otyłości stały się w wielu krajach bardzo powszechne. Według badań aktywność fizyczna Polaków wypada poniżej średniej dla krajów Unii Europejskiej [1]. Promowanie aktywności fizycznej jest jednym z najważniejszych zadań zdrowia publicznego. Promocja aktywności fizycznej, nawyków dbania o zdrowie i dobre samopoczucie powinny być realizowane przez władze państwowe i samorządowe, przez media oraz organizacje związane ze sportem i rekreacją. W drugiej kolejności pojawiają się również podmioty świadczące usługi sportowo-rekreacyjne, które wykorzystując odpowiednio opracowane programy marketingowe, obok celów czysto biznesowych, mogą również realizować się w roli promotorów aktywności fizycznej. Celem artykułu było przedstawienie reklamy szokującej jako elementu kampanii społecznych wpływających na zmianę stylu życia z pasywnego na aktywny fizycznie. Artykuł uzupełniają przykłady kampanii oraz wyniki badań na temat zastosowania tego typu działań wśród młodych osób. Założono, że pokazanie za pomocą szokujących przekazów konsekwencji braku aktywności fizycznej ma wpływ na podjęcie takiej aktywności przez młode osoby.

Reklama szokująca to wykorzystywanie w kampaniach elementów szokujących odbiorcę, takich jak śmierć, ciężka choroba, ułomność, ból, brzydota, przemoc, utrata sprawności fizycznej i wiele innych. „Shockvertising stanowi wykorzystywaną w reklamie metodę, która celowo obraża, zaskakuje i szokuje widzów, by w ten sposób zwrócić ich uwagę czy też bezpośrednio wpłynąć na ich zachowanie”[2] Można zaobserwować, że polskie kampanie społeczne nie wykorzystują reklamy shockvertisingowej celem podnoszenia aktywności fizycznej polskiego społeczeństwa, skupiają się raczej na takich obszarach jak profilaktyka zdrowotna w kierunku chorób nowotworowych, bezpieczeństwo w ruchu drogowym, przemoc w rodzinie, bezpieczeństwo w Internecie, itp. W kampaniach zachęcających do podejmowania aktywności fizycznej występują młodzi, piękni i bardzo atrakcyjni aktorzy, stosuje się łagodną perswazję.

Autorsmi przeprowadzono badania wśród studentów jednej z uczelni wyższych. Celem badania była ocena emocji, jakie wzbudzały zaprezentowane przykłady kampanii oraz wpływ kampanii na chęć podejmowania aktywności fizycznej przez młodzież. Rezultaty badań uzupełniają przykłady zagranicznych kampanii reklamowych (Rys. 1) oraz kampanii społecznych (Rys. 2) wykorzystujących element szoku w promowaniu aktywności fizycznej.

Rys. 1 Kampania społeczna Small Step - Amerykańska kampania jest odpowiedzią na otyłość amerykańskiego społeczeństwa

Rys. 2 - Kampania sieci fitness klubów Gold's Gym

Z rezultatów badań wynika, że zaprezentowane kampanie społeczne shockvertisingowe wzbudzają jedynie zainteresowanie ankietowanych. Według badanych, reklamy są męczące a wykorzystanie elementów szoku nie jest czynnikiem decydującym o chęci podjęcia aktywności fizycznej. Częściej motywatorami podjęcia aktywności byli członkowie rodziny i rówieśnicy. Ankietowani deklarowali, że shockvertising wywołuje w nich raczej takiej emocje jak niesmak, oburzenie, smutek oraz obojętność.

1. TNS Polska (2015), Aktywność fizyczna Polaków, Raport z badania, <http://www.tns.global.pl/wp-content/uploads/2015/10/TNS-Polska-Aktywno%C5%9B%C4%87-sportowa-Polak%C3%B3w.pdf>,

2. M. Ulman (2017), Benetton i shockvertising, Marketing w praktyce, nr 1.

ЛЮДСЬКОЇ КАПІТАЛ Й СТАЛИЙ РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА

Александров І.О., д.е.н., проф.

Одеський національний політехнічний університет (Україна)

У сучасному етапі суспільного розвитку людський капітал стає головною рушійною силою цього процесу. Але в економічній літературі дотепер уточнюється поняття цього терміну, досліджуються питання

пріоритетності інвестицій в людський капітал, його вплив на темпи збалансованого розвитку економіки країни. Актуальність цих задач обумовлена зростанням інтересу до здібностям людини, їх активізації до інтелектуальної діяльності, що збігається із загальною закономірністю розвитку сучасної науки, особливо в інституціональній частині. Тому метою доповіді є оцінка методів кількісної оцінки параметрів людського капіталу, аналізування його значущості у забезпеченні сталого розвитку суспільства.

У країнах Західної Європи, США та Японії в управлінні персоналом та людським капіталом як фактором соціально-економічного розвитку, за останні десятиліття відбулися істотні зміни. З'явилось новий погляд на один з ключових ресурсів економіки, що істотно вплинуло на підвищення ролі людського капіталу суспільства, залежність виробництва від мотивації кадрового персоналу, ефективності його використання. Родоначальник англійської класичної політичної текономії автор відомого афоризму У. Петті (1623 – 1687) - «Праця є батько багатства, а земля - його мати» спробував встановити грошову цінність виробничих якостей (аналога споживчої вартості) особистості. Згідно з його погляду цінність основної маси людей, так само як і землі, дорівнює рівному доходу, який вони приносять. Їм відзначено, що багатство суспільства прямо залежить від характеру знань людей і їх здібностей до праці. Отже доросле населення їм оцінено вдвічі більше, ніж діти, наприклад, із його точки зору один мореплавець в своїй вартості дорівнював трьом селянам. У 60-х роках ХХ століття виникає новий термін "людський капітал", засновниками цій теорії прийнято вважати Г. Беккера (1930 - 2014), Т. Шульца (1902 – 1998) та ін.

Найбільш розвинуті країни світу в результаті розвитку ефективної системи освіти отримують до 40% ВВП*, цим підтверджується, що людський капітал є реальним фактором соціально-економічного розвитку суспільства й привабливим об'єктом інвестування (рис. 1).

Новітні технології, як фактори соціально-економічного розвитку тісно пов'язані з якістю людського капіталу і є, по суті, його продуктами. Такий розвиток на всіх рівнях дослідження є наслідком продуктивного використання економічного потенціалу. Це визначає сукупність ресурсів (факторів), що передбачає трансформування в корисний результат діяльності людини. До таких факторів доцільно віднести такі їх групи (ранжирування на основі експертних оцінок): 1) кількість, склад і якість природних ресурсів; 2) чисельність і якісний склад трудових ресурсів; 3) обсяг і склад основного капіталу; 4) технології; 5) підвищення рівня сукупного попиту; 6) розподіл. Логічність такого ранжирування факторів цілком з'ясовна. І перша група чинників - природні ресурси - становить основу економіки. Для використання

*Госкомстат України не наводить цей макроекономічний показник.

факторів першої групи необхідна якісна праця. На відміну від першого він досить мобільний, тому його ефективно застосовують економічно розвинені держави. Країни з недостатнім рівнем ефективності використання ресурсів втрачають кращу частину трудових ресурсів через їх міграцію, і, як наслідок, частина факторів першої групи [1].

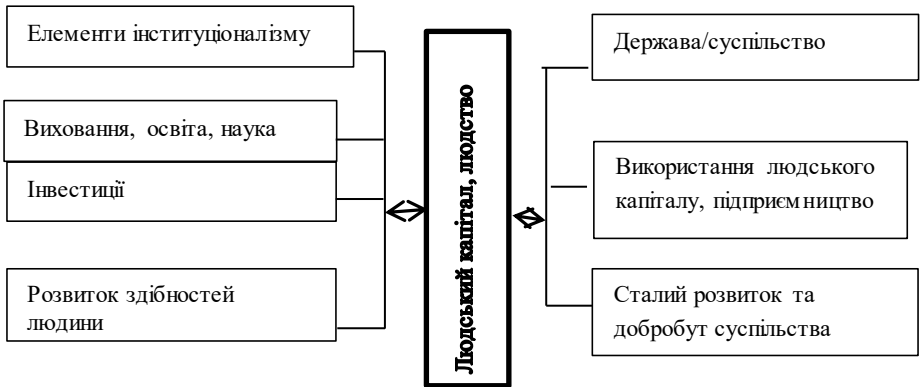

Рисунок 1 - Інвестиційний ряд у людський капітал

Джерело: Власна розробка автора

Методи кількісної оцінки людського капіталу.

Метод підрахунку витрат на людський капітал є одним з найпоширеніших і можна реалізувати: прямим і непрямим способами. Метод розрахунку прямих витрат на персонал є найбільш простим. Гідність цього методу є простота, недоліком — неповна оцінка реальної величини людського капіталу через відсутність стандарту (положень) бухгалтерського та статистичного обліку.

Метод визначення початкових і відновлювальних витрат на персонал витрати фірми розглядає як пов'язані з придбанням і заміною персоналу, а не з його змістом і базується на моделі Е. Флемхольца, тобто до початкових витрат відносяться витрати на оплату праці і початкове навчання персоналу, а до відновних - прямі витрати, пов'язані з виплатами по звільненню і непрямі, пов'язані зі зниженням продуктивності працівника перед звільненням і настрою в колективі. Одним з недоліком його є неможливість точно визначити непрямі відновлювальні витрати.

Метод вимірювання індивідуальної вартості працівника. передбачає, що цінність працівника встановлюється із урахуванням ймовірності того, що він залишиться працювати в організації протягом часу, визначає очікувану реалізовану вартість. Недоліками є складність встановлення складових вимірювання.

Витратний метод до вартісної оцінки передбачає, що всі витрати, які пов'язані з людським капіталом групуються на: фонд оплати; витрати на підтримку та відтворення інтелектуального капіталу та на «капітал здоров'я».

Порівняльний метод. Суть якого полягає у виявленні відмінностей між об'єктом оцінки і аналогами, базується на засобах капіталізації майбутніх доходів й управління доданою вартістю.

Експертний метод якісної оцінки є достатньо суб'єктивним, хоча застосування засобів нейронних мереждозволяє зменшити помилки опитувань.

Засоби оцінки розвитку людського капіталу. Для оцінки якості та розвитку людського капіталу вимірюється рівень життя, грамотності, освіченості і довголіття населення, стан медичного обслуговування і виробництва ВВП на душу населення. Ці показники враховуються при розрахунку Індексу розвитку людського капіталу (ІРЛК). Проте вони мають потребу уточнення системи обліку.

Інтегральний показник для міждержавного порівняння і вимірювання рівня життя, письменності, освіченості і довголіття як основних характеристик людського потенціалу досліджуваних країн є стандартним інструментом при загальному порівнянні рівня життя різних країн (табл. 1).

Таблиця 1 - Індекс розвитку людського потенціалу 2014 р.

Місце у світі за рівнем ІРЛП	Країна	Кількісні значення ІРЛП	Складові ІРЛП		
			Довголіття (років)	Знання (%)	ВВП на особу населення, (тис. дол. США)
1	Норвегія	0,944	81,6	0,91	499817
5	США	0,914	79,1	0,89	17419
17	Японія	0,89	83,5	0,81	4601,461
83	Україна	0,734	71	0,8	131,805
114	Молдова	0,663	71,6	0,7	7,962

Однак, слід зазначити необхідність додаткового дослідження складових цього індексу.

Формування засобів аналізування соціально-економічного розвитку. Збільшення ВВП, як макроекономічного параметра теж визначається нарощуванням ресурсів і підвищенням ефективності їх використання. Перше вимагає розширення екстенсивних чинників зростання, друге висуває інтенсивні фактори його розширення. Автором доведено, що людський капітал забезпечує зростання головного макроекономічного параметра країни (рис. 2).

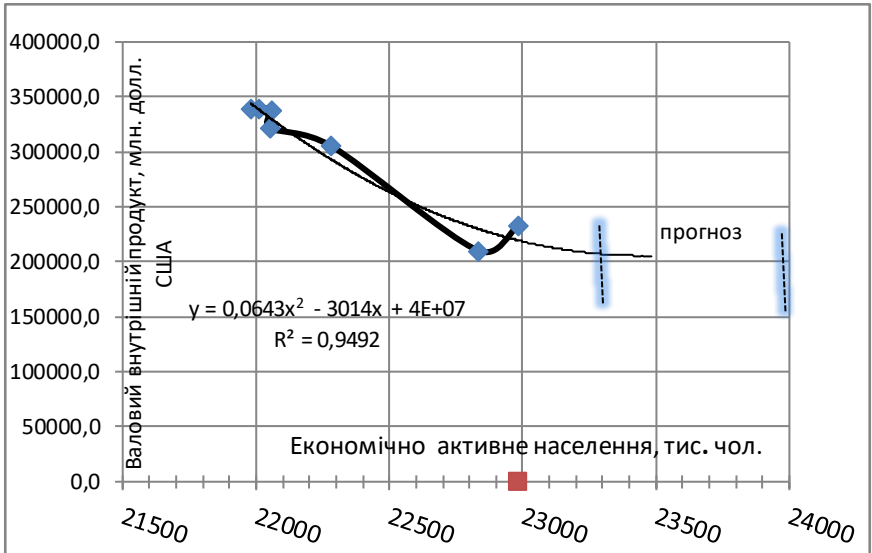

Рисунок 2 - Залежність динаміки ВВП від чисельності економічно активного населення

Таким чином, на останніх етапах розвитку суспільства продовжує посилюватися роль людського капіталу. Тому, підвищується зацікавленість щодо досліджування проблем формування метрології задля аналізування та моделювання, встановлення пріоритетності інвестицій в людської капітал та його впливу на темпи збалансованого розвитку економіки країни.

Обґрунтована необхідність формування нової парадигми інституційної основи збалансованого суспільного розвитку із урахуванням кількісних і якісних характеристик людського капіталу.

Задля підвищення якості моделювання ефективності використання людського капіталу й забезпечення збалансованого розвитку підсистем суспільства слід уточнити основні поняття та удосконалити інтегральний показник розвитку людського потенціалу.

З метою підвищення вірогідності моделювання мінливості параметрів людського капіталу й ефективності його використання доцільним є добичі інформації із застосуванням методів вибіркового спостереження, що скорочує термін та витрати на їх залучення.

1. Александров И.А. Экономический рост и окружающая среда (введение в методологию измерения и анализа). - Донецк: ИЭП НАН Украины, 1996. - 158 с.

ПУТИ РЕШЕНИЯ ЕВРОПЕЙСКОГО МИГРАЦИОННОГО КРИЗИСА

Антонюк С.Д., студент

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова (Україна)

Миграционный кризис в Европе начался в 2015 г., когда в страны Европейского Союза в поисках убежища направился масштабный поток беженцев и мигрантов, проникая на европейский континент через Средиземное море, а также территорию Юго-Восточной Европы. Основными регионами-поставщиками мигрантов являются Западная и Южная Азия, Африка и Западные Балканы. Данный миграционный кризис является крупнейшим со времен Второй мировой войны. Он представляет огромную опасность для существования Европейского союза, ввиду неэффективной программы решения, которую предлагает Европейский союз [1].

Новая стратегия решения миграционного кризиса основывается на семи принципах:

Во-первых, Евросоюз и весь мир должны принимать значительное число беженцев напрямую из приграничных стран, организованно и с обеспечением должного уровня безопасности. Если бы ЕС взял на себя обязательство ежегодно принимать лишь 300 тысяч беженцев (и если бы такое обязательство взяли на себя и другие страны мира), большинство беженцев понимали бы, что у них есть достаточно высокие шансы добраться до места назначения. Тогда они не будут пытаться попасть в Европу нелегально, ведь это не позволит им получить статус беженца.

Во-вторых, ЕС должен положить конец беспорядку на своих границах. Ничто не пугает общество так, как картины хаоса.

В-третьих, ЕС следует разработать финансовые инструменты, способные обеспечить достаточно средств для решения долгосрочных задач.

Евросоюзу необходимо минимум 30 миллиардов евро для реализации комплексной стратегии в отношении беженцев. Эти средства необходимы как внутри ЕС (для усиления границ и создания эффективных учреждений, которые будут заниматься вопросами миграции, обеспечения надлежащих условий для беженцев, разработки справедливых процедур предоставления убежища и создания возможностей для интеграции), так и за его пределами — для поддержки стран, принимающих беженцев, и увеличения числа рабочих мест в Африке и на Среднем Востоке. Хотя 30 миллиардов евро могут показаться огромной суммой, ее нельзя сравнивать с политическими и гуманитарными последствиями и экономическими потерями вследствие затяжного кризиса. Например, существует реальная угроза распада Шенгенской зоны, то есть

открытых внутренних границ в Европе. По оценке международного фонда Bertelsmann Foundation, отказ от Шенгена приведет к ежегодной потере Евросоюзом 47-140 млрд евро ВВП [2].

Для сбора необходимой суммы за короткое время ЕС необходимо будет прибегнуть к "финансированию рывком", т.е. привлечение значительных сумм заемного капитала, обеспеченных относительно небольшим бюджетом ЕС. На сегодня Евросоюз имеет достаточно небольшую сумму долга, учитывая размер бюджета, поэтому ЕС стоит использовать свой бюджет как финансовый рычаг, именно так, как поступают все независимые государства мира.

В-четвертых, кризис необходимо использовать для создания общих европейских механизмов защиты границ, рассмотрения заявлений о предоставлении убежища и перемещения беженцев.

Прогресс уже заметен: в августе 2016 Европарламент принял нормативный акт о создании Европейской пограничной и береговой охраны. Но Дублинская конвенция — основа для определения того, какая страна несет ответственность за прием беженцев, — препятствует солидарности между государствами-членами ЕС, ведь перекладывает основной груз ответственности на страну первого въезда. В Конвенцию необходимо внести изменения.

Европейское решение сейчас разрабатывается в Греции, где Европейское агентство по поддержке государств-членов в области политики предоставления убежища (EASO) рассматривает заявления о предоставлении убежища, чтобы помочь греческим службам.

Единая европейская процедура предоставления убежища сделает невозможным поиск политического убежища в разных странах и возродит доверие между государствами-участниками.

В-пятых, должен существовать механизм для перемещения признанных беженцев внутри Европы.

В-шестых, Европейский Союз и международное сообщество должны оказывать больше поддержки зарубежным странам, принимающим беженцев, чем они это делают сейчас.

Седьмой и последний принцип заключается в том, что Европа, учитывая старение населения, должна со временем создавать условия, где приветствуется национальное многообразие и экономическая миграция [2].

1. «Европейский миграционный кризис: проблемы и перспективы» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://svom.info/entry/635-evropejskij-migracionnyj-krizis-problemy-i-perspektivy/>

2. Сорос Джордж Последний шанс Европы [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2016/08/1/7052763/view_print/

ЗМІНИ НА РИНКУ РОБОЧОЇ СИЛИ В ПРОМИСЛОВОСТІ МІСТА СУМИ

Божкова В.В., проф., Носонова Л.В. методист
Сумський державний університет (Україна)

При обмежених можливостях працевлаштування і низькій заробітній платі в Україні чимало економічно-активних громадян стають трудовими мігрантами. Міграція призводить до відтоку висококваліфікованих кадрів з країни, національна економіка втрачає кращу частину трудових ресурсів.

Наслідки економічної та політичної кризи, окупації АР Крим та проведення АТО на Сході України значно активізували процеси, пов'язані з міжрегіональними та міждержавними міграціями працездатного населення. Серед країн, в які традиційно направлені потоки трудової міграції з України – Росія, Польща, Чехія, Італія, Греція, Кіпр, а в останній час – Германія, Іспанія, Португалія, США, Канада та країни Близького сходу.

За даними Державної служби статистики України [1], у 2012-2015 рр. в Сумській області (рис. 1) спостерігалось активне міграційне переміщення населення.

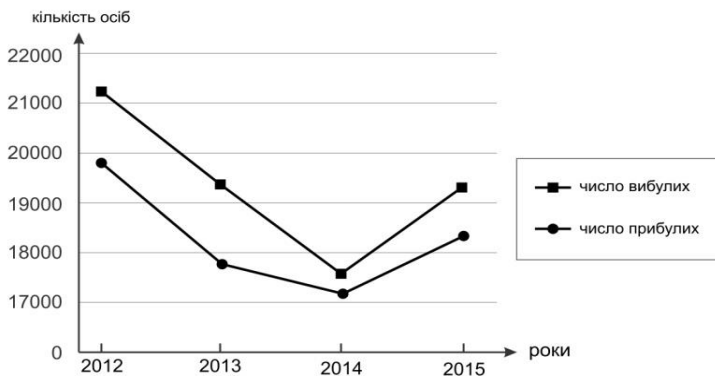

Рисунок 1 - Міграційний рух населення Сумської області (2012-2015 рр.)

Враховуючи той факт, що дані Державної служби статистики України формуються на основі інформації про реєстрацію та зняття з реєстрації осіб за місцем проживання, і значна кількість громадян не звертається з запитом щодо зміни місця проживання, ці показники могли бути значно вищими.

Проблемою ринку праці України є низький середній рівень заробітної плати, нестача робочих місць та висока частка робочих місць з небезпечними умовами праці.

Наразі основними містоутворюючими промисловими підприємствами м. Суми виступають:

- ПАТ «Сумське НВО» [2];
- ПАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» [3];
- ПАТ «Сумхімпром» [4].

Переважає більшість працездатного населення міста була задіяна на цих підприємствах, але за останні роки прослідковується чітка тенденція до зменшення кількості працівників (табл. 1).

Таблиця 1 - Динаміка змін середньооблікової кількості штатних працівників промислових підприємств м. Суми

Роки	Середньооблікова кількість штатних працівників, осіб		
	ПАТ «Сумське НВО»	ПАТ «Сумський завод «Насосенергомаш»	ПАТ «Сумхімпром»
2013	12348	2802	4787
2014	11055	2794	4497
2015	8932	2733	4397

Примітки: дані середньооблікової кількості штатних працівників взяті з річних звітів підприємств.

Можна стверджувати, що ці показники доводять збільшення міграційних переміщень робочої сили промислових підприємств м. Суми.

Країни міграції мають суттєві переваги від підготовки фахівців іншими країнами. За сучасними оцінками, чиста вигода для приймаючої країни від залучення одного інженера – 253 тис. доларів [5].

Вважаємо, що зменшенню міграції робочої сили з промислових регіонів України сприятимуть заходи макроекономічної стабілізації економіки (створення робочих місць, розширення іноземного інвестування в промисловість тощо).

1. Сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

2. Річна звітність ПАТ «Сумське НВО» [Електронний ресурс] / офіційний сайт ПАТ «Сумське НВО». – Режим доступу : <http://funze.com.ua/uk/pro-kompaniyu/dlya-aksioneriv/finansova-zvitnist/>.

3. Річна звітність ПАТ «Сумський завод «Насосенергомаш» [Електронний ресурс] / офіційний сайт ПАТ «Сумський завод «Насосенергомаш». – Режим доступу : <http://nempump.com/o-gruppe-gms/informatsiya-emitenta/>.

4. Річна звітність ПАТ «Сумхімпром» [Електронний ресурс] / офіційний сайт ПАТ «Сумхімпром». – Режим доступу : <http://sumykhimprom.com.ua/ua/aksioneram/zvitnist-emitenta-tsinnih-papiriv/>.

5. Козик В.В., Панкова Л.А., Даниленко Н.Б. Международные экономические отношения: учеб. пособие / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. - 8-е изд., перераб. и доп. – К.: Знание, 2011.- 470 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/pbooks/book-37/ru/chapter-1927/>.

ИММИГРАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ В УКРАИНЕ

Дужан В., студентка

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова (Украина)

Значительные геополитические трансформации влияют на все без исключения стороны жизни общества, в том числе и на иммиграционные процессы. Интенсивность, характер, направленность миграции населения Украины кардинально изменились после распада СССР и обретения независимости, ее граждане получили право на свободу передвижения.

Экономический кризис и снижение уровня жизни населения уменьшили привлекательность страны для иностранцев. В 2014-2015 гг. иностранцы посещали Украину вдвое меньше, чем в 2013. Статистика говорит, что в 2013 г. число иммигрантов составляло 26,03 миллионов раз пересечений границы Украины иностранцами в направлении въезда, в 2014 г. – 13,22 миллионов раз, а в 2015 – 13,02. Количество оформленных разрешений на иммиграцию, что в 2010-2012 гг. составляло 22-23 тыс., в 2014 г. сократилась до 20 тыс., а в 2015 г. - до 16,6 тыс. [2].

По информационным данным администрации государственной приграничной службы следует, что в тройку лидеров входят иностранцы из Молдавии (4,75 млн.), Белоруссии (1,92 млн.) и России (1,33 млн.) [1]. И хотя число иностранцев из России значительно уменьшилось, однако по данным мирового банка миграционный коридор Россия-Украина все еще находится на втором месте.

Количество иммигрантов в Украине (то есть иностранцев, проживающих по видам на жительство) составляет 250 тыс. человек, или чуть больше полпроцента населения. В результате событий 2014-2015 гг. численность иммигрантов уменьшилась [2].

Трудовые иммигранты - это преимущественно руководители и менеджеры (62,5% в 2015 г.), занятые в сфере оптовой и розничной торговли (23,1%) и перерабатывающей промышленности (16,7%). Самыми многочисленными среди них граждане России (18,8%), Турции (11,4%), Польше (5,5%), Беларуси (5%) и Германии (4%) [3].

Украина не очень привлекательная страна в сфере рынка труда. Из тех, кто хочет работать в нашей стране, 94% уже проживают тут и только 6% готовы рассматривать предложения для переезда из-за границы.

До кризиса численность иностранных студентов в Украине стабильно росла и в 2013 достигла почти 70 тыс. чел. Самой популярной миграцией является медицинское и фармакологическое образование. Почти половина иностранных студентов – граждане

стран СНГ. Однако в последние годы прибытие образовательных мигрантов начало уменьшаться. В 2015-2016 гг. большинство студентов-иммигрантов приехало в Украину из Туркменистана (10265 чел.), Азербайджана (10085 чел.), Индии (6167 чел.), Нигерии (3619 чел.) и Марокко (3457 чел.).

Отдельной группой иностранцев в Украине являются беженцы и лица, которым предоставлена дополнительная защита. Введение дополнительной защиты в 2011 г., напряженная обстановка в Афганистане, откуда традиционно происходит большинство иностранцев, получивших убежище в Украине, а также война в Сирии обусловили некоторое увеличение численности беженцев и пользователей дополнительной защиты в 2012-2015 гг. Эти же обстоятельства обусловили и увеличение числа ходатайств о получении убежища (чаще обращались выходцы из Афганистана и Сирии). Вместе с тем, численность беженцев в Украине остается невысокой. По данным официальной статистики в 2015 г. было подано 1433 заявлений на получение статуса беженцев, а получено всего лишь 167 [3].

Миграции населения последних десятилетий способствовали распространению в Украине европейских ценностей и норм рыночного сознания, формированию открытого к миру общества, способного к инновациям. Количество эмигрантов превышает количество иммигрантов в нашей стране.

В современных условиях, при интенсификации миграционных процессов в мире, когда Украина является страной, имеющей большое количество эмигрантов и тенденцию к увеличению иммиграционных и транзитных потоков, игнорирование этих процессов представляет серьезную угрозу национальной безопасности государства.

Таким образом, миграционная политика Украины должна быть направлена не только на обеспечение безопасности и прозрачность границ, регулирования потоков нелегальных мигрантов, но и на работу с украинскими эмигрантами, которая должна соответствовать принципам современного демократического общества, а именно - защиты и соблюдения прав человека.

1. «Географія міграції: куди їздили українці в 2015 році і хто відвідував Україну» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://forbes.net.ua/ua/nation/1410211-geografiya-migraciy-i-kudi-yizdili-ukrayinci-v-2015-roci-i-hto-vidviduvav-ukrayinu>

2. «Міграція в Україні: факти і цифри.2016» [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf

3. «Показники діяльності ДМС за 2015 р.» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://dmsu.gov.ua/images/files/statistic/Statistic15.pdf>

ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Ільченко В.М., старший викладач
Університет митної справи та фінансів (Україна)

З 1990-х років Україна цілком підтримала концепцію сталого розвитку, долучившись до Повістки дня на XXI століття (Ріо-де-Жанейро, 1992), Декларації Тисячоліття ООН (2000). В 2000-х роках країна оголосила «війну бідності», проте нестабільний економічний стан, неефективні реформи суттєво загальмували цей процес.

На даний час через кризові процеси посилилась поляризація доходів населення, рівень безробіття та невизначеності, соціальна диференціація – все це сприяє розповсюдженню такого явища, як бідність. Нині Україна прямує до ЄС, проте на даний момент є колосальна прірва добробуту між європейцями та українцями. Саме тому дослідження проблем бідності набуває більшого значення та стає викликом для України в майбутньому.

Стати гідним партнером у Європейському Союзі можливо через прискорення соціально-економічного розвитку, демократизацію державної влади та побудову громадянського суспільства. Суперечливими відносинами характеризується розвиток економічної, екологічної та соціальної сфер життєдіяльності населення регіонів, і лише застосовуючи комплексну систему стимулювання сталого розвитку регіону можливо їх подолати.

Бідність являє собою складне та багатоаспектне соціально-економічне явище, яке характеризує стан суспільного розвитку країни. Бідність, пов'язана з рівнем економічного розвитку та нерівністю у доступі до матеріальних та нематеріальних благ. Подолання бідності – глобальна проблема суспільстві, в якому економічна нерівність населення залежить від механізму розподілу національного багатства між різними соціальними групами.

Сучасна наука визначає бідність, як неможливість через брак коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу [1]. Сукупність чинників, відносно яких визначається бідність для кожної країни, є різною. Існує низка показників, розрахунок яких базується на даних щодо рівня і структури доходів та витрат населення.

В Європі, починаючи з 1960-х років, користуються так званим «медіанним доходом», тобто середнім доходом, який отримує більша частина населення. Нині, із приєднанням до ЄС бідніших країн із пострадянського

блоку, бідними вважаються ті, хто має не більше 60% від середнього рівня доходів в країні. Бідними також вважають тих, хто витрачає на харчування понад 60% свого доходу або чия калорійність харчування є меншою за 2100 ккал на добу [1].

До бідних можна віднести також осіб, позбавлених можливості споживати певні блага, які, наприклад, не мають набору з трьох найбільш поширених товарів тривалого використання (кольорового телевізора, пральної машини та холодильника) або позбавлені нормальних житлових умов (з центральним газопостачанням, водогоним та каналізацією) [1].

Бідність є не тільки соціальною категорією, а й економічною, відповідно безпосередньо залежить від таких макроекономічних показників, як обсяг ВВП, рівень безробіття, індекси реальної зарплати та інфляції. В 2013 р. країна опинилась на стадії тяжкої політичної кризи, ситуація загострилась в 2014 році з анексією Криму Росією та збройним конфліктом на сході. Низка перелічених подій призвела до економічної кризи, внаслідок якої ВВП зменшився в 2014 р. на 28,1%, в 2015 на 31,3%, а в 2016 – ще на 3,8%. За абсолютними показниками країна була відкинута на 5–10 років назад. Скорочення виробництва призвело до зростання безробіття. У 2016 р. роботи не мали 1654 тис. осіб, або кожний десятий з економічно активного населення (рис. 1).

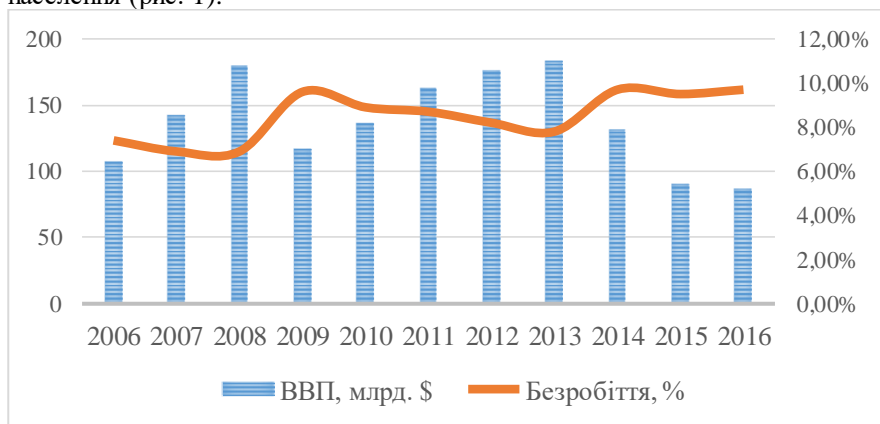

Рисунок 1 - Динаміка обсягу ВВП та рівня безробіття в Україні в 2006-2016 рр.

До 2013 року включно ситуація була досить стабільною. 2012 р. характеризується найбільш високими показниками, індекс зарплати склав 111%, а індекс інфляції спав у порівнянні з 2011 роком на 4,8% (рис. 2).

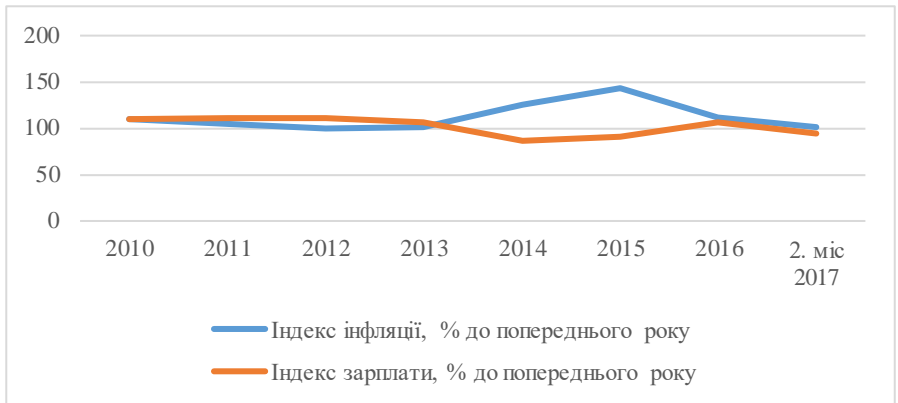

Рисунок 2 - Динаміка індексів інфляції та реальної зарплати в Україні в 2010-2017 рр.

В 2015 р. екстремуму досяг індекс інфляції, у порівнянні з 2014 р. він зріс на 118,2%. Разом з тим з 2013 р. почав різко спадати індекс заробітної плати. Лише в 2016 р. державі вдалось звести разом ці два індекси та трохи стабілізувати ситуацію. Протягом 2014-2015 рр. стрімко зросла інфляція – відповідно на 24,9% та 43,3%. Два місяці 2017 р. характеризуються зниженням як індексу інфляції так і рівнем заробітної плати. Подібні коливання спричинили в 2014-2015 рр. неминуче зuboжіння значної частини населення.

З 2001 р. в Україні діє державна програма «Стратегія подолання бідності». Крім того, країна долучилася до реалізації програми ООН «Цілі Розвитку Тисячоліття», яка висуває боротьбу з бідністю на перше місце. Згідно із взятими на себе зобов'язаннями, до 2015 р. в Україні планувалося ліквідувати абсолютну бідність за критерієм 5,05 доларів США на добу, знизити до 25% відносну бідність (за рахунок скорочення бідності серед дітей та зайнятого населення), зменшити в 10 разів частку тих осіб, чиє споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму (з 71,2% у 2000 р. до 7% у 2015 р.).

Планувалося знизити до 25% відносну бідність (за рахунок скорочення бідності серед дітей та зайнятого населення). В 2015 р. даний показник склав 22,9%, ця глобальна ціль досягнена. Планового показника вдалося досягти вже в 2013 р. – тоді відносна бідність складала 24,5%. Також можна простежити спадну динаміку показників бідності серед дітей та працюючого населення.

Не вдалося скоротити в 10 разів частку тих осіб, чиє споживання є нижчим за рівень фактичного прожиткового мінімуму. Плановий показник мав скласти всього 7%, проте в 2015 р. він становив 26,4% – невідповідність майже в 3 рази.

Політико-економічна криза 2014 р., великий потік вимушених переселенців з Донбасу та Криму значно погіршили ситуацію з бідністю. Крім того, відсутність статистичної інформації щодо територій, непідконтрольних українській владі, не дозволяє навести цілком вичерпні та достовірні дані.

З 2014 р. з'явився ще один профіль бідності, пов'язаний з раптовою втратою майна та джерел для існування. Для багатьох мешканців Донбасу причиною такого становища стали воєнні дії. Зауважимо, що станом на перший квартал 2014 р. більшість населення регіону не була заможною – 59,1% мали доходи від одного до двох прожиткових мінімумів, а 27,4% – нижче прожиткового мінімуму. За оцінками фахівців, із 6 млн. мешканців непідконтрольних територій на Сході України, а також прилеглої до них смуги, понад 5 млн. потрапили до групи раптово збіднілих або до групи вразливих до бідності внаслідок бойових дій, незалежно від того, переїхали вони за межі зазначених територій, чи залишилися в місці постійного проживання [3].

Досить цікава картина зі споживчим кошиком в Україні. В листопаді 2017 р. Кабінет міністрів України затвердив новий набір споживчого кошика, на основі якого розраховують прожитковий мінімум і від якого залежать соціальні виплати в державі. Чимало пунктів споживчого кошика досі далекі від реального життя. В споживчому кошику пропонується 1 телевізор LED (38 см. по діагоналі) на 10 років, 1 однокамерний холодильник на 15 років, а також 1 стаціонарний телефон на 20 років, про мобільний телефон не згадується взагалі. Дітям віком від 6 до 18 років передбачено 4 стрижки на рік, працездатній особі 6 разів на рік, особам, які втратили працездатність, також 6 разів на рік.

В 2016 р. було прийняте розпорядження «Про схвалення Стратегії подолання бідності» до 2020 р. (табл. 1).

Таблиця 1 – Співвідношення поточних та прогнозних показників згідно з розпорядженням «Про схвалення Стратегії подолання бідності» [4]

Показники	Роки		
	2015	2018	2020
Рівень бідності за абсолютним критерієм для порівняння з міжнародними показниками (за методологією Світового банку), %	2,2	0,8	0,5
Рівень бідності за відносним критерієм, %	9,9	6,6	6,5
Рівень бідності за абсолютним критерієм (витрати, нижчі від фактичного прожиткового мінімуму), %	26,4	23,0	15,0

Отже, Україні частково вдалося досягти зниження показників рівня бідності у порівнянні з 2000-м роком. Проте політична та економічна криза в 2014 році суттєво позначилася на рівні добробуту населення, інфляція зросла майже вдвічі, підскочив рівень безробіття, за показниками бідності країна була відкинута на декілька років назад. Економічне зростання є основною передумовою подолання абсолютної бідності. Водночас сприятливі економічні періоди породжують значні ризики підвищення відносної бідності, оскільки зазвичай призводять до збільшення нерівності. Необхідно дотримуватися балансу між економічним зростанням та регульованим розподілом доходів, особливо за умов існування необгрунтованої нерівності.

Наразі ситуація поступово стабілізується, держава проводить реформи, які мають сприяти підвищенню якості життя громадян. Так з 2017 року мінімальна заробітня плата була підвищена до 3200 грн., на черзі пенсійна реформа. Також уряд розробив актуальну стратегію подолання бідності до 2020 р. з конкретними механізмами.

1. Лібанова Е.М. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 328 с

2. Бедность сельского населения Украины [Електронний ресурс] / Ю.Л. Когатько // Демографія та соціальна економіка. - 2015. - № 1. - С. 32-43. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_1_5

3. Нові форми бідності в Україні: основні прояви та оцінка масштабів явища [Електронний ресурс] / Л.М. Черенько // Демографія та соціальна економіка. - 2015. - № 1. - С. 11-21. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2015_1_3

4. Про схвалення Стратегії подолання бідності: Розпорядження від 16.03.2015 р. № 161-Р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-%D1%80#n10>

САМООЦЕНКА КАК ВСЕСТОРОННИЙ СИСТЕМАТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ УСТОЙЧИВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ И ПОКАЗАТЕЛЕЙ СТЕПЕНИ ЕЕ ЗРЕЛОСТИ

Крачунов Х.А.

Сумский государственный университет (Украина)

Стойчев П.А.

Технически университет – Габрово (Болгария)

Самооценка должна использоваться для определения сильных и слабых сторон деятельности организации с точки зрения эффективности ее деятельности, в сравнении с лучшими практиками как на уровне организации, так и на уровне отдельных процессов. Самооценка способна помочь организации в установлении приоритетов, планировании и осуществлении улучшений и (или) инноваций в случае необходимости. Результаты

самооценки следует доводить до сведения соответствующих работников организации. Они должны использоваться для достижения понимания всеми работниками организации ее характера и будущих направлений ее деятельности. Результаты самооценки должны служить источником данных для анализа со стороны руководства.

Высшему руководству следует анализировать информацию, полученную в результате мониторинга среды организации, выявлять риски и возможности и устанавливать планы управления ими. Организации следует вести мониторинг и сохранять соответствующую информацию и изучать потенциальные воздействия на свою стратегию и политику. Анализ собранной информации должен обеспечивать возможность принятия основанных на фактах решений по вопросам стратегии и политики в отношении:

- потенциальных изменений в потребностях и ожиданиях заинтересованных сторон в долгосрочной перспективе;

- существующих видов продукции и деятельности, которые в настоящее время представляют наибольшую ценность для заинтересованных сторон;

- тех видов продукции и тех процессов, которые могут понадобиться организации в будущем для удовлетворения меняющихся потребностей и ожиданий заинтересованных сторон;

- возникновения спроса на продукцию организации в долгосрочной перспективе;

- влияние на организацию возникающих технологий;

- новых профессиональных навыков, которые могут понадобиться;

- предполагаемых изменений в законодательных и нормативных требованиях или на рынках труда или других ресурсов, которые могут затронуть организацию.

Высшее руководство следует применять системный подход к изучению имеющейся информации и обеспечивать использование данной информации для принятия решений.

Данные можно получать из многих источников, например:

- мониторинг среды организации;

- измерение показателей деятельности организации, в том числе ключевых показателей;

- оценка целостности и достоверности процессов измерений;

- результаты внутренних аудитов, самооценки и бенчмаркинга;

- оценка риска;

- информация, полученная от потребителей и других заинтересованных сторон.

Полученные результаты должны оцениваться относительно поставленных целей. Изучения должны проводиться на плановой основе через определенные промежутки времени, чтобы иметь возможность определить

тенденции, а также оценить усилия организации по достижению поставленных целей. Они должны также использоваться для выявления возможностей для совершенствования, инноваций и обучения, а также касаться оценки ранее выполненных улучшений, включая аспекты применимости, гибкости подхода и быстроты реагирования в отношении видения и целей организации.

Эффективное изучение данных способно помочь в достижении запланированных результатов. Результаты изучения могут использоваться для бенчмаркинга внутри организации между операциями и процессами и для демонстрации тенденций во времени; они также могут использоваться для внешнего бенчмаркинга, чтобы провести сравнение с результатами, полученными другими организациями в той же или другой отрасли.

Результаты изучения могут указывать на достаточность выделенных ресурсов и на эффективность использования ресурсов для достижения целей организации. Результаты изучения должны быть представлены в форме, облегчающей деятельность по совершенствованию процессов.

Самооценка представляет собой всесторонний и систематический анализ деятельности организации и ее результатов по сравнению с выбранным эталоном.

Самооценка может дать общее представление об эффективности деятельности организации и степени зрелости ее системы управления [3, 4, 5, 6]. Она также способна помочь в выявлении областей, требующих совершенствования и (или) инновационного подхода, и в установлении очередности осуществления последующих действий. Организации следует использовать самооценку для выявления возможностей для совершенствования и инноваций, установления приоритетов и разработки планов действий с целью достижения устойчивого успеха. Результаты самооценки показывают сильные и слабые стороны, уровень зрелости организации и, в случае повторного проведения, достижения организации за определенный период времени. Результаты самооценки организации могут представлять собой ценную информацию для анализов со стороны руководства. Помимо этого, самооценка может стать средством обучения, способным дать более правильное представление об организации и стимулировать вовлечение заинтересованных сторон.

Методика самооценки включает отдельные таблицы самооценки для ключевых элементов и деталей. Таблицы самооценки могут использоваться в представительном виде или могут быть адаптированы к требованиям организации. Следует заметить, что в отличие от самооценки аудиты используются для определения степени выполнения требований к системе управления качеством. Выводы аудитов используются для оценки результативности системы управления качеством и для выявления возможностей для совершенствования [3, 7].

Достаточно зрелая организация функционирует результативно и эффективно и добивается устойчивого успеха. Это во многом зависит от руководителей организации, которые:

- понимают и удовлетворяют потребности и ожидания заинтересованных сторон;
- ведут мониторинг изменений в среде организации;
- выявляют возможные области, требующие улучшения и инноваций;
- определяют и развертывают стратегию и политику;
- устанавливают и структурируют цели;
- осуществляют управление процессами и ресурсами;
- демонстрируют доверие к своим работникам, что ведет к росту мотивации, приверженности и вовлеченности;
- устанавливают взаимовыгодные отношения с поставщиками и другими партнерами.

В методике самооценки целесообразно использовать пять уровней зрелости, которые могут быть расширены для включения дополнительных уровней или так или иначе адаптированы к требованиям организации в случае необходимости.

Поэтапная методика проведения организацией самооценки состоит:

а) в определении области самооценки с точки зрения оцениваемых частей организации и типа оценки, например:

- самооценка ключевых элементов;
- самооценка детализированных элементов;
- самооценка детализированных элементов с добавлением дополнительных или новых критериев, или уровней;

б) в определении ответственного за самооценку и сроков ее проведения;

в) в определении порядка проведения самооценки – либо группой (межфункциональной или другой соответствующей группой), либо отдельными исполнителями. Процессу самооценки может способствовать назначение координатора;

г) в определении уровня зрелости по каждому отдельному процессу организации. Это осуществляется путем сопоставления текущего положения дел в организации с примерами, перечисленными в таблицах, и путем определения элементов, уже применяемых организацией, начиная с уровня 1 и переходя к более высоким уровням зрелости. Текущий уровень зрелости считается наивысшим достигнутым уровнем зрелости без каких-либо предшествующих расхождений;

д) в обобщении результатов в отчете. Это позволяет фиксировать результаты, достигнутые за определенный период времени, и облегчает обмен информацией как в рамках организации, так и за ее пределами.

Организация может характеризоваться разными уровнями зрелости по каждому из элементов. Анализ расхождений может помочь высшему руководству в планировании и определении первоочередных мер по улучшению и (или) инновационных инициатив, необходимых для перевода отдельных элементов на более высокий уровень.

По результатам проведения самооценки желательно составить план улучшений и (или) инноваций, который будет использован в качестве исходной информации при проведении планирования и анализа со стороны высшего руководства на основе элементов настоящего стандарта.

Информация, полученная в результате самооценки, может также использоваться:

- для стимулирования сравнительного анализа и обмена знаниями в рамках организации (сравнения могут проводиться между процессами организации и, при необходимости, между подразделениями);
- для бенчмаркинга с другими организациями;
- для мониторинга прогресса, достигнутого организацией за определенный период времени, путем проведения периодических самооценок;
- для выявления участков, требующих совершенствования, и установления приоритетных направлений.

Результаты самооценки способствуют:

- постоянному повышению общей эффективности деятельности организации;
- ходу работ по достижению и поддержанию устойчивого успеха организации;
- обновлению процессов организации, ее продукции и структуры в случае необходимости;
- стимулированию передовых методов;
- выявлению дополнительных возможностей для совершенствования.

1. ISO 9001:2015 Quality management systems – Requirements.
2. ISO 9004:2009 Managing for the sustained success of an organization – A quality management approach.
3. Бубела Т. З. Системный подход к оцениванию качества / Т. З. Бубела // Международный журнал Технического университета Варна «Устойчивое развитие» - 2013. - №12. - С.56 - 62.
4. Бубела Т. З. Кваліметричний підхід до оцінювання рівня якості об'єктів довкілля / Т. З. Бубела, М. М. Микійчук // Збірник тезів 3-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Якість технологій - якість життя», 14-16 квітня 2011р., м.Харків, Україна. - С.82-83.
5. Бубела Т. З. Концептуальні засади створення фахових систем вимірювання якості / Бубела Т. З. // Електротехнічні і комп'ютерні системи. Науковий журнал Одеського національного політехнічного університету. - 2012. - № 06 (82). - С.210-215.
6. Бубела Т. З. Система забезпечення єдності оцінювання якості об'єктів різної природи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. техн. наук: спец. 05.01.02 «Стандартизація, сертифікація та метрологічне забезпечення» / Т. З. Бубела. – Львів, 2014. – 38 с.
7. Крачунов Х.А., Бубела Т.З., Устойчивое развитие: стратегия, перспективы, возможности, стандартизации. - Львов, Национальный университет «Львовска политехника», 2016. - 160с.

СТУДЕНЧЕСКАЯ ИММИГРАЦИЯ В КАНАДУ

Кушниренко А., студентка

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова (Украина)

Канада – одна из стран наиболее открытых стран для мигрантов, её простая иммиграционная политика привлекает огромное количество международных студентов со всего мира.

К тому же Канада обладает очень мощной сырьевой и энергетической базой, которая до сих пор превышает потребности экономики и населения всей страны. Поэтому правительство страны заинтересовано в привлечении иностранцев на постоянное место жительства.

Канада принимает больше иммигрантов и беженцев относительно своего населения, чем большинство других стран в мире. В результате, в настоящее время в Канаде проживают 34 этнические группы. Согласно отчету ООН, за 2015 год Канада заняла 7-ое место по популярности стран для иммиграции после Соединенных Штатов Америки, Германии, России, Саудовской Аравии, Соединенного Королевства и Объединенных Арабских Эмиратов.

В настоящее время студенту достаточно просто переехать на обучение за границу, если есть желание. Существует огромное количество программ, стипендий и грантов практически во всех странах мира.

Миграционная политика Канады в первую очередь направлена на привлечение дополнительных средств в бюджет. К 2022 г. правительство Канады планирует увеличить количество иностранных студентов практически вдвое, что будет создавать 86000 новых рабочих мест и добавлять 10 миллиардов долларов в экономику Канады. На сегодняшний день Канада принимает около 5-ти процентов студентов со всего мира, которые обучаются вне их домашних стран. Уже который год Канада лидирует в списке стран, наиболее предпочитаемых иностранными студентами [1].

С каждым годом прирост приезжих студентов в Канаде становится всё больше. В этом году 356 574 иностранных студентов из 190 стран приехали учиться в Канаду.

Если сравнивать 2015 год с 2000 годом, то студентов в Канаде увеличилось на 191%. За этот же период студенты из Саудовской Аравии имели наибольший процент прироста - 3173%, студенты из Индии - 2113%, из Нигерии - 1687% и Китая - 886%. Также с каждым годом наблюдается значительный прирост студентов из Бразилии, России, Франции [2].

Сейчас в Канаде практически две третьих всех студентов составляют китайцы – 120 339 человек, это 33,7% от общего количества

всех приезжих студентов. Следующие в списке стран, наиболее крупных источников студентов в Канаду - Индия (48 914 студентов или 13,7% от всей численности международных студентов) и Франция (20 218 студентов или 5,7%). Если сложить количество студентов из этих трех стран, то это в общей сложности составит 53,1% от общего количества иностранных студентов [2].

Процент студентов из Южной Кореи от общего числа международных студентов составляет 5,6%, из США - 3,4%, Саудовской Аравии - 3,3%, Нигерии - 2,8% [3].

Количество студентов из Украины, которые приезжают в Канаду на обучение с каждым годом становится всё больше. В рейтинге стран, родом из которых прибыли международные студенты в Канаду Украина занимает 25-е место [4].

Существует три основных фактора, активно содействующих иммиграции студентов в Канаду. Первый - это стоимость обучения. Канада имеет вполне адекватные цены, особенно если сравнивать с ценами на обучение в США и Великобритании – 8-15 тысяч долларов США за год обучения. Второй фактор - программы со-ор, которые предлагают практически все колледжи и университеты Канады. Программа со-ор предполагает наличие в программе обучения рабочего семестра, то есть это возможность студентам применить свои знания на практике, а также получить опыт работы во время обучения. Третий фактор, мотивирующий студентов приезжать в Канаду на обучение – возможность в более быстром порядке, чем остальные иммигранты получить вид на жительство, а в дальнейшем и канадское гражданство. После обучения требуется проработать всего 1 год и можно подавать заявление на получение статуса постоянного жителя Канады. Эти факторы делают Канаду очень привлекательной для студентов из других стран.

Привлечение лучших и творческих студентов помогает обеспечить Канаде долгосрочный экономический успех – создаются новые рабочие места, а также решаются ключевые проблемы рабочей силы.

1. «Economic Impact of International Education in Canada» [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.international.gc.ca/education/report-rapport/economic-impact-economique/sec_4.aspx?lang=eng

2. «International students increasing in Canada» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.rcinet.ca/en/2015/08/06/international-students-increasing-in-canada/>

3. «Facts and stats» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.univcan.ca/universities/facts-and-stats/>

4. «Canada's Performance and Potential in International Education» [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://cbie.ca/media/facts-and-figures/>

ПРЕКАРИАТ В СИСТЕМЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СТРАТИФИКАЦИИ ОБЩЕСТВА

Осик Ю.И., с.н.с., Аубакирова Ж.Б., магистрант,
Пунтус Е.А., эксперт центра мониторинга развития НИР
Карагандинский экономический университет (Казахстан)

В последнее время в научном обороте появился и стал занимать все более существенное место термин «прекариат». Этим термином обозначают социальный слой, входящие в который люди не имеют постоянного заработка, места работы социальных гарантий, зачастую их трудовая занятость является неформальной. Особенности их занятости и образа жизни оказывают влияние на формирование их модели поведения [1].

В числе первых исследователей, которые стали рассматривать проблемы прекариата в связи с процессами глобализации экономики, были французские социологи П. Бурдьё [2] и Р. Кастель [3]. Российские социологи З.Т. Голенкова и Ю.В. Голиусова понятием *прекаритет* обозначают «непредсказуемые, ненадежные и небезопасные условия существования, приводящие к материальному и психологическому неблагополучию» [4, с. 8]. Они же отмечают, что для представителей общественного слоя, именуемого «прекариат», общими проявлениями является эмоциональная нестабильность, тревожность, чувство неуверенности в будущем.

Современная тенденция превращения ранее относительно гарантированных трудовых отношений – в негарантированные и незащищенные называется *прекаризацией* (от англ. *precarious* и лат. *precarium* – рискованный, нестабильный). Это понятие описывает процесс ухудшения условий труда при одновременном сокращении заработной платы или урезании правовых и социальных гарантий, когда трудовые отношения могут быть расторгнуты работодателем в любое время [1].

Британский исследователь Г. Стендинг выделяет в современном западном обществе *пять* групп на основании трудовой принадлежности: 1) *элита*, в которую входит весьма ограниченное число сверхбогатых людей; 2) *салариат* (от англ. *salary* – зарплата) – высший средний слой, имеющий стабильную полную занятость и зарплату, в него входят руководящие работники корпораций, государственных учреждений, государственной службы; 3) *профессионалы* – работники, имеющие стабильное положение благодаря своим знаниям и умениям, занятые на основе контракта; 4) *сердцевина* – «старый» рабочий класс; 5) *прекариат* – социально неустроенные люди, не имеющие полной гарантированной занятости [5].

Г. Стендинг дает описательную характеристику выделенным группам современного западного общества (США, Евросоюз). Численных данных не

приводится; указаны три социальных группы, потенциально подверженные *прекаризации*: молодежь; женщины; пожилые люди.

Автор [1] выделяет изменчивость и гибкость как условие возникновения неустойчивой занятости. В западной социологии труда получила распространение точка зрения, согласно которой новая *техническая* и *информационная реальность* влечет за собой коренное изменение всех ключевых понятий индустриальной социологии, таких как «нормальный рабочий день», «трудящийся» и даже «предприятие». Вместо них выдвигается понятие «флексibilität» (гибкость) социально-трудовых отношений, подразумевающая, с одной стороны, – гибкость в организации рабочего времени и политике занятости, с другой – многообразие умений работников и способность работников приспосабливаться к изменениям.

В докладе западногерманского социолога У. Юргенса (1986 г.) это понятие раскрывается следующим образом:

а) *гибкость* в понимании *рабочего дня*, которая должна предусматривать разнообразие его вариации: удлинение, сокращение, прерывистость и т.п.;

б) *гибкость* в понимании «трудящегося», в деятельности которого изменяется соотношение «исполнительских» и «руководящих», «творческих» и «нетворческих» (рутинных) функций, изменяется тип взаимоотношений с руководителями, из которых «вымываются» промежуточные звенья и «передаточные инстанции»;

в) *гибкость* в понимании «предприятия», которое трудно идентифицировать и «локализовать», поскольку его «рабочие места» могут оказаться едва ли не по всей стране (по местам фактического проживания работников), а отдельные функции могут оказаться распределенными по его постоянно меняющимся «звеньям» [6].

Идеологи глобализации предполагают, что *флексibilityная* (непостоянная, нестабильная) система трудовой занятости превратится в *норму* и постепенно вытеснит стабильность 8-часового рабочего дня и 5-дневной рабочей недели. Одним из результатов такой гибкости является усиление власти работодателя, заинтересованного в переходе на краткосрочные трудовые контракты, снижении оплаты труда и понижении уровня социального страхования в условиях конкуренции работников. Для работников это означает *неустойчивую трудовую занятость*, в ряде случаев имеющую неформальный статус.

Прекаризация затронула одну из богатейших стран западной Европы – Германию. К самым беззащитным группам (молодежь, женщины, пожилые люди) добавились мигранты. Если говорить о том, кто именно виноват в прекаризации немецкого рынка труда то, прежде всего, надо обратить внимание на резкое изменение тактики и стратегии менеджмента, требующего

от работающих по найму все больших и больших жертв. В последнее время дошло даже до того, – отметил профессор Йенского университета К. Дерре, – что некоторые достаточно крупные предприятия перевели в категорию «неустойчивых», «неполноценных» трудовых отношений (prekäre Beschaeftigung) определенную часть руководящих работников, обрекая их на неуверенность в завтрашнем дне. Также и реформа социального государства привела к тому, что полноценные трудовые отношения (normale Beschaeftigung) сегодня более не гарантируют устойчивый социальный статус [9].

Боязнь потерять работу, лишиться определенного уровня материальной обеспеченности и опуститься на социальное дно стала в современной Германии таким массовым явлением, что в пору говорить о некоей эпидемии страха, который знаком представителям всех социальных слоев.

К. Дерре выделяет три уровня надежности трудовых отношений. На самом нижнем находятся так называемые Langzeitarbeitslose (длительно безработные), которые, потеряв надежду на полноценную работу, вынуждены соглашаться на любые условия работодателей. Страх потерять работу им уже практически неведом, поскольку работы у них фактически нет. Второй уровень – это те работающие по найму, кто вынужден довольствоваться частичной занятостью, работой в так называемой Leihfirma (которая «одалживает» своих работников другим фирмам на время) или несколькими малооплачиваемыми работами одновременно. Эти люди разочарованы, растеряны, неуверенны в будущем, но, тем не менее, все еще надеются на надежное рабочее место [9].

На вопрос о том, какое влияние неустойчивость трудовых отношений оказывает на социальную жизнь человека, К. Дерре вынужден был сказать, что невысокие доходы и прекариат, к сожалению, не позволяют людям нормально планировать свою жизнь. И поэтому молодежь сегодня не спешит обзаводиться семьей, а семьи не могут позволить себе более одного ребенка. В обществе, где прекариат уже стал массовым явлением, назрела необходимость переосмысления его социального устройства. Трудовая жизнь современного человека, по мнению профессора, вполне может состоять из смены фаз. В первой – человек работает. Во второй (фазе безработицы) – посвящает время семье или себе. В третьей – снова работает. В четвертой (фазе безработицы) – занимается самообразованием. Черета и последовательность фаз произвольна, зависит от индивидуума и ситуации на рынке труда [9].

Будет ли реализован предлагаемый вышеупомянутым профессором сценарий, или мы станем свидетелями чего-то другого – покажет время. Одно сегодня совершенно бесспорно: традиционный рынок труда в Германии (да и в других развитых странах) давно уже перешел в стадию разрушения. А глобализация мировой экономики ускоряет процесс его эрозии, лекарства от

которой нет. И мечтать о возврате в прежние времена и отношения совершенно бессмысленно.

В статье З.Т. Голенковой и Ю.В. Голиусовой [4] прекариат рассматривается как социальная группа в структуре общества. Основным признаком принадлежности к этой группе считается отсутствие у работающих индивидов узаконенных отношений с работодателем. «Российский прекариат не является низшим слоем, поскольку по уровню дохода и образования часто приравнивается к средним слоям общества» [4, с. 12]. Выводы вышеупомянутых авторов: 1) формирование прекариата в России не вызывает сомнений; 2) последствия его формирования «могут носить негативный характер»; 3) «нестабильность в сфере занятости порождает эмоциональную, психологическую и социальную нестабильность», которая ведет к скрытому (латентному) социальному конфликту и «провоцирует протестное поведение» [4, с. 13] людей. Подчеркивается значимость вклада *протестного поведения* прекариата в возникновении социальных беспорядков в общественных местах.

Американские социологи Р.П. Колеман и Б.Л. Ньюгартен подразделяют общество на следующие слои [7]. 1) высший слой – 3% населения (аналог «элиты» у Г. Стенинга);

2) верхняя часть среднего слоя – 10% населения («салаariat – у Г. Стенинга);

3) нижняя часть среднего слоя – служащие, или «белые воротнички» – 21% населения (близко к категории «профессионалы» – у Г. Стенинга);

4) рабочие, или «синие воротнички» – 48% («старый рабочий класс» – у Г. Стенингу);

5) самый низший «неблагополучный» класс – 18% населения (у Г. Стенинг – «прекариат», социально неустроенные люди, не имеющие полной гарантированной занятости).

Т.Ю. Богоморлова и В.С. Тапилина выделили 5 слоев, имеющих следующие характеристики:

1) в *высший слой* до кризиса входило 1,5% населения, после кризиса – 0,7% населения, это – «элита» (малочисленность и нестабильность этого слоя не позволяют составить его социальный профиль на статистически значимом уровне);

2) в *верхнюю часть среднего слоя* до кризиса входило 13,7% населения, после кризиса – 5,4% (крупные чиновники и законодатели, генеральные директора и управляющие, представляющие государственный и частный сектор экономики; сфера финансов и кредита, юстиции, руководители силовых структур). *Уменьшилась доля салаариата* – в стратификации Г. Стенинга.

3) *нижняя часть среднего слоя* - до кризиса 40,2% населения. Ввиду резкого снижения доходов в результате кризиса общая численность

этого слоя снизилась в 1,5 раза – до 26,4% от количества населения: часть специалистов и рабочих переместилась из нижней части среднего слоя – в низший слой.

4) численность *нижнего слоя* в результате кризиса возросла в 1,5 раза – с 43,9% до 67,5% от количества населения. (из них 50% преподавателей высшей и средней школы, работников науки и научного обслуживания) [8].

Таким образом, *группа риска представлена не только низшим слоем* (от 20 до 40% населения, а в кризисные периоды до 60%), но и нижняя часть *среднего* слоя, представленного «белыми воротничками» (служащими, офисными работниками), а также частью специалистов, работников ручного труда – «синих воротничков».

В настоящем исследовании предпринята попытка мониторинга возникновения прекариата в Казахстане с учетом актуальности этой темы и того, что по этой теме отечественные исследования нам неизвестны. В марте 2017 г. в г. Караганде было проведено анкетирование 100 человек, в т.ч. 54 мужчины и 46 женщин. 85% респондентов имели высшее образование и 10% среднее специальное.

Возраст: 56% от 30 до 45 лет; 23% от 25 до 29 лет; 21% от 46 до 60 лет;

Социально-профессиональная категория респондентов следующая: 56% служащие, 21% работники сферы услуг, 10% рабочие, 5% работающие пенсионеры, 5% самозанятые, 5% предприниматели.

Изменения социальных настроений в нашем обществе за последние 5 лет 54% оценили нейтрально; 23% негативно; 15% затруднились ответить; 8% оценили позитивно.

Наиболее острыми проблемами оказались: для 56% – низкий уровень заработной платы; для 54% – рост цен; для 38% – коррупция; для 26% – высокая стоимость жилья; для 23% – низкий уровень медицинского обслуживания.

На вопрос «Чего больше всего боитесь?» ответили следующим образом: 56% – мировой войны; 23% – преступности; 10% – произвола чиновников; 8% – нищеты; 3% – потери работы. Из тех, кто боится нищеты, оказались в подавляющем большинстве (67%) мужчины в возрасте 30-45 лет, служащие.

Знакомство с новым Трудовым кодексом РК анкетированные оценили следующим образом: 41% читали; 26% хорошо знают, 18% не знают Трудовой кодекс РК; 15% затруднились ответить.

Тезис о том, что Трудовой кодекс РК гарантирует трудовую безопасность, прокомментировали следующим образом: 49% – да, частично; 21% – нет; 21% затруднились ответить; 9% – да, полностью.

На следующий вопрос: «Какие из форм трудовой безопасности вы считаете гарантированными лично для вас?» анкетированные ответили так: 36% – безопасность доходов; 26% – никакие; 21% – гарантия труда; 21% – безопасность труда.

Уровень напряжённости (конфликтности) в своем трудовом коллективе охарактеризовали следующим образом: 48% - низкий, конфликтов почти не бывает; 26% – средний; 26% ответили, что у них не конфликтуют.

Напряжённый, конфликтный характер связан у 51% – с низкой заработной платой; у 21% – с тем, что начальство игнорирует интересы работников; 18% – из-за отсутствия премий, социальных выплат; 18% из-за ненормированного рабочего дня.

О создании всех необходимых условий труда на их предприятии ответили следующим образом: 51% – да, частично; 36% – да, полностью; 10% затруднились ответить; 3% нет. О коллективном договоре знают 40%, не знают – 21%, 21% затруднились ответить, 18% что-то знают.

«Соблюдаются ли условия коллективного договора на вашем предприятии?» - был следующий вопрос. 36% ответили: да, частично. 28% – да, полностью, 26% затруднились ответить; 10% – нет, не соблюдаются.

На вопрос: «Считаете ли вы правильным участвовать в акциях протеста при нарушении трудовых прав?» ответили следующим образом: 31% – да, если вопрос не решается; 21% – нет, все споры можно решить мирно; 21% – не задумывался над этим вопросом; 18% – нет бесполезно; 5% – да, это очень эффективная мера; 5% – нет, за это могут уволить. Среди потенциально протестных работников 58% составляют женщины, в основном служащие, 30-45 лет. Из 5%, которые считают акции протеста эффективной мерой, все – женщины 30-45 лет, 50/50 служащие и работники сферы услуг.

Сменить место работы не хотят 64% опрошенных, 36% хотели бы. Из тех, кто хотел бы сменить место работы – 38% это сделали бы потому, что недовольны размером заработной платы. Считают, что должны следить за соблюдением трудового права: 49% – государство; 44% – работодатель; 31% – профсоюзы; 13% – трёхсторонняя комиссия.

Таким образом, авторами рассмотрен сравнительно новый социальный слой в социально-экономической стратификации общества. В слой входят люди, не имеющие надежной работы и социальных гарантий. Общие черты этих людей – эмоциональная нестабильность, тревожность, неуверенность в будущем. Это не аналог малообразованного пролетариата. В слой прекариала все больше попадают преподаватели высшей и средней школы, работники науки и научного обслуживания. В качестве причин психологического неблагополучия человека рассматривается неформальная занятость, а также постоянная изменчивость и гибкость социально-трудовых отношений.

Проведено анкетирование среди работников г. Караганды Казахстана на предмет наличия прекариата, результаты которого следующие.

1. Озабоченный тем, что боится потерять работу, обнаруженный нами прекариат составляет всего 3% от числа опрошенных. Незначительная доля от всех работающих может свидетельствовать об уверенности абсолютного

большинства работников в завтрашнем дне, правильности политике руководства страны и о доверии ему.

2. Активность и значительную долю потенциально протестной части работающих не представляется оценить однозначно. Ее можно расценивать как положительный фактор, свидетельствующий об укреплении демократии в нашем обществе и становлении гражданского общества. С другой стороны, это потенциальный возмутитель социального благополучия. Представляется актуальной просветительская работа в обществе в направлении роста конструктивной гражданской активности, т.е. в решении дискуссионных вопросов методами парламентаризма и компромисса.

1. Дружилов С.А. Прекариат и неформальная трудовая занятость в России: социально-психологические аспекты // Гуманитарные научные исследования. 2015. № 1.

2. Bourdieu P. Counterfire: Against the Tyranny of the Market. London: VersoBooks, 2003.

3. Кастель Р. Метаморфозы социального вопроса. Хроника наемного труда. СПб.: Алетей, 2009. 574 с.

4. Голенкова З.Т., Голиусова Ю.В. Новые социальные группы в современных стратификационных системах глобального общества // Социологическая наука и практика. 2013. № 3. С. 5-14.

5. Стэндинг Г. Прекариат. Новый опасный класс. М.: Ад Маргинем Пресс, 2014. 328 с.

6. Давыдов Ю.Н. «Социология участия» и проблема социологической расшифровки техники // ФРГ глазами западногерманских социологов: Техника – интеллектуалы – культура. М.: Наука, 1989. С. 81-101.

7. Coleman R.P., Neugarten B.L. Social status in city. San Francisco: Jossey-Bass, 1971. 322 p.

8. Богоморлова Т.Ю., Тапилина В.С. Экономическая стратификация населения в 90-е годы // Социологические исследования. 2001. № 6. С. 32-43.

9. Мармер Э. neuzeiten.rus.verlag.de/2009/07/24/что-такое-прекариат/

ПРОБЛЕМА ГОЛОДУ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Прокопенко О.В., д.е.н., проф.^{1,2}, **Кучеревич В.В.**, студент гр. МЕ-51а¹

¹*Сумський державний університет (Україна)*

²*Академія техніко-гуманітарна в м. Бельско-Бяла (Польща)*

У ХХІ століття світове співтовариство прийшло з вантажем серйозних невіршених проблем, серед яких особливо виділяється коло загроз, що ставлять людство на грань виживання. Саме до таких проблем відносяться масовий голод і недоїдання, які в тій чи іншій мірі зачіпають як країни що розвиваються, так і економічно розвинені країни. Глобальна продовольча проблема – чи не найдавніша з усіх глобальних проблем людства. Голод – як крайній її прояв і величезне соціальне лихо – мав місце в масах людей і в давнину, і в середні віки, і в періоди нової та новітньої історії. У міфології індіанців Центральної Америки існувало навіть божество голоду.

В сучасності досить складна продовольча ситуація зберігається в Південно-Західній, Південній і Південно-Східній Азії. Так, в Південній і Південно-Східній Азії загальна чисельність голодуючих в 1970-80-х роках трималася на рівні 280-290 млн осіб, та й в 1990-х роках цей показник мало змінився. В першій половині 1990-х років в Непалі до категорії тих, хто недоїдає, відносилось 70% всього населення, в Індії – понад 60%, в Пакистані та Індонезії – 40%.

Для економічно розвинених країн явище голоду і недоїдання в цілому вже не характерно. Ці країни нині виробляють і споживають більше 3/4 світового продовольства, хоча в них проживає менше 15% населення Землі. У більшості цих країн середня калорійність харчування перевищує 3000 ккал на добу. У зв'язку з цим останнім часом особлива увага звертається на те, що в світі все більше людей переїдають і мають зайву вагу тіла, в результаті чого підвищується їх сприйнятливість до хвороб, знижується працездатність і скорочується тривалість життя. Загальна кількість людей, що переїдають, оцінюється в 600 млн чоловік, більшість з яких проживає в США, Великобританії та інших європейських країнах.

Яким же чином людство намагається боротися з цією глобальною, що стосується всіх країн в цілому і кожен окремо, проблемою? Світова спільнота неодноразово ставила за мету ліквідувати голод або принаймні знизити його гостроту, але кожен раз поставлені орієнтири виявлялися недосяжними. Так, на міжнародній неурядовій конференції по боротьбі з голодом, що відбулася в кінці 1989 року в італійському місті Белладжіо, було заявлено про доречність і можливість у короткий час покінчити зі смертністю від голоду і позбавити від нього половину бідних сімей. Але реального втілення цих прогнозів не відбулося. Далі, на Всесвітньої зустрічі на вищому рівні з питань продовольства, що відбулася в 1996 році, однією з міжнародних цілей було оголошено значне скорочення в усьому світі частки голодних і людей, що хронічно недоїдають.

Всі країни вже прийняли або вживають екстрених заходів для боротьби з прихованим голодом, чітко усвідомлюючи, що тим самим фактично запобігають національній катастрофі. Обов'язкове збагачення масових продуктів вже втілено в різного роду національних програмах, закріплено законами. Наприклад, в США, Канаді та десятках інших країн пропонується збагачувати абсолютно всю муку. Результати такої профілактики, які щорічно публікує ВООЗ, вражають. Так, у Венесуелі лише за один рік захворюваність на анемію у дітей 7–15 років знизилася з 37 до 19%, а збагачення шкільних сніданків в Перу тільки за півроку зменшило число анемічних дітей майже в 5 разів. Профілактика мікронутрієнтної недостатності в Америці дозволяє запобігати 4 з 10 дитячих смертей і на третину знижувати материнську смертність,

підвищувати на 40% працездатність і на 10-15 пунктів середній коефіцієнт інтелектуального розвитку (IQ) населення, а також на 5% збільшити валовий продукт країни.

Можна виокремити такі шляхи подальшого вирішення проблем голоду і недоїдання, що описуються в літературних джерелах:

- сприяння встановленню сприятливої політичної, соціальної та економічної обстановці з метою створення зусиль для викорінення бідності та установки міцного миру;

- проведення політики ліквідації нерівності і вдосконалення фізичного і економічного доступу для всіх в будь-який час до достатнього і безпечного харчування;

- проведення політики розвитку сільського господарства районів з низьким потенціалом і несприятливими природно-кліматичними умовами для аграрного виробництва;

- докладання зусиль для забезпечення продовольчої безпеки всіх країн шляхом розвитку світової торговельної системи;

- попередження і готовність до стихійних лих і надзвичайних антропогенних ситуацій;

- сприяння оптимальному виділенню і використанню інвестицій в сільському господарстві;

- надання продовольчої допомоги нужденним країнам.

На погляд авторів, здійснення макроекономічного аналізу даних проблем, що мають подвійну природу, дозволить винайти величезні можливості щодо вирішення таких проблем навіть без капіталовкладень, зокрема шляхом оптимізації товаропотоків за рахунок прийняття логістичних рішень. Лише активні дії світової спільноти дозволять ліквідувати проблеми голоду і недоїдання у світі.

1. Кускова Е. В. Проблема голода и недоедания в современном мире. 2011 [Электронный ресурс]. – <http://www.inspp.ru>

2. Максаковский В. П. Глобальная продовольственная проблема и ее географические аспекты. 2011 [Электронный ресурс]. – <http://geo.1september.ru>

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

Соломко Ю.О., студентка гр. Ф-61/1у
Сумський державний університет (Україна)

Дослідження феномену міграції робочої сили стає все більш важливим в наш час. Темпи міграції багатьох країн з кожним роком зростають, а в деяких країнах ситуація стала зовсім жакливою.

Перш ніж перейти до детальної характеристики необхідно визначити сутність міграції. «Міграція» з латинської мови перекладається, як переміщення або перенаселення і має два основні види: еміграція – виїзд за кордон та імміграція – вїзд до конкретної країни із-за кордону.

Країни-емігранти втрачають гарних, високоспеціалізованих спеціалістів і як наслідок не вистачає робочої сили, відбувається потреба у додатковій робочій силі.

Прикладом таких країн можуть слугувати країни Африки: Бурунди, Центральнo-африканська республіка Конго, Ефіопія, Нігерія, Мозамбiк та Зiмбабве. ВВП на душу населення в цих країнах складає від 250 до 750 дол. на людину. Ці країни мають низький рівень економічного розвитку. Люди, які живуть тут змушені покидати ці території і шукати роботу в інших країнах через екологічні негаразди (посуху, землетруси, повені), через економічні і політичні негаразди.

Країни-іммігранти мають ряд таких проблем як: велика густина населення, масове безробіття, низький рівень життя і заробітної плати. Але незважаючи на це країни до яких іммігрують люди знаходяться на порядок вище всіх інших країн і можуть дати людям можливість заробити більші кошти, ніж там де раніше проживали іммігранти.

Підтвердженням цього є такі країни як: США (протягом останніх 10 років іммігрувало 1 млн. чол., з них 20% трудові), Канада, деякі Західноєвропейські країни, Австралія, а з 2012 року ще й Росія. Люди іммігрують саме в ці країни саме тому, що тут вони можуть знайти роботу з більш високою заробітною платою.

Ми виявили, що в багатьох випадках міграція пов'язана із зрушенням в економіці певної країни, з різною платою за одну і ту саму працю, із нерівномірним нагромадженням капіталу.

В Україні за роки незалежності значно збільшилися міграційні процеси. Дуже багато наших співвітчизників виїхало за кордон через безробіття, низьку заробітну плату, через те, що держава майже не підтримує малий та середній бізнес. Українці більш за все емігрують в Польщу, Чехію та Італію. Багато українських вчених емігрують за кордон, тому що наша держава не має можливості достатнього фінансування роботи над винаходами. Для України міграційні процеси можуть призвести до необоротних наслідків (банкрутство різних галузей, втрата конкурентоспроможності, тощо.)

Отже, з вище переліченого ми можемо зробити висновок, що міграція робочої сили має як позитивні чинники (безкоштовне перейняття досвіду у мігрантів, які повертаються, зменшення соціальної напруги), так і негативні (втрата трудових ресурсів, старіння вітчизняних трудових ресурсів, тощо).

Науковий керівник: асист. Копилова Н.В.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРУДОВОЙ МИГРАЦИИ В КАЗАХСТАНЕ

Хишауева Ж.Т., заведующий кафедрой
Карагандинский государственный технический университет
(Казахстан)

В современной мировой экономике трудовая миграция стала прочно укоренившейся чертой и неотъемлемой частью явления, именуемого глобализацией.

Поскольку миграция оказывает все возрастающее влияние на общество, главная проблема заключается в определении того, каким образом следует регулировать миграцию, чтобы максимально увеличить её положительный эффект (приток квалифицированной рабочей силы, повышение уровня экономической активности населения) и свести к минимуму её потенциально негативные последствия (уклонение от налогообложения при нелегальной миграции и др.). Государства все больше стремятся обеспечить регулирование миграций, чтобы извлечь из неё потенциальную выгоду, избежав при этом излишних потерь.

Вмешательство государства в международное движение рабочей силы началось значительно раньше, чем его участие в регулировании международной торговли. Уже в конце XVIII века в Англии были приняты законы, запрещавшие промышленным рабочим эмигрировать за границу. В течение XIX века многие европейские страны принимали законы, ограничивавшие въезд нежелательных лиц. Тогда же страны стали заключать двусторонние конвенции, регулирующие миграцию, часть из которых действует по настоящее время [1].

В Казахстане, как и во многих странах мира, установлен разрешительный порядок в отношении трудоустройства иностранных работников, а количество привлекаемых на работу иностранцев квотируется Правительством РК на ежегодной основе [2].

Процесс квотирования привлечения иностранной рабочей силы (ИРС) в РК был введен с 1999 года первоначально в целом по республике и по группам профессий.

Начиная с 2001 г. квота на привлечение ИРС стала определяться в процентном отношении к экономически активному населению по республике, и распределяется по областям.

С 2011 г. впервые введены критерии отбора ИРС с установленными баллами и их пороговое значение.

С 2017 г. квота на привлечение иностранной рабочей силы устанавливается в процентном отношении к численности рабочей силы и

включает в себя: квоту на привлечение ИРС по видам экономической деятельности; квоту на привлечение трудовых иммигрантов; квоту на привлечение ИРС по странам исхода при наличии ратифицированных Республикой Казахстан международных договоров о сотрудничестве в области трудовой миграции и социальной защиты трудящихся-мигрантов.

Кроме этого, с 2017 г. для получения разрешения на привлечение ИРС работодателям необходимо будет уплачивать налоговый сбор. Его ставка будет дифференцирована в зависимости от отрасли и категорий привлекаемых работников [3]. Динамика размеров квоты на привлечение ИРС в РК представлена на рис. 1.

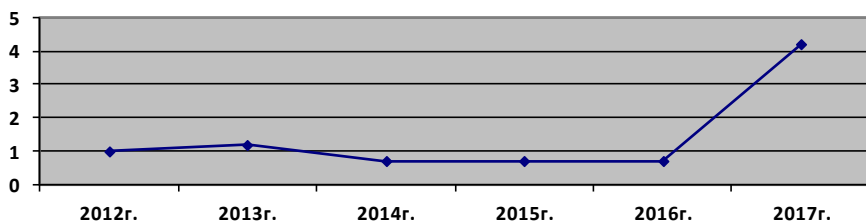

Рисунок 1 - Динамика размеров квоты на привлечение ИРС в РК

Стратегия привлечения иностранных трудовых ресурсов должна исходить из того, что в условиях все большей интеграции Казахстана в мирохозяйственные связи, конкурентоспособность страны будет во многом определяться количеством и качеством человеческого потенциала. Основными направлениями реализации стратегии привлечения иностранных трудовых ресурсов должны стать:

- разработка механизмов рационального расселения и использования потенциала иностранных трудовых ресурсов, исходя из интересов демографического и социально-экономического развития регионов, региональных рынков труда;

- разработка мер по легализации и интеграции иностранной рабочей силы в экономику Казахстана;

- использование практического опыта зарубежных государств по эффективному использованию иностранных трудовых ресурсов в различных секторах экономики.

1. Гудрун Биффль. Миграция и ее роль в интеграции Западной Европы [Электронный ресурс]. – 2011. – Режим доступа: <http://vasilieva.narod.ru>

2. Bado Legal Advisers. Разрешение на привлечение иностранной рабочей силы [Электронный ресурс]. – 03.04.2011. – Режим доступа: <http://sbmarket.kz>

3. www.enbek.gov.kz. Официальный сайт Министерства труда и социальной защиты населения РК.

ПОДХОДЫ К УПРАВЛЕНИЮ АКТИВАМИ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА НА ЭПАТАХ ИХ ЖИЗНЕННОГО ЦИКЛА*

Щербаченко В.А., к.э.н.

Сумский государственный университет (Украина)

Одной из составляющих интеллектуального капитала предприятия является интеллектуальная собственность (ИС). Под управлением ИС, следует понимать интегрированную систему подготовки и обеспечения различных уровней управления для эффективного планирования, контроля и принятия управленческих решений относительно объектов ИС. Главной целью управления объектами ИС является обеспечение возможности системного формирования и развития уникальных отношений, знаний и способностей производить уникальную продукцию с ее уникальными свойствами для максимально полного удовлетворения рыночного спроса [2, 3].

Выделим основные задачи управления ИС предприятия:

- анализ использования объектов ИС;
- выявление избыточных и необходимых объектов ИС;
- определение форм и методов правовой охраны объектов ИС;
- определение ключевого объекта ИС;
- реализация процедур правовой охраны ИС;
- коммерциализация (монетизация) ИС;
- пресечение нарушений интеллектуальных прав;
- взыскание компенсаций и штрафов за незаконное использование объектов ИС.

На сегодня в мире наблюдаются следующие закономерности технологического развития: новая технология появляется не одна, а в связке с другими; каждый набор технологий состоит из ряда взаимодополняющих технологий; каждая базовая технология является ядром многих прикладных; прикладные технологии используются для модернизации существующих производств; направление исследовательских усилий на создание и внедрение энергосберегающих технологий; сворачивание энергоемких и быстрое развитие высокотехнологичных отраслей; повышение значения постоянного обновления производства; снижение роли экономии на изменении масштабов производства и возрастание роли способности компаний к разработке, внедрению и быстрому обновлению товаров и т. п.

*Работа выполнялась за счет бюджетных средств МОН Украины, выделенных на выполнение научно-исследовательской работы № 53.15.01-01.15 / 17.3Ф «Методология формирования механизма инновационного развития национальной экономики на основе альтернативной энергетики».

При управлении правами на ИС следует учитывать этап жизненного цикла объекта ИС. Выделяют пять этапов жизненного цикла объектов ИС: создание, приобретение прав, использование, защита, утилизация [1] (табл. 1).

Таблица 1 – Этапы управления ИС

Название этапа	Характеристика
Оценка объектов ИС	Сопоставление издержек и выгод при эксплуатации объектов ИС. Целесообразность патентования определяется целями использования ИС: продажа продукции собственного производства или продажа технологии.
Защита объектов ИС	Развитием и защитой ИС во всем мире занимается Всемирная организация интеллектуальной собственности, основанная в 1967 году, и с 1974 года являющаяся специализированным учреждением ООН по вопросам творчества и интеллектуальной собственности. Законодательство Украины по вопросам ИС.
Оценка потенциала коммерциализации объектов ИС	Организации, которые занимаются оценкой ИС Украине могут входить в такие всеукраинские общественные организации, как «Всеукраинская Ассоциация Специалистов Оценки», «Украинское общество оценщиков», «Федерация оценщиков бизнеса и интеллектуальной собственности».
Коммерциализация объектов ИС	Формы коммерциализации ИС: инжиниринг, промышленная кооперация, передача технологий в рамках совместных предприятий, техническая помощь, франчайзинг, лизинг.

Таким образом, на предприятии необходимо создавать мощную систему управления интеллектуальной (в т.ч. промышленной) собственностью, способствующую интеллектуальному и экономическому развитию компании, систему, учитывающую вышеизложенные особенности управления объектами ИС на каждом из этапов их жизненного цикла [1,3].

1. Грицуленко С. И., Потапова-Синько Н. Е. Основы интеллектуальной собственности / Конспект лекций. – Одесса: ОНАС им. А.С. Попова, 2006. – 100 с.

2. Управление интеллектуальной собственностью // Сайт «Патентный поверенный». – Режим доступа: http://www.tm24.com.ua/ru/details/page_161/

3. Цибульов П. М., Чеботарев В. П., Зинювий В. Г., Суини Ю. Управление интеллектуальной собственностью / Под ред. П.М. Цибулева: монография. - К.: «К.І.С.», 2005. – 448 с.

**РОЗДІЛ 6
СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ**

**РАЗДЕЛ 6
СТРАТЕГИЧЕСКИЕ НАПРАВЛЕНИЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ И
УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ**

**SECTION 6
STRATEGIC DIRECTIONS TO PROVIDE ECONOMIC
SECURITY AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

**ZAKRES OCHRONY DÓBR PUBLICZNYCH W KONTEKŚCIE
ZASPOKOJENIA POTRZEB WSPÓLCZESNEGO KONSUMENTA**

Abramski Andrzej, doktor nauk prawnych (*Polska*)

Termin dobra publiczne jest zwrotem niedookreślonym. Mogą być postrzegane zarówno jako historycznie ukształtowany w społeczeństwie byt realny, jak również jako konstrukt słowny, na temat którego dyskurs – trwający od połowy XX wieku – wywołany został przez Paula Samuelsona. W różnym ujęciu dobra publiczne definiowane są zarówno w sposób szeroki, jako dobra niekonkurencyjne w konsumpcji bądź jako dobra społeczne niepodlegające regułom rynkowym, jak również – w sensie wąskim – jako dobra dostępne dla każdego użytkownika i użytkowane przez nieograniczoną liczbę podmiotów. Współcześnie dobra publiczne mogą być rozpatrywane w aspekcie materialnym, na przykład niektóre zasoby przyrody, a także niematerialnym – niektóre dobra kultury, bezpieczeństwo publiczne. Kontrowersje narastają natomiast wokół możliwości komercjalizacji dóbr publicznych. Szereg dóbr pełniących tradycyjnie funkcję użyteczności publicznej, które dotąd wyłączone były z obrotu rynkowego, zostaje skomercjalizowanych. Zmieniennym przykładem kierunku ewolucji w obszarze publicznych dóbr materialnych jest kwestia dostępności użytkowników do wody pitnej. W ujęciu historycznym było to dobro niekomercyjne, ale z uwagi na warunki techniczne przesyłu wody, jak również jej ograniczone zasoby – współcześnie postępujące zjawisko urynkowienia dostaw wody odbiorcom. W strefie europejskiej zasadniczo nieodpłatny pobór wody pitnej zapewniony jest w Irlandii. Na przestrzeni

dwudziestu minionych lat postępuje urynkowanie dostaw wody w krajach Europy Środkowej, a zwłaszcza w Polsce. Problem ten dotyka również innych surowców o znaczeniu strategicznym, co równocześnie skutkuje uprzywilejowaniem pozycji ekonomicznej i prawnej podmiotów dystrybuujących dobra publiczne tej kategorii. Problem ten dotyka również publicznych dóbr niematerialnych, na przykład w sferze emisji sygnałów telekomunikacyjnych i komercjalizacji bezpieczeństwa publicznego. Celem niniejszego badania jest ukazanie zasady elastyczności dóbr publicznych i przedstawienie zakresu oraz charakteru ich współczesnego ograniczania, jak również skutków tego zjawiska.

1. Anton A., Fisk M., Holmstrom N.: Not for sale: in defense of public goods. Oxford 2000.
2. Kleer J.: Dobra publiczne: wczoraj – dziś – jutro. Warszawa 2015.
3. Kosiewski P. (red.): Własność prywatna a dobra publiczne: problemy własnościowe i dobra kultury. Warszawa 2006.
4. Kwiatkowski S.: Teoria dóbr publicznych i rynkowe metody ich produkcji. W: Machaj M. (red.): Pod prąd głównego nurtu ekonomii. Warszawa 2010.
5. Owsiak S.: Finanse publiczne. Warszawa 2001.
6. Stiglitz J. E.: Ekonomia sektora publicznego. Warszawa 2004.
7. Woźniak M., Pierzchała E. (red.): Dobra publiczne w administracji. Toruń 2014.

WYBRANE ASPEKTY ZMIAN WSPÓŁCZESNEGO SYSTEMU BANKOWEGO I BANKOWOŚCI ORAZ ICH WPŁYW NA KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW EKONOMICZNYCH, SPOŁECZNYCH, POLITYCZNYCH

Abramski Olgierd, mgr, doktorant
Uniwersytet Śląski w Katowicach (Polska)

Współczesny rozwój banków, sektora bankowego i bankowości stygmatyzuje stosunki ekonomiczne, gospodarcze, polityczne, społeczne, ale także obyczajowe czy kulturowe. W zakresie dotychczas niespotykanym banki, poprzez dystrybucję środków finansowych, kształtują konsumpcję, styl życia i stratyfikację społeczną jednostki. Równolegle z tym postępuje uniezależnienie systemu bankowego od państwa. Wpłynęły na to, poza procesami globalizacji i rozwoju turbokapitalizmu, uprawnienia banków do emisji pieniądza i sekurytyzacja. W następstwie tych procesów banki przejęły niektóre elementy funkcji państwa w zakresie kształtowania stosunków ekonomicznych, gospodarczych i prawnych. Skutkiem tego stają się przekształcenia w sferze prawa własności, zmiany struktury społecznej, nasila się również zagrożenie konfliktami społecznymi i kryzysami społecznymi oraz ekonomicznymi. Erygowane przez współczesny system bankowy przekształcenia i zmiany zmierzają w kierunku ukształtowania nowego ustroju społeczno-ekonomicznego, opartego na prekaryzacji rynków finansowych i

stosunków społecznych. Celem wystąpienia jest zaprezentowanie podstawowych problemów i zagrożeń wywołanych postępującą nową postacią prekaryzacji, która kształtowana jest wspólnie przez banki, system bankowy i bankowość.

1. Abramski O., Relacja, bank – klient – państwo. Wybrane aspekty pozycji banków i roli kapitału pożyczkowego we współczesnej Polsce, w: Cywilizacja pieniądza. Pod redakcją Mirosława Czerwińskiego, Wydawnictwo internetowe e-bookowo 2016.

2. Balcerowicz L, Socjalizm. Kapitalizm. Transformacja. Szkice z przełomu epok, Warszawa 1997.

3. Bączyk M., Prawo bankowe, Warszawa 1999.

4. Heffernan S., Nowoczesna bankowość, Warszawa 2007.

5. Osiatyński J., Finanse-ekonomia i polityka, Warszawa 2006.

6. Skodlarski J., Wielki przekręt. Klęska polskich reform, Warszawa 2004.

7. Skodlarski J., Zarys historii gospodarczej Polski, Warszawa-Łódź 2000.

ICQ - THE MOTHER OF MESSAGING AND AN EXAMPLE OF THE "START-UP NATION"*

Chayen Samuel, PhD,^{1,2}

Makarenko T., Hnatenko K., students gr. ME-6 1 an²

¹ Knesset, Jerusalem (Israel)

² Sumy State University (Ukraine)

In the year 2009, writers Dan Senor and Saul Singer, published their book - *"Start-up Nation: The Story of Israel's Economic Miracle"*. *Start-up Nation* was ranked fifth on the business bestseller list of *The New York Times* and also reached *The Wall Street Journal* bestseller list.

The Council on Foreign Relations states in its publisher's blurb for the book, that *Start-up Nation* addresses the question: "How is it that Israel—a country of 7.1 million people, only sixty years old, surrounded by enemies, in a constant state of war since its founding, with no natural resources—produces more start-up companies than large, peaceful, and stable nations like Japan, China, India, Korea, Canada, and the United Kingdom?"

One of the most astonishing start-ups that were set up in Israel, and is a good example to the discussion presented in *start-up nation* is ICQ, which became "mother" of all the messaging programs existing today. We present here a short history of the company and some criticism on its latest version under Digital Sky Technologies.

ICQ is an open source instant messaging computer program that was first developed and popularized by the *Israeli* company *Mirabilis* in 1996. The name ICQ

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф "Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy".

derives from the English phrase "I Seek You". Ownership of ICQ passed from Mirabilis to AOL in 1998, and from AOL to *Mail.Ru Group* in 2010.

The ICQ client application and service were initially released in November 1996 and the client was freely available to download. Users could register an account and would be assigned a number, like a phone number, for others to be able to contact them (users could also provide handles). ICQ was the first stand-alone instant messenger and the first online instant messenger service as such — while real-time chat was not in itself new to the internet (IRC being the most common platform at the time), the concept of a fully centralized service with individual user accounts focused on one-on-one conversations set the blueprint for later instant messaging services like AIM, and its influence is seen in modern social media applications.

At its peak, around 2001, ICQ had more than 100 million accounts registered. At the time of the Mail.Ru acquisition in 2010, there were around 42 million daily users. Since 2013 ICQ has 11 million monthly users.

History. The founding company of ICQ, Mirabilis, was established in June 1996 by five Israelis: Yair Goldfinger, Sefi Vigiser, Amnon Amir, Arik Vardi, and Arik's father Yossi Vardi. They recognized that many people were accessing the internet through non-UNIX operating systems such as Microsoft Windows, and those users were unfamiliar with established chat technologies, e.g. IRC.

The technology Mirabilis developed for ICQ was distributed free of charge. The technology's success encouraged AOL to acquire Mirabilis on June 8, 1998, for \$287 million up front and \$120 million in additional payments over three years based on performance levels. At the time this was the highest price ever paid to purchase an Israeli technology company. In 2002 AOL successfully patented the technology.

After the purchase the product was initially managed by Ariel Yarnitsky and Avi Shechter. ICQ's management changed at the end of 2003. Under the leadership of the new CEO, Orey Gilliam, who also assumed the responsibility for all of AOL's messaging business in 2007, ICQ resumed its growth; it was not only a highly profitable company, but one of AOL's most successful businesses. Eliav Moshe replaced Gilliam in 2009 and became ICQ's managing director.

In April 2010, AOL sold ICQ to Digital Sky Technologies, headed by Alisher Usmanov, for \$187.5 million. While ICQ was displaced by AOL Instant Messenger, Google Talk, and other competitors in the U.S. and many other countries over the 2000s, it remained the most popular instant messaging network in Russian-speaking countries, and an important part of online culture.

In September of that year, Digital Sky Technologies changed its name to Mail.Ru Group. Since the acquisition, Mail.ru has invested in turning ICQ from a desktop client to a mobile messaging system. As of 2013, around half of ICQ's users were using its mobile apps, and in 2014, the number of users began growing for the first time since the purchase.

In March 2016 the source code of the client was released under the Apache license released on github.com.

Features. ICQ features include offline user messaging, multi-user chats, free daily-limited SMS sending, resumable file transfers, greeting cards, multiplayer games and a searchable user directory. Users can use emoticons while chatting with other users.

- ICQ allows you to chat, send files, and surf the Internet with your friends. There are two versions of ICQ - Full and Lite.

- ICQ users are identified and distinguished from one another by UIN, or User Identification Numbers, distributed in sequential order. The UIN was invented by Mirabilis, as the user name assigned to each user upon registration. Issued UINs started at '10,000' (5 digits) and every user receives a UIN when first registering with ICQ.

Criticism. According to security analyst Jeffrey Carr, use of ICQ may cause security problems because it was purchased by Russian investment company Digital Sky Technologies. ICQ has fallen out of fashion in the US and the UK, but it remains popular in Eastern Europe and Russia. Carr says the new ownership may be used by Russia's powerful secret service, the FSB (formerly the KGB) since Russian law requires ICQ to open its logs whenever they want. Similar concerns apply to other instant messengers (see Skype security, YIM SPIM, AIM vulnerabilities etc.).

УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМИ РИЗИКАМИ В ПРОЕКТАХ РОЗВИТКУ ТА ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Балджи М.Д., д.е.н., проф.

Одеський національний економічний університет (Україна)

Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці України обумовлюють необхідність вдосконалення розробки планів та стратегій сталого розвитку. На жаль, існуюча методика розробки стратегій несе тимчасовий ефект, динамічну та мінливу характеристику соціально-економічних процесів, часто залишаючи поза увагою питання екологічного спрямування і еколого-економічної безпеки. Це стає можливим при врахуванні ризикованих ситуацій на різних рівнях господарювання.

При побудові довгострокових планів, стратегій, проектів розвитку мають бути враховані ризики, як невід'ємний атрибут господарських рішень, що відзначаються всеосяжністю і високим ступенем невизначеності.

Розглядаючи ризик як певну діяльність, що пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого існує можливість кількісно і якісно оцінити вірогідність досягнення передбаченого результату, невдачі та відхилення від мети, доречно окреслити провідні напрямки управління ризиками. На нашу думку до них належать:

- системність, яка поєднує перспективи розвитку та розгляд можливих наслідків при прийнятті господарських рішень на мезо- та макrorівнях;
- універсальність, що враховує ризики різної природи та неоднакові наслідки їх мінімізації;
- модульність, тобто можливість використання стандартних процедур для несхожих ситуацій.

Існування в умовах ризику вимагає радикальних заходів щодо впровадження інноваційно-інвестиційних дій та максимізації розроблених заходів. Наявна картина в системі управління ризиками при обґрунтуванні перспектив розвитку та еколого-економічної безпеки свідчить про наступне: якщо проектам ще приділяється достатня увага, то питання еколого-економічної безпеки слабо розглядаються як на методологічному, так і на прикладному рівнях. При цьому, сучасні вимоги розвитку економіки потребують прискіпливої уваги з боку аналізу та оцінки стратегічних ризиків при розробці національного проекту, що дозволить окреслити напрямки та перспективи подальшого розвитку країни. На рівні регіонів, адміністративно-територіальних одиниць чи територіальних громад набувають вагомості питання конкретного господарювання з врахуванням питань еколого-економічної безпеки, адже від результатів прийняття рішень і залежатиме майбутні життєдіяльність і добробут населення.

МОДЕЛІ РОЗПОДІЛУ ФІНАНСОВИХ ПОТОКІВ ВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Гриценко Л.Л., проф.

Сумський державний університет (Україна)

В сучасних умовах актуальною є проблема пошуку інноваційних механізмів реалізації інвестиційних проектів державно-приватного партнерства (ДПП), що дозволили б досягти оптимального розподілу соціально-економічних ефектів від інвестування та ризиків між учасниками ДПП. Представники державного сектору мають бути готові розділити з іншими учасниками свій надмірний та всеохоплюючий контроль над процесом інвестування державних програм, стратегічних і пріоритетних інвестиційних проектів та розподілити очікуваний дохід з приватними партнерами на паритетній основі. Враховуючи, що соціальні ефекти від інвестування є виключно суспільним надбанням та становлять сферу економічних інтересів держави, а не бізнесу, такий розподіл повинен базуватися на можливості збільшення частки приватних інвесторів у отриманні економічних ефектів для забезпечення рівної участі сторін у розподілі цілісного соціально-економічного ефекту державно-приватних інвестицій.

Ініціативи ДПП не лише здатні зберегти державні кошти, але й, що набагато важливіше, дозволяють державному сектору досягти високого рівня ефективності, який природньо є притаманним виключно приватному сектору економіки. Враховуючи це, доцільно в моделях реалізації інвестиційної взаємодії держави та бізнесу основну увагу приділяти системі розрахунку, структурування та перерозподілу фінансових потоків за інвестиційними проектами ДПП, яка має задовольняти інтереси усіх стейкхолдерів і забезпечувати зв'язок між отриманням очікуваного соціально-економічного ефекту та наданням інвестиційних ресурсів.

Моделі розподілу фінансових потоків в інвестиційних проектах ДПП мають базуватися на оптимальному співвідношенні ризику та прибутку від інвестування. При цьому прибуток має бути пропорційним ризику відповідного партнера в рамках партнерських відносин з приводу реалізації окремого інвестиційного проекту або інвестиційної програми як сукупності проектів. Узагальнення світового досвіду дозволяє виділити три базові моделі організації фінансових потоків та регуляторних дій в системі ДПП (з приватним управлінням проектом, з державним управлінням проектом, з державно-приватним управлінням проектом) та їх основні модифікації. Умови, що визначають доцільність та рекомендовану сферу їх використання, подано у табл. 1.

Таблиця 1 – Моделі розподілу фінансових потоків від реалізації інвестиційних проектів ДПП

Модель та її модифікації	Умови застосування	Сфера використання
Модель з приватним управлінням проектом	Рівень капітальних інвестицій незначний або передбачається участь декількох приватних співінвесторів	Система державних закупівель
з фіксованими виплатами державі	Соціальний ефект за проектом можна спрогнозувати з високою вірогідністю	
зі змінними виплатами державі	Соціальний ефект за проектом є непередбачуваним	
Модель з державним управлінням проектом	Значні інвестиційні потреби проекту, що не можуть бути задоволені за рахунок лише приватних інвестицій. Можливість поєднати державні інвестиції з високою ефективністю приватного сектору у сфері постачання суспільних послуг для громадян	Великі об'єкти у сфері готельного господарства та охорони здоров'я; організація роботи у великих аеропортах, залізничних станціях і в портах
з фіксованими виплатами приватним партнерам	Обсяг доходів не залежить від кількості послуг, наданих приватними партнерами	
зі змінними виплатами приватним партнерам	Обсяг послуг, що надаються приватними партнерами, визначає суму отриманих доходів	
Модель з державно-приватним управлінням проектом	Проекти, що вимагають значного обсягу капіталовкладень	Нафтопереробка, газовидобування, електроенергетика тощо
з фіксованими виплатами державі	Соціально-економічний ефект за проектом можна спрогнозувати з високою вірогідністю	
зі змінними виплатами державі	Соціально-економічний ефект за проектом є непередбачуваним	

Отже, запропоновані моделі організації фінансових потоків і регуляторних дій можуть ефективно використовуватися у вітчизняній практиці з метою підвищення ефективності державно-приватного співробітництва. Дані моделі можуть стати основою для структурування фінансових потоків та розподілу ризиків від реалізації інвестиційних програм та проектів на умовах ДПП в Україні.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕФІНІЦІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

Денисенко М.П., д.е.н., проф., **Бреус С.В.**, к.е.н., доц.

Київський національний університет технологій та дизайну (Україна)

Сутність дефініції «економічна безпека», окремі аспекти, пов'язані з місцем, роллю економічної безпеки з позиції її ієрархічної підпорядкованості, історичної парадигми виникнення й розвитку, що характеризують та узагальнюють погляди науковців з різних точок зору на це поняття, знайшли відображення в наукових працях багатьох вчених.

Загалом, розуміння дефініції «економічна безпека» в працях авторів як і безпеки держави, пов'язане з національною безпекою. Зокрема, О. Макара зазначає, що в контексті горизонтальної структури державна безпека і національна безпека виступають як однопорядкові поняття, а вертикальної структури – державна безпека являється одним з рівнів національної безпеки [1]. Така характерна риса державної безпеки в ієрархії безпеки відноситься і до економічної, яка в сучасних умовах як і воєнна та політична є однією з важливих складових системи національної безпеки.

Перші згадки про безпеку з економічної точки зору присутні в праці Платона «Держава», в якій зазначено, що держава з достатком, а не надлишком, є ідеальною, однак у зв'язку з виникненням надлишкових потреб, виникають різномірні конфлікти, розв'язання яких відбувається у результаті протистоянь, у тому числі воєнних, і у загальному підсумку держава перетворюється із «здорової» на ту, яку «лихоманить» [2].

Проблематика національної безпеки у взаємозв'язку з економічною безпекою на всіх рівнях є одним з центральних питань в дослідницькій діяльності науковців, що викликане певною мірою розвитком та нарощуванням процесів глобалізації. Термін «економічна безпека»,

як відмічає Т. Васильців, з'явився у 1970-х роках ХХ ст. і вживався «як економічний метод забезпечення національної безпеки» [3, с. 12]. Дослідження 90-х років ХХ ст. характеризувались переходом від економічної безпеки з воєнної точки зору «до концепції, в якій економічна безпека є наслідком незалежності держави від зовнішньоекономічної політики інших країн, яка базується на сукупності умов і чинників внутрішнього середовища» [4, с. 42].

В сучасній науковій літературі відсутнє єдине визначення економічної безпеки. Досить всеохоплюючим є трактування Г. Пастернака-Таранушенка, згідно з яким економічна безпека являє собою стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців [5, с. 29]. На відміну від нього, Б. Губський [6, с. 13] зазначає, що «економічна безпека визначає спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки з метою підтримання стабільності суспільства і достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій». В. Мунгіян [7, с. 10] трактує поняття «економічна безпека» як «загальнонаціональний комплекс заходів, спрямованих на стабільний розвиток економіки держави, що включає механізм протидії внутрішнім та зовнішнім загрозам». В. Геєць наголошує на необхідності забезпечення економічної безпеки та відмічає, що «... забезпечення економічної безпеки – це гарантія незалежності країни, умови стабільності та ефективної життєдіяльності суспільства» [8, с. 14]. А. Гуменюк [4, с. 5-6] відмічає, що «економічна безпека держави як цілісна, єдина цілеорієнтована система потребує досліджень для окреслення методологічного базису економічної безпеки... всіх невід'ємних елементів моделі складу соціально-економічної макросистеми держави».

В цілому, можна зазначити, що наукові праці більшості дослідників переважним чином стосуються дослідження економічної безпеки як стану захищеності національної економіки від зовнішніх та внутрішніх загроз задля подальшого її розвитку. Загалом, у зв'язку з нарощуванням процесів глобалізації, яка одночасно сприяє як виникненню та нарощуванню загроз, так і створенню умов для забезпечення ефективного розвитку економіки в сучасних умовах велика увага має приділятися розробці адекватних сучасним умовам заходів підвищення рівня економічної безпеки держави задля нівелювання (за можливості) або зменшення негативного впливу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників.

1. Макара В. О. Економічна безпека як фактор розвитку підприємницької діяльності у системі формування соціальних орієнтирів національної економіки / О. В. Макара http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2013/23_18/131_Mak.pdf.

2. Платон. Собрание сочинений : в 3 т. / Платон. – М., 1971. – Т. 3 (1).
3. Васильців Т. Г. Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізми зміцнення: монографія / Т. Г. Васильців. — Львів: Арал, 2008. — 384 с.
4. Безпека структурно-інституціональної трансформації економіки регіону: теоретичні основи та прикладні аспекти : монографія / Анатолій Маркович Гуменюк. – К. : НІСД, 2014. – 468 с.
5. Пастернак-Таранушенко Г. А. Економічна безпека держави. Статика процесу забезпечення / Г. А. Пастернак-Таранушенко; за ред. Б. Кравченка. – К.: Кондор, 2002. — 302 с.
6. Губський Б. В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б. В. Губський. – К.: ДП «Укрархбудінфор», 2001. – 122 с.
7. Мунтян В. І. Економічна безпека України / В. І. Мунтян. – К.: Видавництво КВІЦ, 1999. — 464 с.
8. Геєць В.М. Концепція економічної безпеки України [Текст] / НАН України, Ін-т екон. прогнозування ; підгот. В. М. Геєць [та ін.]. – К. : Логос, 1999. – 56 с.

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОБОРОННОГО ПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

**Євдокимов А.В., доц., Бедін А.В., студент гр. БА – 51,
Аль-Вхлілі Алі Хассан Джабур, аспірант
Сумський державний університет (Україна)**

Господарська діяльність підприємств різних форм власності супроводжується складною системою грошових відносин, що створюють фінансові ресурси. Формуються фінансові ресурси у всіх підрозділах виробництва, потім відбувається їх розподіл і цілеспрямоване використання через грошові фонди цільового призначення. Необхідною умовою прибуткової діяльності будь-якого підприємства є правильна і раціональна організація його фінансів. Для того, щоб успішно функціонувати на ринку кожне підприємство зобов'язане формувати, розподіляти і використовувати фонди грошових коштів, обґрунтовано. Об'єм і структура фінансових ресурсів безпосередньо пов'язані з рівнем розвитку виробництва, його ефективністю. Постійне зростання і вдосконалення виробництва, інвестиції, служать основою збільшення фінансових ресурсів. Наявність фінансових ресурсів, їх ефективне використання визначають фінансове благополуччя підприємства: платоспроможність, ліквідність, фінансову стійкість [1, с. 88].

Управління інвестиційним процесом будь-якого підприємства є одним із найвагоміших факторів його тривалого економічного розвитку, що позитивним чином впливає на обороноздатність країни в цілому. Саме інвестиції на підприємствах оборонного комплексу можуть виступати джерелом ресурсів для покращення фінансово-економічного стану, збільшення його частки на внутрішніх та міжнародних

ринках, впровадження інноваційних продуктів, створення та використання конкурентних переваг.

Загалом, основним джерелом інвестицій для вітчизняних підприємств, учасників Державного Концерну «Укроборонпром» виступають власні ресурси. Це зумовлено нестабільністю економічного та політичного середовища нашої держави, а також відсутністю ефективних інструментів взаємодії з інвесторами. Успішне формування та використання механізмів управління інвестиціями дасть змогу підприємствам вчасно залучати необхідний обсяг капіталу, що підвищить їхню конкурентоспроможність в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Це також забезпечить підприємству можливість довготривалого економічного розвитку, виходу на нові ринки, створення та реалізації нової інноваційної та конкурентоспроможної продукції

Завданнями підприємств у сфері управління інвестицій є:

- формування економічної оцінки існуючої системи управління інвестиційною діяльністю підприємства ОПК ;

- удосконалити модель формування інвестиційних завдань та регулювання механізмів залучення інвестицій на підприємство;

- розвинути метод економічного оцінювання механізмів залучення інвестицій на підприємство;

- удосконалення методів визначення доцільності регулювання механізмів залучення інвестицій на підприємство;

- запропонувати моделі економічного оцінювання та регулювання механізмів управління інвестиціями на підприємства.

Ефективне формування й використання ресурсів підприємства викликає потребу оцінки ефективності фінансових проектів на рівні окремих підприємств. В сучасних економічних умовах взаємозалежність терміну фінансування й отримання прибутку значною мірою визначає ризик інвестування і враховується у процесі оцінки інвестиційної привабливості проекту [2, с 23]. Отже, при оцінці ефективності формування фінансових ресурсів необхідно врахувати, що окупність фінансових вкладень у результаті отримання прибутку не може бути абсолютним критерієм в умовах інфляційних процесів. Доцільніше порівнювати розміри зниження поточних витрат підприємства й розміри інвестованих ресурсів, враховуючи вплив факторів на рівень окремих елементів чи статей витрат.

1. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навчальний посібник. / В.О. Мец – К.: КНЕУ, 2000. – 132 с.

2. Безбородова Т.В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємств / Т.В. Безбородова // Держава та регіони. – 2006. – №5. – с. 21-23.

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА ФОРМУВАННЯ ВАРТІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПІДПРИЄМСТВ

Захаркін О.О., доц., **Захаркіна Л.С.,** доц.
Сумський державний університет (Україна)

В сучасній економіці інноваційний розвиток підприємств є не тільки важливим фактором, що забезпечує створення додаткової вартості, але й одним із найважливіших важелів формування конкурентоспроможності підприємств.

Незважаючи на безперечність позитивного впливу інновацій на всі сфери діяльності підприємства, включаючи управлінську, виробничу, фінансову та інші складові, активність здійснення інновацій вітчизняними підприємствами на сьогодні залишається на дуже низькому рівні. Домінуючою думкою щодо визначення основного чинника, що перешкоджає широкому впровадженню інновацій в українській економіці, є відсутність фінансових можливостей підприємств для їх здійснення. Серед інших чинників, що гальмують інноваційний розвиток підприємств, науковці виділяють наступні: недостатня кваліфікація управлінського персоналу; обмежені можливості отримання кваліфікованої допомоги та консультацій; значна завантаженість керівників, діяльність яких спрямовується основним чином на вирішення поточних проблем; відсутність інноваційних ідей та труднощі здійснення відповідних науково-дослідних розробок; незначний вплив інновацій на результати діяльності підприємства; відсутність потреби у інноваціях.

Проведений порівняльний аналіз вітчизняної та світової практики провадження інноваційної та науково-технічної діяльності дозволив виявити ряд проблем, що сформувалися у даній сфері в Україні на поточному етапі. Основними серед них є наступні: суттєве щорічне скорочення кількості працівників наукових і науково-технічних установ, у тому числі зменшення чисельності дослідників; низький рівень витрат на дослідження і розробки; катастрофічно мала частка підприємств, які впроваджують інновації; нерозвиненість патентного законодавства. Недостатній рівень впровадження інновацій на вітчизняних підприємствах має негативний вплив на результативність їх діяльності. Адже саме спрямованість на інноваційний розвиток є запорукою зростання обсягів створюваної доданої вартості та надходжень прибутку підприємств.

В контексті дослідження інновацій як фактору формування вартості підприємства одним із ключових завдань є визначення взаємозалежності між

характеристиками інноваційної діяльності та індикаторами вартості підприємства. В роботі це здійснено за допомогою регресійного аналізу для промислових підприємств України в цілому за 2003-2015 рр. (рівняння 1 та 2) та 2000-2015 рр. (рівняння 3 та 4):

$$GAV = 13394,9427 + 6,1393 \cdot SIP, \quad (1)$$

$$GP = -24962,2037 + 3,1162 \cdot SIP, \quad (2)$$

$$C = 5E^{-09} \cdot SIP_{1t-4}^3 - 0,0006 \cdot SIP_{1t-4}^2 + 30,255 \cdot SIP_{1t-4} + 24589 \quad (3)$$

$$C = -6E^{-07} \cdot IF_{2t-4}^3 - 0,0095 \cdot IF_{2t-4}^2 + 6,8157 \cdot IF_{2t-4} - 225836 \quad (4)$$

де SIP – обсяг реалізованої інноваційної продукції,

IF – обсяг фінансування інновацій;

GP – валовий прибуток;

GAV – валова додана вартість;

C – власний капітал підприємства.

Про адекватність побудованих рівнянь регресії свідчать високі значення коефіцієнтів детермінації (відповідно 0,7588; 0,8340; 0,7135; 0,7831), а також перевищення фактичними значеннями критеріїв Стьюдента та Фішера табличних значень. Рівняння (3) та (4) засвідчили наявність чотирирічного лагу між моментом здійснення інноваційних витрат та їх вартісною матеріалізацією у вигляді приросту власного капіталу підприємства.

Таким чином, проведений регресійний аналіз залежності валового прибутку та валової доданої вартості від обсягів реалізації інноваційної продукції підтвердив наявність сильного прямого зв'язку між зазначеними змінними. Враховуючи те, що і валовий прибуток, і додана вартість відносяться до групи факторів формування вартості підприємства, і їх збільшення призводить до зростання вартості підприємства, то можна зробити висновок, що провадження інноваційної діяльності через зазначені показники опосередковано впливає і на вартість підприємства.

Слід відмітити, що обрані функції для характеристики взаємозалежностей між власним капіталом і обсягом реалізованої інноваційної продукції та між власним капіталом і обсягом фінансування інновацій мають порівняно схожий вигляд. Це зумовлюється тим, що продуктивні інновації суттєво переважають в інноваційній діяльності вітчизняних підприємств, відповідно основна частка інноваційних витрат спрямована саме на розробку і впровадження нових видів продукції.

УМОВИ ОЦІНЮВАННЯ АСИМЕТРІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

Льченко С.В., д.е.н., с.н.с., пров.н.с.

Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України

Одним з ключових пріоритетів укріплення позицій держави на світових ринках у переважній більшості розглядається розвиток транспортної сфери, ступінь її ефективність її залучення у процеси обміну. Неоднорідність світового ринку транспортних послуг, як і вторинність попиту на них – фактори, які формують архітектуру сфери транспорту у глобальних масштабах. У даному контексті важливим є наявність вантажної бази, її доступність, платоспроможний попит користувачів, рівень диференціації зон виробництва та користування. Саме останньому слід надати особливої уваги у контексті цієї роботи, оскільки побудова моделі, за допомогою якої можливі визначення та оцінка рівня диференціації у межах системи, є найбільш складною з багатьох причин.

Визначення ступеня асиметрії з точку зору різних сфер економіки суспільства – стосовно регіонального розвитку, функціонування товарних ринків, дисбаланс на рівні підприємств певної сфери тощо, - запроваджені багатьма дослідниками [1, 2, 3]. Незважаючи на практичну відсутність досліджень по визначенню ступеня асиметричного розвитку транспортних ринків, існує невеличка кількість робіт, які присвячені цим питанням, їх автори пропонують своє бачення вирішення проблем по нівелюванню різких дисбалансів розвитку ринків транспортних послуг.

Під час вирішення проблем розвитку регіонів важливо враховувати факт сконцентрованості ресурсів на певній території, тобто наявність вираженого їх локального характеру. У той же час, знаходження оптимуму збалансованого розвитку транспортних ринків передбачає врахування просторового фактору, приймаючи до уваги мережевий характер транспортної системи, у тому числі тієї, що включена у різні територіально-виробничі комплекси.

Надання транспортних послуг, їх обсяг та якість визначається факторами, які, у свою чергу, формують цей ринок. Співвідношення «попит-пропозиція», ековимоги, соціальне навантаження на підприємства, вантажна база, законодавчо-правове поле, стан інфраструктури, якість та кількість рухомого складу тощо, формують умови, в яких здійснюється робота транспорту. Ступінь збалансованості всіх факторів буде впливати на якість транспортної продукції. Можливість оцінки цього ступеня, вплив кожного з них на загальний процес виробництва, визначення причин дисбалансу всього процесу, його оцінювання та надання рекомендацій по зниженню ступеня розшарування - достатньо складне завдання, комплексне,

яке залежить від багатьох непередбачуваних факторів. Тим не менш, проведення такого оцінювання необхідне й здійсненне. При цьому важливо притримуватися певних принципів, які нададуть процесу риси якості, достовірності, надійності.

1. Гребенкин А.С. Асимметрия развития регионов: факторы возникновения и регулирование / А.С. Гребенкин, Д.Ф. Скрипнюк // *Налоги, Инвестиции, Капитал.* – 2005. – № 1–3. – С. 182-189.

2. Минакир П.А. Мнимые и реальные диспропорции экономического пространства / П.А. Минакир // *Пространственная экономика.* - 2008. – № 4. - С. 5-18.

3. Організація та проектування логістичних систем / [за ред. М.П. Денисенка, П.Р. Лековця, Л.І. Михайлової]. – К. : Центр учб. літ., 2010. – 336 с.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Коніщева Н. Й., д.е.н., проф., **Набока О. Г.,** д.п.н., проф.,

Власов В. О., канд. наук. з держ. управління

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна)

Як зазначено у Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», яку схвалено указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015, для виходу України на провідні позиції у світі «Україна має стати державою з сильною економікою та з передовими інноваціями» [1]. Це відповідає «Цілям сталого розвитку 2016–2030», розробленим ООН, у яких наголошено необхідність сприяння «поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх». Для цього необхідно «домогтися підвищення продуктивності в економіці шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності» [2].

Розвиток інноваційної економіки є єдиною можливістю входження країни в глобальну економіку на рівноправних умовах. Тому головними конкурентоспроможними ресурсами України повинні стати наука, освіта, виховання та розвиток інтелекту, наукоємні технології, інтелектуальна власність, а також спеціалізована інфраструктура щодо впровадження та розповсюдження інновацій.

В умовах глобалізації сталий соціальний розвиток і модернізація економіки неможливі без пріоритетної політики розширеного відтворення людського капіталу, розвитку трудового потенціалу на основі націленості системи вищої освіти на потреби ринків праці. Відповідно підвищується значення навчальних закладів, в першу чергу, університетів як середовища, де створюються особливі умови для вирощування соціально відповідальних особистостей.

На основі узагальнення світових тенденцій модернізації освітньо-наукової сфери авторами обґрунтовано можливість підвищення ролі та значення вітчизняних вищих навчальних закладів в вирішенні проблем сталого розвитку на основі економічного зростання відповідних міст та регіонів, де вони розташовані, на основі розширення багатостороннього взаємовигідного партнерства з органами влади та місцевого самоврядування, суб'єктами бізнес-середовища та громадянського суспільства.

При цьому активізація партнерських зв'язків розглядається як пошук та розвиток нових форм взаємодії суб'єктів різних сфер діяльності з метою підвищення власної конкурентоспроможності та міста в цілому. Авторами розроблено пропозиції щодо підвищення рівня науково-інноваційного потенціалу факультету психології, економіки та управління ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» та комплекс заходів з науково-методичного, науково-організаційного та інформаційного забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу в місті Слов'янську за рахунок формування об'єктів інфраструктури щодо підтримки підприємництва.

Розширення сфер діяльності університету на основі формування нових форм інфраструктурної підтримки розвитку підприємництва дозволить доповнити «Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності», затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 р. № 796. Так, у сфері наукової та науково-технічної діяльності це можуть бути послуги з проведення маркетингових досліджень, створення кластерів, формування об'єктів інфраструктури щодо підтримки підприємництва в місті.

Потрібно також розробити нормативно-законодавчу базу розвитку різних форм партнерства університетів у навчальній та науково-дослідній діяльності, впровадженні інновацій. Для активізації їх діяльності щодо вирішення проблем сталого розвитку на основі економічного зростання та реалізації можливостей розповсюдження позитивного досвіду на інші міста та регіони необхідно визначити ефективні організаційно-економічні форми (науково-освітні інноваційні комплекси у складі вищих навчальних закладів, бізнес-інкубатори, наукові парки, консалтингові центри тощо) та механізми стимулювання реалізації резервів використання власних конкурентних переваг. Це сприятиме формуванню єдиного інформаційно-освітньо-виховного простору міста, покращенню його соціального та економічного становища.

Таким чином, завдяки модернізації освітньо-виховної, науково-дослідницької, інноваційної діяльності вищих навчальних закладів, активізації взаємовигідних партнерських відносин, створенню різноманітних організаційно-економічних форм інноваційної інфраструктури та нормативно-законодавчого забезпечення, залучення науково-інноваційного потенціалу

закладів вищої освіти до вирішення проблем соціальної та економічної політики міста, в якому вони розташовані, стає стратегічним чинником сталого розвитку на основі економічного зростання.

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна-2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015 // Офіційний вісник України. – 2015. – № 2. – Ст. 154. – С. 14. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>. – Назва з екрану.

2. Цілі сталого розвитку на 2016–2030 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/tsili-rozvytku-tysiacholitia/tsili-staloho-rozvytku>.

МАТЕМАТИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ В ДОСТИЖЕНИИ ЦЕЛЕЙ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ

Кочубей С.Г., учитель математики

Шосткинская специализированная школа I-III ступеней № 1 (Украина)

Идея "устойчивого развития" (от англ. sustainable development, которое буквально переводится как согласованное, самоподдерживающее развитие), впервые была озвучена в 1986г. Гру Харлем Брундтланд в докладе "Наше общее будущее". Стали употребляться термин "sustainable development", под которым понимают такую модель развития, при которой достигается удовлетворение жизненных потребностей нынешнего поколения людей без уменьшения такой возможности для будущих поколений. Она получила поддержку в 1992г. на конференции ООН в Рио-де-Жанейро, где была принята Декларация по окружающей среде и развитию – декларация необходимых мер для проведения в жизнь стратегии устойчивого развития.

Была создана концепция, которая должна быть основной во взаимоотношениях человека и природы, – концепция устойчивого развития. Понятие устойчивое развитие определяется как такое экономическое развитие, которое не приводит к деградации природной среды. Определенные параметры должны сохранять постоянное значение, а именно: 1) физические константы; 2) генофонд; 3) участки всех главных экосистем в их первозданном виде (иначе нельзя судить о произведенных человеком изменениях); 4) здоровье населения. Следовательно, охрана природной среды как и здравоохранение, должна входить как составная часть в данную концепцию. Существуют две цели охраны природы: 1) обеспечить сохранность таких качеств окружающей среды, которые не должны меняться; 2) обеспечить непрерывный урожай полезных растений, животных, а также необходимые человеку ресурсы путем сбалансирования цикла изъятия и возобновления. Что и сколько можно изымать из биосферы, а что нельзя – определяется с помощью моделирования.

Ведь изъятие максимального количества приводит не только к исчерпанию ресурса, но и к ухудшению качества продукции. Например, вырубка леса, при которой достигается максимальный объем получаемой древесины, вызывает уменьшение величины деревьев и ухудшение качества древесины. Нельзя одновременно добиться и максимального количества, и наилучшего качества. Единственное средство избежать перенаселения или чрезмерного истощения ресурсов планеты это ввести ограничения на пользование землей, водой и другими ресурсами. Человек по отношению к природе должен превратиться из безрассудного хищника в благоразумного хозяина. И только тогда можно будет устойчивость понимать как непрерывность развития. Альтернативой разумному регулированию взаимоотношений человека и природы является действие отрицательной обратной связи (повышение плотности популяции усиливает действие механизмов, уменьшающих эту плотность) в иной форме – нищета большей части населения планеты, обострение борьбы между государствами, войны и т. д. Концепция устойчивого развития позволяет соединить биологические понятия устойчивого развития и эволюции, а также удовлетворить стремление человека к созиданию [2].

Таким образом, для достижения целей устойчивого развития необходимо смоделировать экономические, а также сопутствующие им социальные и экологические процессы развития общества и найти оптимальный его путь с учетом влияния различных факторов. Решение такой задачи невозможно без математического моделирования.

Математическое моделирование осуществляется языком математики и логики. Для изучения, описания какого либо объекта, явления строится математическая модель, которая выражается с помощью математической символики. Процесс математического моделирования можно разделить на четыре этапа [1].

I этап. Построение математической модели (формулирование законов, которые связывают основные объекты), т.е. запись в виде математических терминов сформулированных качественных представлений о связях между объектами модели.

II этап. Исследование её методами математики, т.е. исследование математических задач, к которым приводят математические модели. Решение прямой задачи, т.е. получение в результате анализа модели выходных данных (теоретических следствий) для дальнейшего их сопоставления с результатами наблюдений изучаемых явлений.

III этап. Интерпретация полученных результатов (корректировка принятой гипотетической модели согласно критерию практики), т.е. выяснение вопроса о том, согласуются ли результаты наблюдений с теоретическими следствиями модели в пределах точности наблюдений.

Если модель была вполне определена – все параметры ее были даны, – то определение уклонов теоретических следствий от наблюдений дает решения прямой задачи с последующей оценкой уклонов.

Если уклоны выходят за пределы точности наблюдений, то модель не может быть принята. Часто при построении модели некоторые ее характеристики остаются не определенными.

Применение критерия практики к оценке математической модели позволяет делать вывод о правильности положений, лежащих в основе подлежащей изучению (гипотетической) модели.

IV этап. Оценка погрешности вычислений, т.е. последующий анализ модели в связи с накоплением данных об изученных явлениях и модернизация модели.

Метод математического моделирования занимает ведущее место среди других методов исследования путей достижения устойчивого развития. Изучение и прогнозирование какого-либо экономического явления методом математического моделирования позволяет проектировать новые технические средства, прогнозировать воздействие на данное явление тех или иных факторов, планировать эти явления даже при существовании нестабильной экономической ситуации.

Моделирование – это процесс создания и исследования моделей. Моделирование облегчает изучение объекта с целью его создания, дальнейшего преобразования и развития. Оно используется для исследования существующей системы, когда реальный эксперимент проводить нецелесообразно из-за значительных финансовых и трудовых затрат, а также при необходимости проведения анализа проектируемой системы, т.е. которая ещё физически не существует в данной организации.

Построение модели устойчивого развития предполагает формирование предварительной модели развития на основании типовых моделей экономических, социальных и экологических процессов, а также ее корректировку на основе результатов анализа динамических процессов развития общества и проверки на адекватность.

Полученная таким образом математическая модель устойчивого развития дает возможность анализировать и прогнозировать динамику изменения социально-экономических систем знаковыми математическими средствами, а также обосновывать управленческие решения для обеспечения устойчивого развития на всех уровнях хозяйственной деятельности.

1. Математическое моделирование в экономике [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://xreferat.com/54/511-1-matematicheskoe-modelirovanie-v-ekonomike.html>

2. Моделирование в экологии и концепция устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.razlib.ru/biologija/yekologija_konspekt_lekci/p9.php

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОМПЛЕКСНОГО ОЦІНЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Люльов О.В., доц., Пімоненко Т.В., ст. викладач
Сумський державний університет (Україна)

Сучасні тенденції розвитку національної економіки України, які відбуваються в умовах невизначеності та крайньої мінливості, засвідчили про необхідність виявлення якісних та кількісних критеріїв макроекономічної стабільності з метою оцінки загроз та збитків від їх впливу.

Своєчасне виявлення негативних тенденцій зміни якісних та кількісних критеріїв макроекономічної стабільності дозволяють вчасно відреагувати на внутрішні і зовнішні виклики та зменшити високий рівень невизначеності та втрат. Важливим питанням у цьому контексті постає проблема відбору множини індикаторів, що свідчать про рівень макроекономічної стабільності.

Відсутність уніфікованого термінологічного апарату щодо сутності поняття макроекономічна стабільність є, в свою чергу, однією з причин відсутності єдиного, визнаного всіма дослідниками і спеціалістами вирішення проблеми вибору множини індикаторів, метода вимірювання та оцінки рівня макроекономічної стійкості.

Всесвітній банк (World Bank) описує макроекономічні умови як стабільні «, коли рівень інфляції є низьким і передбачуваним, реальні процентні ставки є слухними, величина обмінного курсу є конкурентоспроможною і передбачуваною... і баланс ситуації платежів сприймається як життєздатний [1]». Особливу увагу макроекономічній стабільності приділяють і Міжнародний валютний фонд (МВФ), і Європейський Союз (ЄС). Так перший заступник Директора-розпорядника МФВ Енн Осборн Крюгер (Anne Osborn Krueger) у своїй промові на Всесвітній конференції в Монреалі (Канада), визначає макроекономічну стабільність як основну вимогу пакетів реформ МВФ [2].

Аналіз світового досвіду методів оцінки макроекономічної стабільності дає можливість виділити два основних підходи: фундаментальна оцінка макроекономічної стабільності на основі комплексу показників, з урахуванням їх динаміки та відповідності нормативним значенням; оцінка на основі інтегрального (агрегованого) показника, який демонструє загальну ступінь стабільності (нестабільності). При цьому з метою оцінки макроекономічної стабільності в світовій практиці використовується близько двох десятків показників-індикаторів.

Так зокрема відповідно до Копенгагенських критеріїв основним економічним критерієм конвергенції країн ЄС виступає насамперед макроекономічна стабільність, яка складається з чотирьох критеріїв і п'яти

показників: відношення державного дефіциту до ВВП (високий рівень державного дефіциту призводить до стрімкого нарощення боргових зобов'язань держави і погіршення стану її боргової безпеки.

Відповідно до Маастрихтських критеріїв дане відношення не повинне перевищувати 3%); відношення державного боргу до ВВП (низький державний борг по відношенню до ВВП свідчить про темпи економічного зростання країни та можливість виконання державою покладених на неї основних функцій, так зокрема уряд матиме можливість використовувати податкові надходження для вирішення внутрішніх потреб, замість того, щоб покривати зовнішні зобов'язання, відповідно до зазначених вище критеріїв дане відношення не повинне перевищувати 60%); достатній рівень стабільності цін і сталість середніх темпів інфляції (цей показник не повинен перевищувати три кращі показники держав-членів більше, ніж на 1,5%); довгострокова номінальна відсоткова ставка не повинна перевищувати три кращі показники стабільності цін держав-членів більше, ніж на 2% (низький рівень довгострокової процентної ставки означає, що економіка стабільна, і, швидше за все, такою і залишиться з огляду на стабільні майбутні інфляційні очікування, у той час як поточні темпи інфляції можуть бути прийнятно низьким, високий рівень довгострокових передбачає більш високу інфляцію в майбутньому; протягом щонайменше двох років і без значного напруження з боку відповідної країни нормальне відхилення величини обмінного курсу національної валюти не повинне виходити за граничні значення, передбачені механізмом обмінного курсу країн-членів (стабільний обмінний курс валюти дозволяє імпортерам та експортерам розробляти стратегії довгострокового зростання і зменшує потреби інвесторів управляти ризиками валютного курсу). [3].

На нашу думку, комплексне оцінювання макроекономічної стабільності доцільно здійснювати за допомогою інтегрального показника (індексу), що розраховується на основі системи приватних показників які задовольняють основним вимогам до критеріїв відбору множини індикаторів відповідно до теорії розпізнавання образу та є релевантними для проведення такої оцінки. Таке дослідження пропонується здійснювати статистичним методом аналізу даних – методом головних компонент.

1. World Bank. 1990. Adjustment lending policies for sustainable growth. Policy and research series ; no. 14. Washington, DC : The World Bank. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/708661468764724192/Adjustment-lending-policies-for-sustainable-growth>

2. Stability, Growth, and Prosperity: The Global Economy and the IMF, Speech by Anne O. Krueger, First Deputy Managing Director, IMF. Retrieved from <http://www.imf.org/external/np/speeches/2006/060706.htm>

3. Копенгагенські критерії членства в Європейському союзі (інформаційно-аналітична довідка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774>

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ ДОРОЖНІХ КАРТ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Омельяненко В.А., к.е.н., асистент

Сумський державний університет (Україна)

Інновації, пов'язані з технологіями, стають важливими для національної безпеки як засіб досягнення широкого спектру економічних та соціальних цілей, що лежать в основі сталого розвитку.

В сучасних умовах в результаті технологічного неокolonіалізму більшість країн світу перебувають в стані асиметричної взаємозалежності від технологій розвинених країн і ще тривалий час будуть перебувати в таких умовах, що підсилюються в силу інерційності глибокої економічної нерозвиненості та нездатності урядів реалізувати національну стратегію, що сприяє відходу від сировинної орієнтації через розвиток нетрадиційного високотехнологічного експорту. Відповідна залежність становить собою серйозну загрозу національній безпеці країн [1].

Для вирішення завдань реалізації еволюційної стратегії інноваційного розвитку та забезпечення технологічної незалежності доцільно використовувати метод технологічних дорожніх карт (Technology Roadmap), що був розроблений в кінці 70-х рр. ХХ ст. компанією Motorola та наразі використовується для вироблення довгострокових стратегій розвитку технологій галузі. Методологія Technology Roadmap заснована на експертній оцінці стратегічних напрямків соціально-економічного та інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів та переваг, здатних вплинути на економіку та суспільство в середньо- та довгостроковій перспективі.

З ускладненням технологій та розширенням кооперації, зокрема міжнародної, об'єктивно виникає потреба в новому підході до побудови технологічних дорожніх карт, що буде допомагати передбачити розвиток ринків, планувати та контролювати технологічні потреби виробництва [2; 3]. Зазначені обставини призвели зокрема до розробки у США секторального плану National Technology Roadmap for Semiconductors (NTRS), а потім в 1998 р. – глобального стратегічного плану International Technology Roadmap for Semiconductors (ITRS).

Методологія розробки Technology Roadmap має ґрунтуватися на її багаторівневості: до неї входить загальна надгалузева інституціональна дорожня карта, а також галузеві технологічні карти, що деталізують загальну карту. При цьому надгалузева дорожня карта у своїй технологічній частині спирається на погоджені з нею дорожні карти окремих напрямків.

В Technology Roadmap визначають такі основні аспекти:

– спектр можливих учасників, зацікавлених у реалізації карти;

- ресурси, які можуть бути залучені для розв'язку завдань, обумовлених дорожньою картою, й обмеження з їх залучення;
- роль державних інститутів у реалізації дорожньої карти;
- порядок координації зусиль усіх учасників процесу.

Для розвитку одного зі стратегічних, технологічних напрямків України ми пропонуємо розробити технологічну дорожню карту розвитку сільського господарства, де наразі разом зі зростанням внутрішнього виробництва та збільшенням експортних поставок спостерігається критична залежність від іноземних технологій та компонентів. Наприклад, Бразилія завдяки трансферу передових знань та агротехнологій, швидкій їх адаптації до власних географічних та екологічних особливостей змогла за останні 15 років отримати колосальні результати у сільському господарстві, незважаючи на складну макроекономічну ситуацію в країні. Експорт бразильської сільгосппродукції виріс в 4–5 разів – з \$20 до \$80–100 млрд., а обсяги виробництва зернових та зернобобових збільшилися майже в 3 рази [4].

В контексті використання інструментарію технологічних дорожніх карт пропонуємо розглядати такі механізми управління:

- створення національної системи технологічного розвитку, що має включати розвиток системи інноваційного прогнозування, чітку координацію інноваціями в галузях і на міжгалузевому рівні, націлені на конкретний результат наукові дослідження й розробки, ефективний трансфер технологій, паритетну взаємодія з міжнародними компаніями.

- системна ресурсна підтримка з боку держави, а також стимулювання приватних українських та іноземних інвесторів. Позитивну роль можуть відіграти регіональні інвестиційні пули, головним завданнями яких поряд з забезпеченням зростання виробництва стане підтримка регіональних інноваційних кластерів та стартапів. Це дозволить більш оперативно реагувати на зміну макроекономічних умов, ефективно підтримувати та координувати локальні інноваційні ініціативи бізнесу.

- активна зовнішня політика в частині придбання часток або цілих компаній – секторальних лідерів світового ринку. Таким чином можна значно розширити досвід та методи роботи в інноваційній сфері.

1. Хворост О. О. Інституціональні основи міжнародного трансферу технологій / О. О. Хворост, В. А. Омеляненко // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності / ПДТУ. – Маріуполь, 2011. – Т. 1. – С. 202–207.

2. Artyukhov A.Y. Strategic framework and methodical bases of technological package development management / A. Y. Artyukhov, V. A. Omelyanenko, N. O. Artyukhova // Marketing and Management of Innovations. – 2016. – № 3. – pp. 170–179.

3. Omelyanenko V. Economic diplomacy in the innovation global value chains as the national security providing strategy component // Path of Science. – 2017. – vol. 3, no. 3. – pp. 3.1-3.8.

4. Садовников Н. Как преодолеть технологическую зависимость в сельском хозяйстве [Електронний ресурс] // Rg.Ru. – 2017. – Режим доступу: <https://rg.ru/2017/02/13/kak-preodolet-tehnologicheskuiu-zavisimost-v-selskom-hoziajstve.html>

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ І ЄВРОПЕЙСЬКОГО БАНКУ РЕКОНСТРУКЦІ ТА РОЗВИТКУ В СФЕРІ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Петрушенко Ю.М., завідувач кафедри, **Круш Я.А.**, студентка
Сумський державний університет (Україна)

Одним із ключових фінансових інструментів забезпечення розвитку малого і, особливо, середнього бізнесу в Україні є співпраця між українським урядом та Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР). Про це свідчать зміст та форми впровадження Стратегії діяльності зазначеного інституту розвитку протягом 2011–2016 рр. У цьому періоді на підставі окремої Угоди наша країна набула статусу учасниці Фонду Східно-європейського партнерства з розвитку малого і середнього бізнесу та енергоефективності і довкілля, до його Координаційної групи ввійшли представники України.

Головною метою діяльності ЄБРР, як міжнародної фінансової інституції, є сприяння переходу до ринкової економіки та розвиток приватного сектора і підприємництва у країнах операцій. При реалізації цього завдання ЄБРР спирається на утвердження у країні принципів багатопартійної демократії, плюралізму та ринкової економіки. Капітал ЄБРР (після його подвоєння у 1996 р.) становить 20 млрд євро. У його структурі 55,2 % акцій належить країнам Євросоюзу та Єврокомісії, 11,78 % — 27 країнам операцій, 10 % — США, 8,52 % — Японії та 14,48 % — іншим країнам світу.

ЄБРР активно модернізує основну інфраструктуру, включаючи транспорт і комунальні послуги. Створено Українську енергозберігаючу компанію, яка надає підприємствам послуги з енергозбереження, скорочуючи їх енергоспоживання. Крім того, було схвалено звіти за результатами реалізації спільних з ЄБРР інвестиційних проєктів із будівництва високовольтної лінії електропередачі (ЛЕП) 330 кВ Аджалик – Усатове в Одеській області, реконструкції Старобешівської ТЕС, розвитку інфраструктури “Проєкт європейських доріг України” й Іллічівського морського торговельного порту.

Частка України в статутному капіталі ЄБРР становить 0,8% (16 000 акцій або 160 млн євро). Слід підкреслити, що наша країна, незважаючи на складні кризові умови, регулярно виконує обов’язки щодо чергових платежів. Наприклад, у 2014 р. на користь ЄБРР у межах сплати третього внеску до Фонду Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля було перераховано 2 млн євро.

Галузевий склад кредитного портфеля проєктів ЄБРР за часткою в загальному обсязі фінансування до державного сектору економіки наведено на

рисунок: на фінансування проектів розвитку транспортної інфраструктури – 50% капітальних ресурсів, на підтримку проектів у енергетичній сфері – 39%, інші – у фінансовий сектор (8%), галузь зв'язку (2%) та сферу підтримки місцевого самоврядування (1%).

За інформацією Міністерства фінансів України станом на 1 січня 2016 р. портфель ЄБРР у нашій державі налічує 337 проектів із загальним обсягом фінансування понад 8,7 млрд євро. За період співпраці з ЄБРР (1993—2014 рр.) у державному секторі економіки України за проектами, кредитні кошти за котрими залучені державою або під державні гарантії, укладено угод на загальну суму 674,94 млрд дол. США та 1487,35 млн євро.

Основними пріоритетними завданнями, які покликана розв'язати співпраця українського уряду з ЄБРР, є:

- структурна реформа економіки, розвиток малого і середнього бізнесу;
- технологічне оновлення виробництва;
- виробництво товарів широкого споживання;
- подолання залежності країни від імпорту.

У травні 2016 р. ЄС і ЄБРР розпочали в Україні нову масштабну програму, спрямовану на допомогу малому та середньому бізнесу – EU4Business.

ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ФАКТОРОВ НА РАЗВИТИЕ ТУРИЗМА

Садченко Е.В., проф., Никола С.О., аспирант

Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова (Украина)

Туризм признается как эффективный инструмент, который позволяет влиять на улучшение экономической, социальной и экологической ситуации. Однако его развитие связано с рядом проблем. Поэтому при планировании развития туризма должны приниматься во внимание экономические, социальные, культурные нужды и потребности населения и туристов, а также потребности окружающей природной среды, что является основной базой для туризма. Факторы, влияющие на развитие туризма, можно разделить на четыре группы: социальные, демографические, экономические, политические.

Демографические и социальные факторы. Изменения демографической структуры и социальной модели народонаселения в развитых индустриальных странах, обусловлены: увеличением числа работающих женщин; ростом количества одиноких людей преклонного возраста; появлением тенденции к более поздним бракам; быстрым ростом числа бездетных семейных пар в сравнении с ростом населения; увеличением продолжительности

оплачиваемых отпусков; более ранним выходом на пенсию и осознанием туристских возможностей, увеличение которых ведут к тому, что все больше людей имеет в распоряжении свободное время и доходы, которые используют для путешествий. Основными причинами улучшения показателей туристической отрасли является изменение образа жизни человека, от статического до динамического, его стремление познакомиться с культурой, бытом, историей других стран и народов. В результате роста народонаселения планеты увеличивается мировой туристический потенциал. В туристическую деятельность задействуются новые человеческие ресурсы, и в то же время увеличивается количество людей путешествующих. Заметным является возрастающий приток молодых в туризм, и в связи с этим бурное развитие юношеского туризма.

Экономические факторы. Существует четкая связь между тенденциями развития туризма и общим экономическим развитием. Туристический рост очень чувствительный к любому экономическому изменению. При росте потребления на 2,5 % расходы на туризм возрастают на 4%. В случае, если потребление уменьшается на 1%, то в туризме ощущается убыль. Но в каждой отдельной стране такая реакция на экономические изменения оказывается по своим отклонениям от среднего показателя, который также выступает в разных формах. Развитие внешнеэкономических связей, стремление к использованию передового опыта других стран в создании материальных и духовных ценностей оказывается в расширении научных и деловых контактов. Это приводит к появления таких видов туризма, как научного (конгрессового) и делового туризма.

Политические факторы. Важным политическим фактором является внутривнутриполитическая стабильность страны, отсутствие военных конфликтов и наличие добрососедских отношений между государствами. Такой фактор, как наличие межгосударственных и межправительственных соглашений по сотрудничеству в сфере экономики, торговли и культуры, также влияют на развитие туризма. Среди путей появления новых мест туристического назначения можно выделить пути, которые обусловлены видом туризма („твердый” и „мягкий” туризм) и факторами, которые на него влияют. Именуемые туристические фирмы работают в большинстве на вывоз туристов, а, следовательно, и капитала. Даже такие туристично привлекательные города как Львов, Ужгород, Черновцы, Мукачево не имеют необходимой инфраструктуры для приема групп зарубежных туристов. Туристическая индустрия нуждается в соответствующем уровне товаров и услуг. Таким образом, сельский район должен обеспечить качественными продуктами питания и создать условия для развития зеленого сельского туризма. Города нуждаются в необходимом количестве соответствующего уровня отелей, а их инфраструктура требует сложной техники и качественных

коммунальных услуг. Необходимо иметь развитые информационную и транспортную системы, которые обеспечат обмен информацией и передвижение туристов. Наилучшим вариантом является комбинация всех видов туризма. Деловой человек, который приехал на конференцию, семинар или симпозиум, должен иметь возможность в сжатые сроки получить набор туристично-познавательных и развлекательных услуг. Сегодня мало используются кольцевые туристические маршруты и нетрадиционные направления, которые привлекают туристов (конный и пеший туризм в Карпатах, водный туризм реками и т.п.). Развитие таких маршрутов нуждается в кооперации в регионах и между ними. Необходимо создание деловых центров, где надлежащим образом были бы представлены туристические возможности Украины и соответствующего региона.

Вывод, оптимальным вариантом развития туристической индустрии Украины и появления новых мест туристического назначения мог бы быть комплексный подход, который предусматривает формирование необходимой инфраструктуры на началах кооперации и делового партнерства. Практически это есть путь к формированию региональных программ экономического развития на основе приоритета, которым является туризм.

ОБ ИДЕОЛОГЕМАХ НЕЛИНЕЙНОСТИ И НЕУСТОЙЧИВОСТИ В ИССЛЕДОВАНИИ СЛОЖНЫХ РИСКОВЫХ СИСТЕМ

Степанов В.Н., гл. научн.сотр. д.э.н., проф.

*Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований
НАН Украины*

Современная постнеклассическая наука, возникшая во второй половине XX в., в процессе утверждения идей Х.Хакена, И. Пригожина и др., связанных с проблемами нелинейности и неустойчивости, рассматривается в качестве научной и прикладной методологии, которая предназначена для исследований сложных нелинейных, неустойчивых междисциплинарных проблем – физических, химических, экологических, социально-экономических и др.

К таким сложным и нелинейным процессам следует отнести большое количество рискованных событий в современном развитии, связанные с: экономическими и социальными угрозами (нищета, инфекционные болезни, экономическая деградация); межгосударственными конфликтами; внутренними конфликтами (гражданские войны, геноцид и др.); терроризмом; транснациональной организованной преступностью и др.,

Методология нелинейности и неустойчивости развивающихся систем предопределяет: сдвиг мышления от исследований статичности состояний систем

и структур к постижению процессов их эволюционной динамики, нацеленность на исследование не ставшего, а становящегося, не на бытие, а на динамику процессов его эволюции; перенос логики исследований с пространственных структур на динамические процессы, на выяснение роли в них флуктуаций, на раскрытие творческой роли человека в эволюции социальной среды. Это позволяет увидеть мир из другой подвижной системы координат. Особое значение приобретают такие понятия теории динамических систем, как самоорганизация, самообновление и самоопределение.

Центральным аспектом парадигмы самоорганизации являются три понятия – нелинейность, неустойчивость и флуктуации. В парадигме самоорганизации динамических систем наряду с нелинейностью, ключевую роль играет неустойчивость. В современной теории нелинейных систем выделяются, как правило, три рода нелинейности эволюции системы: множественность путей ее перехода в качественно новое состояние; диспропорциональность взаимодействия причины и следствия, предопределяющая такие ситуации, когда слабые воздействия могут иметь большие следствия; стремление системы к самосохранению на каждом новом витке перехода ее в новое качество.

В научной литературе рассматриваются и другие интерпретации нелинейности динамических систем, учитывающих: пульсирующий (аритмичный) характер эволюционных процессов; взаимодействие и чередование переходов линейности и нелинейности; неожиданность и непредсказуемость резкой смены текущих процессов; нелинейно–асимметричный характер взаимодействий всех парных категорий динамической системы. Необходимо также обратить внимание на следующие три фактора, которые порождают переход развивающихся систем в неустойчивое состояние: изменение констант среды системы сверх порога их устойчивости (условия превышения определенного порога их критического состояния) и вступления системы в зону бифуркации; возникновение разных структур в результате саморазвития процессов в одной и той же среде (без радикального изменения ее важных параметров), которые выступают в качестве аттракторов переструктурирования среды – ее усложнения или деградации; факторы, порождающие превращение устойчивости в неустойчивость в условиях сверхбыстрого развития системы (процесса), что приводит к возникновению режима самоподстегивающего роста по всему пространству среды системы (режим автокатаклизма).

Нелинейность в мировоззренческом смысле рассматривается как: многовариантность путей эволюции системы; наличие выбора альтернативных путей и определенного темпа эволюции системы; необратимость эволюционных процессов; периодическое чередование различных стадий протекания процессов.

РОЗДІЛ 7
ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК

РАЗДЕЛ 7
ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ
ОТНОШЕНИЙ НА УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

SECTION 7
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS IMPACT ON
THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT

LESSONS TO BE LEARNT FROM ISRAEL'S INTEGRATED
WATER RESOURCES MANAGEMENT*

Chayen S., PhD,
Antonenkno V., Horban A., students gr. ME-61an
Sumy State University (Ukraine)

This paper presents lessons in water resources management which African countries abundant with water can learn from Israel, a semi arid country.

The state of Israel is situated in a semi-arid zone. Approximately 60% of the land is desert land and water sources are scarce. Average annual precipitation is approximately 500 mm of rain.

Therefore, the water authority of Israel had to develop a strategy which uses Integrated Water resources Management. This strategy is comprised of four main points:

- Reuse of treated effluents,
- Brackish water for agriculture and industry,
- Seawater and brackish water desalination,
- Development of the national and regional infrastructure.

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

As early in the 1960's, The State of Israel developed its National Carrier of water, which carries approximately 25% (560 MCM per annum) of Israel's water from the Sea of Galilee in the north of Israel until the Negev Desert in the south of the country. In addition to the water coming from the Sea of Galilee, Israel uses underground water from two aquifers – the mountain aquifer and the coastal aquifer. Since the annual replenishment of the natural water resources is 1.1.7 billion m³ and the water demand is over 2 billion m³ creative solutions had to be found for the deficit. Such solutions are:

1. Purification of waste water (85% are purified).
2. Development of desalination plants along the Mediterranean shores.
3. Desalination of local underground brackish water.
4. Development of local seasonal reservoirs.

In addition, development of unique technologies, such as drip watering, has enabled very efficient usage of the water resource.

In contradiction to Israel, Eastern Africa has abundant amounts of water. The climate is tropical and precipitation is approximately 3000 mm. However, even though natural water is abundant, many countries suffer from economic water scarcity. The problems in East-Africa concentrate on creating a suitable infrastructure and suiting a right strategy of water management, central in some cases and de-centralized in other cases.

East African countries can learn a lot from Israel's experience. In addition, lessons can be learnt from the modern irrigation technologies which Israel has developed.

ENVIRONMENTAL MANAGEMENT AND INTERNATIONAL STANDARDS*

Korol A.O., student gr. ME-51 an
Sumy State University (Ukraine)

Environmental management is a modern method of accounting for the benefits of environmental protection in the implementation and planning of the activities of an organization. This is an integral part of modern management systems.

Environmental management has several regulations. To date, it is presented as a management, which, in turn, is limited by the need to protect the environment. Ecological management is presented as a kind of management of wildlife. This increase in the ability of nature to adapt to industrial production, its adaptation to it. There is also an opinion that environmental management is the regulation of culture

*The paper was written according to budget money from the Ministry of Education and Science of Ukraine, given to develop scientific-research topic № 53.15.01-01.15/17.3Ф “Methodology of forming mechanism of national economics innovative development based on alternative energy”.

and public relations in the sphere of public opinion. That is, only public opinion and human culture can neutralize the negative aspects of modern technology.

Also, environmental management is often compared with the regional progress of production, that is, turning it into a regional management.

The concept for the development of environmental management is fully aimed at management problems related to the environment, adopted as an object of management. The need for environmental management determines:

1. A sharp decline in ecology;
2. Delineation of regional distribution of industrial production; Increase in production capacity required for new technologies; The increased influence of production not only on regional, but also on the world nature;
3. The delineation of hazardous wastes, their sinks between countries of the world economy (waste concentration);
4. The origin of the content of environmental opinion and worldview in politics;
5. Trends in the development of scientific and technological progress (nuclear technology, biotechnology and others).

In Western Europe, in accordance with the draft international standard ISO 14010, recently such an area of activity as environmental audit has been recognized, which is one of the most effective instruments of economic and environmental control in the process of establishing a market economy.

Environmental audit acts as a tool for managing and enforcing the requirements of environmental legislation of Ukraine. The function of environmental auditing should include the development of strategic plans to improve the environmental performance of material production. Comparison of audit results with the requirements of regulatory documents will allow developing an action plan for adjusting technological processes and adjusting equipment.

Environmental management plans should cover such measures aimed at improving the environmental and economic performance of production:

1. Decrease in resource intensity and energy intensity of technological processes;
2. reducing the toxicity of raw materials used;
3. Increasing the efficiency of existing systems and introducing modern systems for cleaning emissions of harmful substances into the atmosphere and discharges of sewage into water bodies;
4. recycling and processing of industrial waste;
5. organization and conduct of current monitoring of sources and volumes of the release of harmful substances into the environment;
6. introduction of modern "environmentally friendly" technologies and technological equipment.

In 1992, the British Standard for Environmental Management Systems (BS 7750) was introduced in the UK, the first European standard for environmental management, which was soon used in other European countries as a national standard. On its basis, the European Union Guidelines on Environmental Management and Environmental Audit (EMAS) 1836/93 adopted by the EU Council in 1993 have been developed.

Environmental management systems that meet the requirements of EMAS are part of the state regulation of environmental protection processes and contain specific requirements for the technologies used. An indispensable requirement for these systems is the wide informing of the public and all interested parties about the activities of the enterprise, its products, materials and resources used, as well as the publication of environmental goals and objectives of the enterprise and the annual publication of the results of activities. The decision to develop international standards for environmentally sound management was the result of the Uruguay Round of negotiations under the General Agreement on Tariffs and Trade (GATT) and the United Nations Conference on Environment and Development in Rio de Janeiro in 1992. The International Organization for Standardization Since 1946, with the establishment in 1993 of the Technical Committee "Environmental Management (ISO / TC 207)", has begun to develop international standards for environmental management - ISO 14000 standards, which were one of the most significant international environmental initiatives. The basis for their creation was the British standard BS 7750, as well as the existing international standards for quality control systems - ISO standards series 9000. The adopted and developed ISO 14000 standards cover such areas as environmental management systems, environmental auditing, environmental marking, assessment Characteristics of environmental friendliness, as well as terms and definitions.

The first standards of the 14000 series were taken in 1996. At present, the ISO 14000 series of standards and international standards projects recites more than 20.

The ISO 14000 series of standards is oriented, unlike other environmental standards, not to quantitative parameters and specific requirements to the environmental entity's impact on the environment (concentration of substances, emissions and discharges, etc.) and not on technology (for example, in Western countries, the requirement to use "best available techniques» (best available technology). The main subject of the ISO 14000 is an environmental management system - environmental management system.

Following the standards of the 14000 series implies the reduction of adverse environmental impact at the organizational, national and international levels, as it will:

- improve the environmental impact indicators of certain economic entities;
- create significant additions to the national regulatory framework, as well as define a national environmental policy;

- improve the conditions for international trade and create conditions for competitive national products.

ISO 14000 standards do not replace the requirements established by legal and regulatory acts, but provide the creation of a management system for enterprises (economic entities). Assess how they affect the environment and how the requirements of national legislation are being met. At present, environmentally oriented management systems are recognized as the main methods that ensure sustainable economic development.

Worldwide, environmental management is perceived in close connection with ensuring the quality of industrial safety, favorable working conditions.

1. ISO 14000. - <http://www.referenceforbusiness.com/encyclopedia/Int-Jun/ISO-14000.html>

2. Paul Cough Trade-Environment Tensions. Options exist for reconciling trade and environment. – <http://www.ciesin.org/docs/008-065/008-065.html>

Scientific adviser – Dr. of Sci. in Economics, Professor **Prokopenko O. V.**

INTERNATIONAL TRADABLE GREEN CERTIFICATE SYSTEM: PROSPECTS FOR UKRAINE *

Kurbatova T. O., assistant, **Hyrchenko Y.V.**, student
Sumy State University (Ukraine)

It is common knowledge that at the present stage of renewable energy (RE) technologies development, a precondition for the deployment of green power plants is the implementation of various economic support schemes.

Although the economic mechanisms aimed at stimulating green electricity generation have been implemented in Ukraine since 2009, share of renewable energy sources (RES) in the energy balance remains insignificant (1,2% as of 2015) [1].

One of the possible ways to improve the state management concept for RE development is the extrapolation of the foreign experience regarding the application of economic tools based on increasing demand for electricity from RES, particularly, the introduction of mandatory quotas for its consumption with tradable green certificates [2]. A significant advantage of the above support scheme is possibility

* The paper has been supported by the Ministry of Education and Science of Ukraine under the projects “Organizational and economic mechanisms of management for renewable energy development in Ukraine” (№ 0117U002254) and “Methodology of forming mechanism of national economy innovative development based on alternative energy” (№ 0115U000678).

to use of green certificates in a number of additional mechanisms, one of which is an international tradable green certificate system. The special prospects it has in the part of electricity export and in the light of further integration of Ukraine to the European energy market.

Currently most of the green certificate markets are limited by the national borders due to insufficient unification of the trading systems. At the same time, today there are a number of international standards applied for certification of electricity from RES. The most famous ones are: European Energy Certificate System and the Renewable Energy Certificate System [3].

Since the electricity from RES which is accompanied by the green certificates can be exported at a higher price, governments that use this mechanism to encourage of RE development should orient certification of electricity from RES to the international standards.

The infrastructure of green certificates trading in Europe is well developed. Economic entities that have obligations for consumption of the electricity from RES and cannot fulfill them fully within the framework of the national trading system can provide their covering by the green certificates import from countries, which have their surplus. So, electricity import together with the green certificates can contribute to solving the problems related to difficulties in achieving national goals for the consumption of electricity from RES.

It should be noted, that the green certificates can be sold to abroad together with the electricity, generated from RES as a complementary product or separately. In the latter case, the final consumers with the help of the green certificates, purchased on the markets of other countries, can convert the conventional electricity, which they purchased in own country, into the green electricity.

In part of the international voluntary commitments of special interest there are obligations within the framework of Corporate Social Responsibility, which is widespread in many countries of the world. Corporate Social Responsibility involves voluntary initiatives of the company to incur additional cost on social needs, based on moral and ethical considerations.

Companies, which behave themselves as socially responsible, form reports on corporate social responsibility or sustainability reporting [4]. One of the items displayed in such reports are voluntary commitments related to the consumption of electricity from RES. The fulfillment of ones may base on green certificates purchasing on the international market.

Green certificates export to the markets of other countries should be done after the achievement of mark about covering of all obligations for the consumption of electricity from RES at the national level. Subject to the fulfillment of the quota within the country, the demand for green certificates from foreign countries will contribute to reducing the financial burden on final consumers and increasing the consumption of environmental benefits of green electricity in the country simultaneously.

Hence, the possibility of trading by the green certificates on the international market depends directly on the compatibility of trading systems, so in order to open new markets for national green certificates in the future they should be harmonized with the west-european trading systems.

1. Report on the results of the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities, 2015: decree of the National Commission for State Regulation of Energy and Public Utilities 31.03.2016, № 515. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Catalog3/Richnyi_zvit_NKREKP_2015.pdf (in Ukrainian).

2. Kurbatova T. Organizational stages of tradable green certificates system formation in Ukraine // T. Kurbatova // Socio-economic aspects of development economics and management: Collection of scientific articles. – Taunton, United States of America, 2015. – P. 71–74.

3. Niels I.M. European schemes for promoting renewables in liberalized markets // I. M. Niels // Energy Policy. – 2003. – № 31. – P. 665–676.

4. Evaluating corporate social responsibility/sustainable development [Electronic resource] // The Institute of Internal Auditors, 2010. – Mode of access: http://www.iisd.org/pdf/2007/csr_guide.pdf.

RETHINKING THE INTERNATIONAL MANAGEMENT IN FRAMEWORK OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Zharova L., Dr. of Sci. in Economics

*Ukrainian-American Liberal Arts Institute “Wisconsin International University
(USA) Ukraine” (Kyiv),*

University of Economics and Humanities (Bielsko-Biala, Poland)

The international management is an integral part of the modern managerial pattern. The reasons for this are deepening of globalization's processes and wiping of borders in real and informational dimension; the rapid development of international business all over the world and its spreading from developed countries to the countries with developing economies (if in 2003 the part of transnational corporations from countries with developing economies was about 4% from top 500, in 2013 - it raised till 25%); beginning of connection era in economy with acceleration development of virtual segment and rising importance of communication and interconnection (in ranking the most successful companies the part of financial and internet-oriented organizations are growing from year to year); increasing complexity of the economic and social life including scientific aspects and theoretical approaches to its understanding and researching; etc.

The jeopardizing consumption and consumerism as essential part of today's economic reality cause the negative changes in the natural and social environment. These undesirable consequences of the development (it is a very arguable topic about the progressive or digressive direction of this process) should be reduced by changing our management style. The first step is

recognition and spreading the information about the danger of inactivity. The next step is raising the awareness and stimulating the dialog concerning the most critical issues in order to understand the scope and priorities. After that, some practical steps should be done. Actually, a lot of countries try to change the situation regardless of the level of their economic development (e.g. countries that implement restrictions, taxes or just ban the plastic include Bangladesh, China, India, Germany, Australia, USA).

Important to remember that sustainable development concerns not only environmental aspects of human life, the social dimension is also very important. The equality, access to education, health and wellbeing are also the integral part of this concept. There are numerical scientific reports proofs that overcoming inequality and providing the access to healthcare will accelerate the economic growth. Moreover, the implementing of the sustainable development goals in company policy and management is one of the preconditions of economic success in the modern world. International management could not ignore challenges and opportunities of new sustainable approach to economic development that is actually based on more effective usage of resources and need to rethink the traditional management practices.

THE INFLUENCE OF CULTURAL TOURISM ON THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES OF THE SILESIA VOIVODESHIP

Wojtuszek Basia, Wróbel Ewa, Targańska Kamila, students
Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej (Poland)

Culture in all its forms is the greatest wealth of mankind. Based on cultural traditions we should organize and plan strategic goals of local and regional development. Modern economic progress should be subordinated to the rules of sustainable development and as a result it should be directed at protect and support local and regional revitalization of cultural heritage, which in the most cases is economic's base of the municipalities' existence. Breaking activities of supporting tradition and culture's places can have a lot negative effects.

Appropriate regional policy and rational spatial planning create a chance to develop educational tourism in areas with rich cultural heritage. Nowadays cultural tourism is becoming more and more popular, i.e. visiting interesting places and towns that are popularly believed to have large cultural potential. In this presentation we try to show objective methods of studying cultural heritage and assessing its role in the economic development of the region. We also try to draw people's attention

to the specific and valuable postindustrial cultural landscape of the Voivodeship which has significant economic aspect [1].

1 Pytel S., Rola turystyki kulturowej w rozwoju gmin województwa śląskiego, w: *Krajobraz a turystyka* nr 14/2010, s. 273-282.

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ В ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ*

Домашенко М.Д., доц., **Гнатенко К.В.,** студентка гр. МЕ-61ан
Сумський державний університет (Україна)

Продукція німецького виробництва вже давно підкорила світ завдяки загальновідомому високому рівню якості, а сама Німеччина прославилась як перша серед європейських держав за рівнем розвитку. За останні роки Німеччина визнається одним з найбільших експортерів високотехнологічних товарів у світі. То яке ж значення мають стосунки з Федеративною Республікою Німеччина для розвитку української економіки?

Незважаючи на те, що більшість міжнародних організацій, таких як Міжнародний Валютний Фонд, Світовий Банк та інші не пророкують українській економіці швидкого підйому найближчими роками, більшість німецьких компаній залишаються на українському ринку [1].

Варто зауважити, що починаючи з 2010 р. Делегація німецького бізнесу в Україні бере активну участь у розвитку економік обох країн. Останнім часом Німеччина є одним з основних інвесторів в українську економіку.

Найбільше німецьких інвестицій задіяно в будівельній галузі, легкій промисловості та виробництві електротехніки в Україні. Велика кількість компаній з Німеччини вже мають свої підприємства на теренах нашої держави і активно їх розвивають. Найбільш відомими серед них є «Klingspor Україна» (виробляє абразивні інструменти), «Picard Україна» (виробник шкіряних виробів німецької якості), «Henkel Bautechnik Україна» (виробник будівельних матеріалів), філія німецької компанії Bosch — «Bosch Ukraine» (виробник електротехнічної продукції), компанія BADER в Україні (спеціалізується на виробництві автомобільних чохлів, зокрема для Audi та Volkswagen) та багато інших. Завдяки роботі цих підприємств збільшується кількість нових робочих місць, в Україні з'являються більш сучасні технології, українські товари стають спроможними для виходу на міжнародні ринки, що значним чином впливає на розвиток української економіки [2].

*Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

Завдяки вигідному розташуванню України, відносно не високою ціною на матеріали та робочу силу, Німеччина оцінює ринок нашої країни як досить перспективний для розвитку тут свого бізнесу. Все це дозволяє значно зменшити транспортні та виробничі витрати для німецьких фірм, що мають тут свої потужності. Останнім часом значно зростає експорт товарів з Німеччини в Україну. Основними виробами, що Україна імпортувала з ФРН є товари чотирьох груп: станки та машинне обладнання, вироби хімічної промисловості, фармацевтична продукція, та автомобілі [1, 3].

Таким чином, можна дійти висновку, що ФРН дуже активно сприяє відновленню української економіки, її загальному піднесенню як на національному рівні, так і на міжнародному. Слід відмітити, що окрім інвестицій у виробництво, німецькі підприємства сприяють розвитку інфраструктури в містах, якісної освіти та охорони здоров'я. Проте найбільш суттєвими проблемами України, на які звертають увагу експерти є корумпованість влади та недоліки в юридично-правовій системі. Тож нашій країні слід сприяти подальшому розвитку стосунків з Німеччиною і позбавлятися від чинників, які цьому перешкоджають.

1. «Что влечет немецкий бизнес на Украину?» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minprom.ua/digest/171412.html>

2. «Геополітичні основи німецької політики на українському напрямі: вчора і сьогодні» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://bintel.com.ua/uk/article/ukr-germ2-1/>

3. «Экспорт из Германии в Украину упал почти до уровня кризисного 2009 года» – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/rus/news/2015/04/29/540665/>

СОВРЕМЕННЫЕ ГЛОБАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ

Коротун В., студентка гр. МЕ-51ан

Сумский государственный университет (Украина)

В современном мире существует и прогрессирует огромное количество глобальных проблем. В первую очередь, это демографическая проблема, которая затронула чуть ли не все страны мира. Суть этой проблемы состоит в нерациональном и чрезмерном росте населения Земли в конце XX века. Ежегодно население мира растет на 93 млн. человек, при этом более 82 млн. человек рождается в развивающихся странах. Можно считать, что это беспрецедентный рост в истории человечества. Однако проблема роста населения затрагивает не только его численность. Наибольшей сопутствующей проблемой

является проблема благосостояния и развития человека. Быстрый рост народонаселения не позволяет в полной мере стабилизировать безработицу, решить проблемы образования, бедности, не дает времени возобновлению ресурсов, таких как леса, рыбные ресурсы и т.д., влечет за собой дефицит энергии, качественной воды и все более болезненно влияет на население множества стран.

Самой сложной и потенциально наиболее опасной проблемой становится возможное изменение климата, которое выражается в росте средней температуры, что, в свою очередь, ведет к росту частоты и интенсивности экстремальных природно-климатических явлений: засух, наводнений, смерчей, резких оттепелей и заморозков, которые наносят значительный экономический ущерб природе, человеку и экономике стран. Климатические изменения связаны с усилением “парникового эффекта” – роста концентрации парниковых газов в атмосфере, которые попадают туда в результате сжигания топлива [1].

И тут мировое сообщество сталкивается с вопросом как способствовать устойчивому развитию стран. Например, можно сократить уровень численности населения. Этот способ уже фактически реализован естественным образом в крупных странах мира и продолжает охватывать все большую часть населения. Сокращение уровня потребления едва ли возможно, хотя в последнее время в развитых странах складывается новая структура потребления, в которой преобладают услуги, экологически чистые товары и продукты повторного использования. Сегодня действуют жесткие международные нормы, которые заставляют автомобилестроительные компании выпускать экологически менее вредные автомобили. Создаются продукты, которые возможно использовать повторно, избегая чрезмерного потребления природных ресурсов.

Мир должен приложить огромное количество усилий, чтобы избавиться от перечисленных глобальных проблем и предотвратить появление новых. И это касается не только политических, научных деятелей и руководителей крупных предприятий, а также и обычных людей. Лишь объединившись и проявляя желание сделать мир лучше, соблюдая чистоту и экономно используя ресурсы, мы сможем справиться с поставленной задачей и поднять состояние мировой экономической, экологической и социальной ситуации на новый, улучшенный уровень.

1. Устойчивость и развитие [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://infopedia.su/14xd101.html>

Научный руководитель – д.э.н., проф. **Прокopenko O.B.**

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ВІДХОДАМИ*

Школа В.Ю., доц.

Сумський державний університет (Україна)

Зважаючи на сформовані світовим співтовариством цілі на найближчі десятиліття, генеральним завданням у сфері поводження з відходами на національному та наднаціональному рівнях є формування ресурсоефективної системи управління матеріальними та енергетичними потоками, заснованої на концепції «нульових відходів» та принципах циркулярної економіки. В той час, як окремі країни, такі як Німеччина, Австрія, Бельгія, Нідерланди, Швеція, Данія, є лідерами у вирішенні цього завдання та достатньо ефективно вирішують проблему поводження з відходами на національному рівні, у більшості країн проблема відходів набула катастрофічного характеру. Такий розрив між країнами свідчить про існування негативних екстерналій, які призводять до неефективного розподілу ресурсів у суспільстві та обумовлюють низький кумулятивний ефект від впровадження ресурсозберігаючих та природоохоронних заходів, значних питомих витрат на інноваційні розробки у цій сфері. Таким чином, вирішення цієї задачі локально не призведе до максимального суспільного ефекту. В цих умовах досягнення максимальної суспільної економічної ефективності у сфері поводження з відходами та в суміжних галузях є неможливим.

У зв'язку з цим необхідним вважається вирішення проблеми поводження відходів на національному та глобальному рівнях одночасно. Такий підхід дозволить вирівняти існуючі диспропорції між країнами та підвищити соціо-еколого-економічну ефективність від впровадження такої діяльності.

Отже, вирішення проблеми відходів полягає у формуванні ефективної системи управління відходами на основі розвитку еколого-економічних відносин між країнами з приводу поводження з відходами з метою ресурсоефективного управління матеріальними та енергетичними потоками.

Дослідження показують, що саме від дієвості організаційно-економічного механізму кооперації країн з метою створення глобальної ресурсоефективної системи управління відходами як матеріальними та енергетичними потоками залежить швидкість трансформації існуючої моделі світової економіки у інноваційну, засновану на концепції нульових відходів та принципах циркулярності. При цьому базисом такої системи є національні системи управління відходами.

*Робота виконувалася за рахунок бюджетних коштів МОН України, наданих на виконання науково-дослідної роботи № 53.15.01-01.15/17.3Ф «Методологія формування механізму інноваційного розвитку національної економіки на основі альтернативної енергетики».

**INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT**

**МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ТА СТАЛІЙ РОЗВИТОК**

**MIĘDZYNARODOWE STOSUNKI
GOSPODARCZE
I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ**

**МЕЖДУНАРОДНЫЕ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ
ОТНОШЕНИЯ И УСТОЙЧИВОЕ
РАЗВИТИЕ**

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, Україна, 5–6 травня 2017 року)

Відповідальний за випуск О. В. Прокопенко
Комп'ютерне верстання Н. В. Копилової

Стиль та орфографія авторів збережені.

Організаційний комітет і редакційна колегія не несуть
відповідальності за зміст поданих матеріалів.

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 10,70. Обл.-вид. арк. 13,39. Тираж 300 пр.

Видавець і виготовлювач
Сумський державний університет,
вул. Римського-Корсакова, 2, м. Суми, 40007
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3062 від 17.12.2007.